T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLU OLAN UZLAŞTIRMANIN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI VE VERİMLİ BİR ŞEKİLDE SÜRDÜRÜLMESİNE YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Muammer MUTLU

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLU OLAN UZLAŞTIRMANIN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI VE VERİMLİ BİR ŞEKİLDE SÜRDÜRÜLMESİNE YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Muammer MUTLU

Öğrenci No
2220036029

ORCID ID
0009-0005-7455-7746

Danışman
Prof. Dr. Ebru KARAMAN

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**Alternatif Çözüm Yolu Olan Uzlaştırmanın Etkinliğinin Artırılması ve Verimli Bir Şekilde Sürdürülmesine Yönelik Çözüm Önerileri**" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.10/06/2025

Muammer MUTLU

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

10/06/2025

Enstitümüz ***Hukuk*** Anabilim Dalı ***Kamu Hukuku*** Programı yüksek lisans öğrencilerinden ***2220036029*** numaralı ***Muammer MUTLU***'nun *"İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği"*nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği ***"Alternatif Çözüm Yolu Olan Uzlaştırmanın Etkinliğinin Artırılması ve Verimli Bir Şekilde Sürdürülmesine Yönelik Çözüm Önerileri"*** konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 14/01/2025 tarih ve 2025/02 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ***"OYBİRLİĞİ"*** ile ***"KABUL"*** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Dr. Eb*** KA***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi İb*** KO***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Al*** Hu*** Cİ***
(Piri Reis Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Muammer MUTLU

Danışmanı : Prof. Dr. Ebru KARAMAN

Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025

Alanı : Kamu Hukuku

Anahtar Kelimeler : Uzlaştırma, Uzlaşma, Uzlaştırmacı Yıllara Göre Uzlaştırma İstatistikleri

ÖZ

ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLU OLAN UZLAŞTIRMANIN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI VE VERİMLİ BİR ŞEKİLDE SÜRDÜRÜLMESİNE YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu çalışmanın amacı, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen ve alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak hukuk literatüre giren Uzlaştırma/Uzlaşmanın yeni nesil adalet yaklaşımının hukuka olan katkısının ne derecede ve ne yönde etkilediğini ortaya koymaktır. Ceza Muhakemesi Hukukunda alternatif çözüm yollarından biri olan uzlaştırma, suç mağduru ile şüpheli/sanık arasında gönüllülük esasına dayalı olarak tarafsız bir uzlaştırmacı aracılığıyla çözüm bulmayı amaçlar. Bu yöntem, mahkeme sürecinin hızlanmasını, yargı yükünün azaltılmasını ve taraflar arasında anlaşmazlıkların daha insani bir şekilde çözüme kavuşturulmasına yardımcı olur. Bu bağlamda, uzlaştırmanın etkinliğinin artırılması ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için çeşitli çözüm önerilerimiz bulunmaktadır.

Bu çalışma 2017 ila 2024 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren yargı birimlerinden Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Ceza Mahkemeleri uhdesinde yürütülmekte olan ceza soruşturmaları ve kovuşturmalarına dair dosya uygulamalarında ortaya çıkan olumsuzlukların tespiti ile çözüm önerileri üzerine uzlaştırmacının gerekliliği ve uzlaştırma sayısının artırılmasına yönelik çalışmaları ortaya koymaktır.

Name and Surname : Muammer MUTLU

Supervisor : Prof. Dr. Ebru KARAMAN

Degree and Date : Master's (Thesis), 2025

Major : Public Law

Keywords : Conciliation, Compromise, Conciliator Reconciliation Statistics by Year

ABSTRACT

SOLUTION PROPOSALS FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF CONCILIATION AS AN ALTERNATIVE REMEDY AND MAINTAINING IT EFFICIENTLY

The aim of this study is to examine the extent and direction of the contribution of Mediation/Settlement, regulated under the Turkish Code of Criminal Procedure No. 5271, as an alternative dispute resolution method, to the legal system, specifically in terms of its impact on the new generation of justice approach in legal practice. Mediation, as one of the alternative resolution methods in criminal procedure law, aims to find a resolution between the victim and the accused through a neutral mediator based on voluntariness. This method facilitates the acceleration of court proceedings, the reduction of the judicial burden, and the resolution of disputes in a more humane manner between the parties involved. However, various suggestions for improving the effectiveness of mediation and ensuring its sustained productivity have been proposed.

This study analyzes the issues arising in criminal investigations and prosecutions conducted by Public Prosecutor's Offices and Criminal Courts in Turkey between 2017 and 2024. It highlights the identification of problems related to case applications and proposes solutions, emphasizing the necessity of mediators and the need to increase the number of mediation cases.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALAR v

SÖZLÜK vi

GİRİŞ 1

1. UZLAŞTIRMA KAVRAMI ve TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

1.1. Uzlaştırma Kavramı 5

1.1.1. Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel Gelişimi 6

1.1.2. Onarıcı Adalet 8

1.2. Uzlaştırma Müessesesinin Hukuki Niteliği 10

1.2.1. Ceza Muhakemesi Kurumu Olarak Uzlaştırma 11

1.2.2. Onarıcı Adalet Anlayışı 11

1.2.3. Gönüllülük ve Gizlilik İlkesi 12

1.2.4. Yargı Dışı Çözüm Mekanizması 12

1.2.5. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma 12

1.2.6. Sözleşmesel Nitelik ve İrade Serbestisi 13

1.2.7. Hukuki İşlem ve Sonuçları 13

1.2.8. Kamu Yararı ve Toplumsal Barış Boyutu 14

1.2.9. Çeşitli Hukuk Alanlarında Uygulanabilirlik 14

1.3. Uzlaştırma İle Benzer Kurumları Karşlaştırma 15

1.3.1. Arabuluculuk 15

1.3.2. Tahkim 16

1.3.3. Sulh 17

1.3.4. Ön Ödeme 18

1.3.5. Etkin Pişmanlık 19

1.4. Uzlaştırma Müessesesinin Oluşturulma Nedenleri 20

1.4.1. Mahkemelerin Ağır İş Yükü 20

1.4.2. Kanuni Hakların Kötüye Kullanımı 20

1.4.3. Suçun İspatındaki Zorluklar 21

1.4.4. Zamandan ve Masraftan Tasarruf 23
1.5. İslam Hukuku'nda Uzlaştırma 24
1.6. Karşışlaştırmalı Hukukta Uzlaştırma 25
1.6.1. Alman Hukukunda Uzlaştırma 26
1.6.2. Amerikan Hukukunda Uzlaştırma 27
1.6.3. Fransız Hukukunda Uzlaştırma 28
1.6.4. İngiliz Hukukunda Uzlaştırma 29
1.6.5. İspanyol Hukukunda Uzlaştırma 30
1.6.6. İtalyan Hukukunda Uzlaştırma 32
2. TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA
2.1. Genel Olarak Uzlaştırma 35
2.2. Uzlaştırmanın Amacı ve Faydaları 36
2.2.1. Mağdur Açısından Faydaları 38
2.2.2. Fail Açısından Faydaları 39
2.2.3. Toplum Açısından Faydaları 40
2.2.4. Ceza Yargılaması Açısından Faydaları 41
2.3. Uzlaştırma Kapsamındaki Suçlar 41
2.3.1. Kanun Adına Göre Suçlar ve Sayıları 41
2.3.2. CMK'na Göre Uzlaşma Kapsamında İşlenen Suçlar 42
2.4. Uzlaşmanın Şartları 43
2.4.1. Uzlaştırmada Ön Şartlar 44
2.4.1.1. Mağdurun Gerçek veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması 44
2.4.1.2. Kamu Davası Açılması İçin Yeterli Şüphenin Bulunması 45
2.4.2. Uzlaştırmada Geçerlilik Şartları 45
2.5. Zararın Giderilmesi Hususunda Uzlaşılması 46
2.6. Uzlaştırmanın Temel İlkeleri 46
2.6.1. Temel İlkeler 47
2.6.1.1. Gönüllük İlkesi 47
2.6.1.2. Aydınlanma İlkesi 48
2.6.1.3. Menfaatlerin Korunma İlkesi 48
2.6.1.4. Uzlaştırmanın Şahsiliği İlkesi 48
2.6.2. Etik İlkeler 48

2.6.2.1. Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı 48
2.6.2.2. Gizlilik İlkesi..... 49
2.6.2.3. Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi 49
2.6.2.4. Bağlayıcı Karar Alma Yasağı 49
2.6.2.5. Görüşmelerin Saygılı ve Medeni Usullerle Yürütülmesi..... 50
2.7. Uzlaştırmada İzlenecek Yöntem..... 50
2.7.1. Uzlaştırmada Şartların Bulunup-Bulunmadığının Tespiti 50
2.7.2. Tarafların Uzlaşmaya Davet Edilmesi 51
2.7.3. Uzlaşmada İzlenecek Yöntem ve Usuller 51
2.7.4. Uzlaştırmacı Tayin Edilmesi..... 54
2.7.5. Mahkemece Uzlaştırma..... 54
2.8. Uzlaştırmanın Sonuçları..... 55
2.8.1. Soruşturma Evresinin Uzlaştırma Sonuçları 55
2.8.1.1. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı..... 56
2.8.1.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi 56
2.8.2. Kovuşturma Evresinin Uzlaştırma Sonuçları..... 58
2.8.2.1. Düşme Kararı 58
2.8.2.2. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı 58
3. UYGULAMADA YAŞANILAN SORUNLARA DAİR ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
3.1. Çözüm Önerilerinin Açıklaması..... 61
3.1.1. Gizlilik Yönünden Değerlendirme..... 61
3.1.2. Görüşme Mekanı ve Tarafların Güvenliği Yönünden Değerlendirme 62
3.1.3. Vekil, Vekile Tebliğ, Vekile Temsil Yönünden Değerlendirme 64
3.1.4. Tebliğ / Tebligat Yönünden Değerlendirme 65
3.1.5. Maddi / Manevi Edim ve Çeşitliliği Yönünden Değerlendirme 66
3.1.6. Bağış ve Yardım Konuları Yönünden Değerlendirme..... 67
3.1.7. Yabancı Uyruklu Kişiler Yönünden Değerlendirme 68
3.1.8. Edimli Uzlaştırmada Seçimlik Hakkı Yönünden Değerlendirme..... 69
3.1.9. Trafik Kazalarında Hasar ve Değer Kaybı yönünden Değerlendirme..... 70
3.1.10. Taksirli Yaralanmalarda Uzuv Kaybı yönünden Değerlendirme..... 70
3.1.11. Sigorta ve Tahkim alacakları Yönünden Değerlendirme..... 71
3.1.12. Bağlantılı Dava ve Dosyalar Yönünden Değerlendirme..... 72

3.1.13. Velayet Altında Bulunanlar Yönünden Değerlendirme 73
3.1.14. Vesayet Altında Bulunanlar Yönünden Değerlendirme 74
3.1.15. Avukatların Vekalet Ücreti Yönünden Değerlendirme..... 74
3.1.16. Aile Hukuku Davaları ve Tedbirleri Yönünden Değerlendirme..... 76
3.1.17. Askerlik Vazifesi Bulunanlar Yönünden Değerlendirme 76
3.1.18. Uzlaşma Teflif Formu Yönünden Değerlendirme 77
3.1.19. Tarafların Uzlaşma Kabulü Yönünden Değerlendirme 77
3.1.20. Tarafların UYAP Portaldan Bilgi Edinebilmesi 78
3.2. 2015-2024 Yılları Arası Uzlaştırma İstatistiki Verileri 79
3.3. Uzlaşmanın Bölgesel Dağılımı..... 83
3.3.1. Marmara Bölgesi..... 83
3.3.2. İç Anadolu Bölgesi..... 84
3.3.3. Karadeniz Bölgesi 85
3.3.4. Akdeniz Bölgesi..... 86
3.3.5. Eğe Bölgesi 87
3.3.6. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 89
3.3.7. Doğu Anadolu Bölgesi..... 90
3.4. Uzlaştırma Etkinliğinin Artırılması İçin Değerlendirmeler 92
SONUÇ 96
KAYNAKÇA..... 98

KISALTMALAR

AB : Adalet Bakanlığı

AÇDB : Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

Av : Avukat

AYM : Anayasa Mahkemesi

AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

CBS : Cumhuriyet Başsavcılığı

CS : Cumhuriyet Savcılığı

CD : Ceza Dairesi

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

ÇİM : Çocuk İzlem Merkezi

EGM : Emniyet Genel Müdürlüğü

JK : Jandarma Komutanlığı

KVKK : Kişisel Verileri Koruma Kanunu

MHK : Mahkeme

PMA : Polis Merkezi Amirliği

YİM : Yazı İşleri Müdürü

ZK : Zabıt Katibi

vd. : Ve diğerleri

vb. : Ve benzeri

SÖZLÜK

Adalet : Hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesi. Haklı ile haksızın ayırt edilmesidir.Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması.Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme.Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk manalarına gelen bir kavram ve bir değerdir.

Cumhuriyet Savcısı: Cumhuriyet Savcısı, Türk yargı sisteminde önemli bir rol üstlenen ve hukukun üstünlüğünü savunarak adaletin sağlanmasında aktif bir şekilde görev alan bir yargı organıdır. Savcılar, yalnızca suçluların cezalandırılması için değil, aynı zamanda suçların önlenmesi ve toplum düzeninin korunması amacıyla da çalışırlar. Cumhuriyet Savcısı, hem soruşturma aşamasında hem de davaların kovuşturulması aşamasında önemli sorumluluklar taşır.

Hâkim: Hakim, mahkemelerde çalışan ve hukuk kuralları çerçevesinde kalarak herhangi bir konuda karar alınmasını sağlayan kişidir. Hakimler, şahısların devlet ya da yine şahıslarla yaşadığı anlaşmazlıkları çözüme kavuşturur.

Hukuk : Hukuk, "hak" kelimesinin çoğulu olarak "haklar" anlamına gelmektedir. Hukuk, devletin yetkili organları tarafından toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla konulan, maddi yaptırıma bağlanmış olan ve uyulması zorunlu kuralların oluşturduğu sistem olarak tanımlanabilir.

Mahkeme: Mahkeme, taraflar arasındaki hukukî anlaşmazlıkları hukukun üstünlüğüne uygun olarak sivil ya da askerî, adlî veya idarî konularda adaleti sağlamak üzere yetkilendirilmiş, toplum yapısına ve kültüre göre değişiklikler gösterebilen bir yargılama formudur. Mahkemeler genellikle bir devlet kurumu şeklinde teşkilatlanır.

Uzlaşma: Uzlaşma, taraflardan birinin ve/veya her birinin kendi talebinden ödün vermesi veya fedakârlıkta bulunması sonucunda, tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişi olan devletin görevlendirdiği Uzlaştırmacı huzurunda yapılan ve varılan anlaşmadır. Tartışmalarda, görüşmelerde ve müzakerelerde iletişim yoluyla, şartların karşılıklı kabulüyle anlaşmaya varma yöntemidir.

Uzlaştırmacı: Uzlaştırmacı ne demektir? Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırma müzakerelerini yöneten, Cumhuriyet savcısı tarafından görevlendirilen, hukuk eğitimi görmüş ve en az lisans mezunu kişidir.

GİRİŞ

Türk Ceza Kanunu'nda 5237 Sayılı Kanun ve Ceza Muhakemesi Kanununda 5271 Sayılı Kanunla düzenlenerek 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren uzlaştırma müessesesi, günümüzde ceza uygulamasında etkin bir şekilde uygulanmaya çalışılmaktadır. Geçmişte, uygulayıcılar ve taraf olanlarca içeriği pek bilinmeyen ve uzun bir süre anlaşılamayan uzlaştırma müessesesi 2016 yılında yapılan köklü değişikliğe kadar istenilen seviyede etkin olamamıştır. Uzlaştırma 2005 yılından bu yana varlığını devam ettirse de, 2016 yılındaki kanun değişikliği ile 2017 yılında daha etkin bir şekilde uygulanmaya başlanmış olup, 5560 Sayılı Kanunla bir kısım sorunlar giderilmiştir. Uzlaştırma uygulamaları, ceza muhakemesi hukukunda önemli bir alternatif çözüm yolu olmakla birlikte, her ne kadar taraflar için daha hızlı, daha az maliyetli ve daha az stresli bir çözüm sunuyor olsa da, etkinliğinin artırılması adına birçok düzeltme yapılması gerektiği açıktır.

Ceza muhakemesi, suç işlediği iddia edilen bir kişinin suçlu olup olmadığının ve hangi yaptırımlarla cezalandırılmasının tespit edilmesini amaçlayan bir süreçtir. Ancak bu süreç, zaman alıcı ve maliyetli olabilirken, aynı zamanda toplumda adaletin sağlanması adına önemli bir rol oynasa da, bazen süreçlerin uzunluğu ve karmaşıklığı, mağdurların ve sanıkların memnuniyetini sağlamakta yetersiz kalabilmektedir. Bu noktada, ceza muhakemesi hukukunda alternatif çözüm yollarından biri olarak bilinen uzlaştırma, yargı sürecine farklı bir bakış açısı getirmektedir. Uzlaştırma, suç mağduru ile şüpheli/sanık arasındaki anlaşmazlığın, yargılamadan önce ya da yargılama sürecinde, taraflar arasında gönüllülük esasına dayalı olarak çözülmesini sağlayan bir alternatif çözüm yoludur. Bu çözüm yolu, taraflar arasında daha hızlı ve esnek bir çözüm sağlamakla birlikte, mahkemelerin iş yükünü hafifletmeye ve yargı sisteminin verimliliğini artırmaya yönelik önemli bir araçtır.

Uzlaştırma, özellikle son yıllarda birçok ülkede ceza muhakemesi sisteminin önemli bir parçası haline gelmiştir. Ceza muhakemesinde uzlaştırmanın uygulanabilirliği, adaletin sağlanmasında daha insani, esnek ve taraflar açısından tatmin edici bir alternatif sunması nedeniyle önem kazanmıştır. Türkiye'de de 2016 yılında yapılan bir düzenleme ile ceza muhakemesi hukukunda uzlaştırma uygulamaları yaygınlaştırılmış ve belirli suçlar için zorunlu hale getirilmiştir. Bu

uygulama, mağdurlarla şüphelilerin/sanıkların karşılıklı olarak anlaşabileceği bir ortam oluşturmayı amaçlamaktadır. Ancak, uzlaştırmanın uygulanmasında etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi konusunda halen çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Uzlaştırma sürecinin başarısı, bir dizi faktöre bağlıdır; bunlar arasında uzlaştırmacıların profesyonel yeterlilikleri, tarafların süreç hakkında bilgi eksiklikleri, uygulama prosedürlerinin şeffaflığı ve denetim eksiklikleri sayılabilir.

Uzlaştırma, temelde, tarafların uzlaştırmacı aracılığı ve gözetiminde doğrudan iletişime geçerek anlaşmazlıklarını çözmeleri üzerine kurulu bir sistemdir. Bu süreç, genellikle uzlaştırmacı adı verilen tarafsız bir kişinin aracılığıyla gerçekleşir. Uzlaştırmacı, taraflara çözüm yolları sunar, onları dinler ve her iki tarafın çıkarlarını gözeterek bir uzlaşma sağlanmasına yardımcı olur. Ancak, uzlaştırmanın sadece gönüllülük esasına dayalı olması ve uygulamanın yasal çerçevesinin eksikliği, sürecin verimliliğini ve etkinliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle tarafların süreç hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, uzlaştırmacıların yeterli eğitimden geçmemiş olmaları ve uzlaştırma sürecinin şeffaf olmaması, bu yöntemin verimli bir şekilde uygulanmasını engellemektedir. Bu bağlamda, ceza muhakemesi hukukunda uzlaştırma sürecinin etkinliğini artırmak için çeşitli çözüm önerileri ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, uzlaştırmacıların daha fazla eğitilmesi gerektiği gerçeği ön plana çıkmaktadır. Uzlaştırmacıların eğitim süreçlerinin güçlendirilmesi, onların tarafsızlık ilkesine uygun hareket etmelerini ve tarafların çıkarlarını gözeterek daha sağlıklı bir uzlaşma ortamı oluşturmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, uzlaştırmanın yalnızca belli suçlarla sınırlı kalmaması gerektiği de bir diğer önemli noktadır. Özellikle, şiddet, hırsızlık gibi suçlarda uzlaştırma uygulamalarının yaygınlaştırılması, bu suçların çözümünde önemli bir adım olabilir. Uzlaştırma uygulamaları sayesinde, mağdurların ve sanıkların mahkeme sürecinden önce daha az stresli ve hızlı bir çözüm elde etmeleri sağlanabilir.

Bir diğer önemli çözüm önerisi, uzlaştırma sürecinin daha şeffaf hale getirilmesi ve bu süreçlerin denetlenmesidir. Uzlaştırma sürecinin denetimi, sürecin her aşamasının adaletli ve tarafsız bir şekilde yönetilmesini sağlayacaktır. Ayrıca, tarafların süreç hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarını sağlamak için uzlaştırma hakkında bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu bilinçlendirme, tarafların uzlaştırma sürecini daha verimli bir şekilde kullanmalarını teşvik edecektir. Ceza

muhakemesi hukuku, adaletin sağlanması ve toplumsal barışın korunması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, alternatif çözüm yolları, geleneksel yargı süreçlerinin yanı sıra, daha hızlı ve etkili bir şekilde uyuşmazlıkların çözümüne katkıda bulunmak amacıyla geliştirilmiştir. Uzlaştırma, bu alternatif yöntemlerden biri olarak, tarafların kendi aralarında anlaşmalarını teşvik eden bir süreç sunmaktadır.

Uzlaştırmanın etkinliğinin artırılması, sadece bireyler arasında anlaşmazlıkların çözümünü sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ceza adalet sisteminin yükünü hafifletir. Bu süreç, tarafların aktif katılımını gerektirir ve uzlaşmanın sağlanması durumunda, mahkemelerin iş yükü önemli ölçüde azalır. Ayrıca, uzlaştırma, mağdurların ve sanıkların duygusal ihtiyaçlarını dikkate alarak, daha insani bir yaklaşım sunar. Ancak, uzlaştırma uygulamalarında karşılaşılan bazı zorluklar, bu sürecin etkinliğini azaltmaktadır. Uygulamada ortaya çıkan olumsuzluklar, tarafların uzlaşmaya istekli olmaması, süreç hakkında yeterli bilgilendirilmemesi veya uzlaştırmacıların yetersizliği gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Bu nedenle, uzlaştırmanın etkinliğini artırmak ve sürecin verimli bir şekilde sürdürülmesini sağlamak için çeşitli çözümler geliştirilmesi gerekmektedir. Bunlar arasında uzlaştırmacıların daha fazla eğitilmesi, tarafların uzlaştırma süreci hakkında daha iyi bilgilendirilmesi, uzlaştırma prosedürlerinin daha şeffaf hale getirilmesi ve uzlaştırma uygulamalarının denetlenmesi gibi adımlar öne çıkmaktadır. Ayrıca, uzlaştırma uygulamalarının yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi, özellikle şiddet, hırsızlık gibi suçlarda başarı oranlarının artırılması için önemlidir. Uzlaştırma sürecinin başarılı bir şekilde sürdürülmesi, adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışma, ceza muhakemesi hukukunda alternatif çözüm yollarından biri olan uzlaştırmanın etkinliğini artırmayı ve verimli bir şekilde sürdürülmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Uzlaştırma, suç mağduru ile sanık arasında gönüllülük esasına dayalı olarak tarafsız bir uzlaştırmacı aracılığıyla çözüm bulmayı hedefler. Bu süreç, mahkemelerin üzerindeki yükü hafifletmek, adaletin daha hızlı ve etkin bir şekilde sağlanmasını sağlamak ve taraflar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için önemli bir alternatif olarak kabul edilmektedir. Çalışma, uzlaştırma sürecinin mevcut durumunu analiz ederek, bu mekanizmanın daha verimli hale gelmesi için öneriler sunacaktır. Uzlaştırmacıların profesyonel yeterliliklerinin artırılması, tarafların uzlaştırma süreci hakkında daha iyi bilgilendirilmesi, uzlaştırma prosedürlerinin

şeffaflaştırılması ve sürecin denetlenmesi gibi başlıca çözüm önerileri öne çıkmaktadır. Ayrıca, uzlaştırmanın özellikle şiddet, hırsızlık gibi suçlarda yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çalışmada, ceza muhakemesi hukukunda alternatif çözüm yolu olarak uzlaştırmanın etkinliğinin artırılmasına yönelik öneriler ele alınacaktır. Çalışmanın amacı, uzlaştırmanın daha yaygın ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak ile adalet sistemine olan katkısını artırmaktır. Soruşturma aşamasında uzlaştırma müessesesinin noksansız bir şekilde uygulanmasını sağlanmak, böylelikle mahkemelerin, dolayısıyla da yüksek yargı organlarının iş yükünü önemli ölçüde azaltmaktır. Bu bağlamda, yargı faaliyetleri hızlanacak, gerek kırtasiye, gerek zaman, gerek emek kaybı, gerekse ekonomik anlamda önemli derecede tasarruf sağlanmış olacak, usul ekonomisine katkıda bulunulacaktır.

Sonuç olarak, ceza muhakemesi hukukunda uzlaştırma, yalnızca yargı yükünü hafifletmekle kalmayacak, aynı zamanda adaletin daha hızlı ve tarafsız bir şekilde sağlanmasına olanak tanıyacaktır. Ancak, uzlaştırma sürecinin etkinliğinin artırılması ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için çeşitli yapısal ve prosedürel değişiklikler gerekmektedir. Bu çalışma, uzlaştırma uygulamalarının verimliliğini artırmak ve bu süreci daha etkin bir hale getirmek için öneriler sunarak, ceza muhakemesi hukukunda alternatif çözüm yollarının gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, ceza muhakemesi hukukunda uzlaştırma uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik somut çözüm önerileri geliştirerek, adaletin sağlanmasında önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

1. UZLAŞTIRMA KAVRAMI ve TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Uzlaştırma kavramı Latince bir kelime olup "Conciliation" yani "düşüncede birleşme" veya "bir araya getirme" anlamını taşımaktadır. Kelimenin kökü "conciliare" olup "uzlaşma" anlamına gelmektedir. Uzlaştırma, anlam itibariyle, taraflar arasında uzlaşmak, anlaşmazlık durumunda ortaya çıkan uyuşmazlıkların barış içinde çözümlenmesini sağlamak anlamını taşır. Ayrıca, uzlaştırma kelimesi anlaşmaya varma, mutabık sağlama, uyum sağlama, pazarlık etme, uzlaşma ve adalet kavramları ile de yakından ilgilidir. Uzlaştırma ve arabuluculuk kelimelerinin yaygın bir şekilde birbirlerinin yerine eş anlamlı olarak kullanıldığı da görülmektedir.

1.1. Uzlaştırma Kavramı

Uzlaştırma, ceza muhakemesi hukukunda mağdur ve failin yanı sıra, tarafsız üçüncü bir kişinin yani uzlaştırmacının yardımıyla, herhangi bir suçtan doğan uyuşmazlığı çözmek amacıyla bir araya gelerek anlaşmaya varmalarını sağlayan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Bu süreç, tarafların özgür iradeleriyle katıldıkları, gizlilik ve gönüllülük esasına dayanan bir mekanizmadır[1]. Genel olarak, hukuk konusu olabilecek bir anlaşmazlığın yargılama sürelerinin iş birliği yapmaları şartıyla bir sonuca ulaştırılmasını ifade eder. Ceza hukukunda ise, cezai bir anlaşmazlığın, mahkemeler haricinde, adil bir şekilde, zarar gören kişinin zararının giderilmesini karşılayacak biçimde olayın çözümlenmesi anlamına gelir. Sonuç olarak uzlaştırma; failin mağdurla birlikte zararını gidermek şartıyla karşılıklı anlaşmaları neticesinde, şüphelilin/sanığın cezalandırma işleminden kurtulması ve anlaşmazlığın sona erdirilmesi işlemidir[2].

Türk Ceza Kanunu'nun 73. Maddesinde Uzlaştırma Kurumu düzenlenmiştir. Ancak 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ve yürürlüğe giren 6763 Sayılı Yasanın 34. maddesi ile Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) 253. Maddesinde yer alan Uzlaştırma Kurumu, uzlaştırma olarak değiştirilmiştir[3]. Uzlaşma üçüncü kişinin yardımı olmadan taraflar aralarındaki uyuşmazlığa çözüm yolu bularak, anlaşmaya

[1] M.A. Zengin, Adalet Bakanlığı, Adalet Dergisi, Yıl:149, Dönem VI, sayı: 68, 2022/1, s.41
[2] İ.Keskin, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü", Adalet Dergisi, sayı:68, 2022, s.210
[3] 06.12.2006 tarihinde 5560 sayılı Yasanın 2. Maddesi ile yapılan değişiklikle uzlaşma kurumu tamamen TCK düzenlemesinden çıkarılarak CMK 253 kapsamına alınmıştır.

zemin oluşturmak şartıyla yapılan görüşmelerdir. Bu noktada "müzakere" ile eş anlamlıdır. CMK'nda düzenlenen uyuşmazlık çözümünde mağdur fail arasındaki uyuşmazlık çözümüne üçüncü bir kişinin tarafsız katılımıdır. Uyuşmazlığın tarafları uzlaştırmacı nezaretinde bir araya gelir. Tarafları bağlayıcı bir karar verme yetkisine sahip olmayan uzlaştırmacı, belirli usul ve yöntemler ile müzakere teknikleri kullanarak taraftarların uyuşmazlık çözümüne yardımcı olur[4].

Uzlaşma kurumunun amacı devlet ve toplum arasındaki ihtilafı gidermek ve barışı sağlamak için faile tekrar fırsat tanımasıdır. Böylece ceza hukukunun özel ve genel amacına uygunluk gösterilir. Uzlaşma kurumunun kabul edilmesiyle ceza hukukunun onarıcı ceza adalet özelliği ortaya çıkmaktadır. Onarıcı adalet anlayışının temel yapısı olan sorumluluk kavramı; onarım, topluma geri kazandırma ve sürecin işleyişiyle doğrudan ilgilidir[5]. Onarıcı adalet anlayışı dünyada yaygın kullanılmasıyla birlikte uzlaştırma kurumu bu adalet anlayışının bir parçası olarak Türk Hukuku'nda birçok sistemde yerini almıştır. Ancak, Türk Hukuku'nda bu kurumun adlandırılması başlangıçta yanlış olsa da, yabancı hukuk terminolojisinide terim tespitinde başarıya ulaştığı söylenemez[6].

1.1.1. Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel Gelişimi

Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma kavramı**,** ceza soruşturma ve kovuşturma aşamasında tarafsız bir kişinin gözetiminde, anlaşmazlığın çözülmesi için suçun faili ve mağdurun doğrudan veya dolaylı olarak iletişim kurduğu süreç olarak bilinmektedir (CMK md.253/1). Daha önceki, adı '*uzlaşma*' olan bu kanun maddesi, adı ve içeriği değiştirilerek 24.11.2016 tarihinde 6763 sayılı yasa ile yeniden düzenlenerek yürürlüğe girmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ceza muhakemesi, başlangıçta şer'i hukuka dayalı olarak yürütülmekteydi. Ancak, Tanzimat dönemi'nde, Batı hukuk sistemlerinden etkilenerek modernleşme sürecine girilmiştir. Bu kapsamda, 1879 yılında Usul-i

[4] M. Özbek, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:54, sayı:3,2005, s.295
[5] A.Parlar, M.Hatipoğlu, Ceza Muhakemesi Kanununun Yorumu, Ankara, cilt 2, 2008, s.1576
[6] S.Tanrıver, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sayı:64, 2006, s.166

Muhâkemât-ı Cezâiyye Kanun-ı Muvakkati adıyla ilk ceza muhakemesi kanunu kabul edildi. Bu kanun 1808 tarihinde Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'ndan esinlenerek yeniden düzenlenmiş, savcılık, sorgu hâkimliği ve kanun yolları gibi modern ceza muhakemesi kavramlarını da içermiştir[7].

Uzlaştırma Öncesi Dönem (2000 Öncesi)

Türkiye'de ceza hukuku, uzun yıllar boyunca klasik cezalandırıcı sistem üzerine kuruluydu. Mağdur ve fail arasında uzlaşma fikri, yargılama sürecine dâhil değildi. Bu dönemde ceza muhakemesi, daha çok devlete karşı işlenen suçların takibi anlayışıyla yürütülmekteydi[8].

2004 Ceza Muhakemesi Kanunu ile İlk Adım

Türkiye'de uzlaştırma müessesesi ilk defa, 1 Haziran 2005 tarihinde 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ile yürürlüğe girmiştir. CMK'nun 253., 254. ve 255. Maddeleri uzlaştırma usulünü düzenlemiştir. Başlangıçta sınırlı suçlar için öngörülmüş olup, uygulama alanı çok dar kapsamlıydı. Bu dönem, Türk ceza yargılamasında onarıcı adalet anlayışına geçişin başlangıcı olarak kabul edilir[9].

2006 – 5560 Sayılı Kanun ile Genişletme

CMK'da uzlaştırma hükümlerinde 5560 Sayılı Kanun'la kapsamlı bir değişiklik yapılmış, uzlaştırmanın uygulanabileceği suçlar artırılmış, sürece dair usuller daha açık hâle getirilmiştir. Bu düzenleme ile uygulamada etkinliğin artması hedeflenmiştir[10].

2016 – 6763 Sayılı Kanun: Sistematik Değişim

6763 Sayılı Kanun ile uzlaştırma daha kurumsal bir yapıya kavuşturulmuş, uzlaşma terimi yerine "uzlaştırma" kavramı benimsenmiş, uygulama esasları detaylandırılmış, uzlaştırmacı eğitimi, sicili, görevleri düzenlenmiştir bu

[7]F.Turinay, 1879 Tarihli Ceza Muhakemesi Kanunu (Usul-i Muhâkemât-ı Cezâiyye Kanun-ı Muvakkati), Hacettepe HFD,cilt: 11, sayı: 1, 2011, s.169-228
[8] Ceza Muhakemesi Kanunu, 5271 Sayılı Kanun
[9] Ceza Muhakemesi Kanunu, 5271 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 17.12.2004, Sayı: 25673
[10] 5560 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 06.12.2006, Sayı: 26369

değişikliklerle uzlaştırma, alternatif bir çözüm olmaktan çıkıp öncelikli çözüm yolu hâline gelmiştir[11].

2019 – 7188 Sayılı Kanun ile Güncel Düzenlemeler

Uzlaştırma kapsamındaki suçlar yeniden belirlenmiş, tarafların uzlaştırma sürecinde temsil edilebilmesi sağlanmış, sürelerin belirlenmesi gibi uygulamaya yönelik detaylar netleştirilmiştir[12].

Günümüzdeki Durum

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, hukuk sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 1929 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, uzun yıllar boyunca Türkiye'de ceza muhakemesi usulünü düzenlemiş ve uygulamada önemli bir yer tutmuştur. Ancak zamanla, insan hakları ve adil yargılanma ilkeleri doğrultusunda daha modern bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 2004 yılında kabul edilerek 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yeni kanun, soruşturma ve kovuşturma evrelerini daha ayrıntılı düzenleyerek, şüpheli ve sanık haklarını güçlendirmiştir[13].

1.1.2. Onarıcı Adalet

Uzlaştırma müessesesini daha net kavrayabilmek için onarıcı adalet kavramının açıklanmasında fayda vardır. Onarıcı adalet, klasik cezalandırıcı adalet yönteminden çok farklı bir yöntem ortaya koymaktadır. Her şeyden evvel onarıcı adalet, mağdur eksenli bir adalet anlayışı sunmaktadır. Bu yöntemde önemli olan mağdurun hoşnut edilmesidir. Failin cezalandırıldığı bir sistemde adaletin her zaman ve tam olarak sağlandığı söylenemez. Çünkü, ceza verilen fail tam olarak ıslah edilememektedir. Filin yeniden suç işlemesi muhtemeldir. Failin cezalandırılması ve toplumdan soyutlanmasıyla mağdurun pek yararına olmadığı gibi tatmin olması da

[11] 6763 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 02.12.2016, Sayı, 29906.
[12] 7188 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 24.10.2019, Sayı, 30928.
[13] M.E. Erdal, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2007, s.70

beklenemez. Zira bu durumda mağdurun doğrudan bir yararı bulunmamaktadır. Bu nedenle failin cezalandırılması dışında farklı bir yöntem ortaya konulmalıdır[14].

Onarıcı adalet sisteminin üç temel ilkesi şunlardır: Bunlardan birincisi suçun neden olduğu zararın giderilmesi esastır. Bu husus, mağdurun uğradığı maddi ve manevi kayıpların telafi edilmesi, ilişkilerin onarılması ve toplumsal huzurun yeniden sağlanması anlamına gelir. İkincisi, suçu işleyen kişi, eylemlerinin sorumluluğunu kabul etmeli ve neden olduğu zararı onarmak için aktif çaba göstermelidir. Bu durum, pişmanlık duyma, özür dileme ve mağdurla doğrudan iletişim kurmayı içerebilir. Sonuncusu ise suçtan etkilenen tüm tarafların (mağdur, fail, aileler, toplum) adalet sürecine aktif katılımını teşvik etmektir. Bu durum, tarafların ihtiyaçlarını ifade etmelerine, çözüm önerilerinde bulunmalarına ve adil bir sonuç üzerinde anlaşmalarına olanak tanır. Bu ilkeler doğrultusunda onarıcı adalet, cezalandırıcı adaletten farklı olarak, suçun sonuçlarına odaklanır ve taraflar arasında diyalog ve uzlaşma yoluyla adaleti sağlamayı hedefler[15].

Onarıcı adaletin daha iyi kavranabilmesi için ceza adaleti ile arasındaki farklılıklara değinmek gerekir. Cezalandırıcı adaletin amacı caydırmak, rehabilite etmek, suçu azaltmak iken onarıcı adalet ise zararı gidermek ve ilişkileri mümkün olduğunca düzeltmeyi amaçlamaktadır. Cezalandırıcı adalet; suçu ve suçluyu hukuki kuralın soyut ihlali olarak tanımlarken, onarıcı adalete göre suç davranışla ortaya çıkan zarardır. Cezalandırıcı adalet, devleti, zarar gören taraf olarak kabul etmektedir. Onarıcı adalete göre ise zarar gören devlet değil, toplumdur. Cezalandırıcı adalete göre, işlenen suça karşı verilecek cevap tepeden yani devletin koyduğu kurallara verilirken, onarıcı adalette suça cevap, aşağıdan yukarıya, suçtan doğrudan etkilenenlerin katılımlarıyla verilmektedir. Cezalandırıcı adalette usul, formel ve rasyonel iken, onarıcı adalette usul enformeldir ve duygular önemli yer tutar. Cezalandırıcı adalette faile ceza verilerek negatif bir uyarma yöntemi seçilmişken, onarıcı adalette yapıcı ve iki taraf için de onarıcı çözümler geliştirilmiştir.

[14] E.Çetintürk, Onarıcı Adalet, HD Yayıncılık, Ankara,2008, s.15.
[15] H.A. Yavuz, Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, yıl: 6, sayı:23, 2015, s. 98

Cezalandırıcı adalette adalet anlayışı objektif, onarıcı adalette sübjektiftir, mağdura göre değişiklik gösterebilmektedir[16].

Cezalandırıcı adalet geçmişe odaklanarak suçu işleyeni cezalandırmayı hedeflerken, onarıcı adalet geleceğe odaklanarak suçun neden olduğu zararı onarmayı ve ilişkileri düzeltmeyi amaçlar. Cezalandırıcı adalette suçun kişiler arası bir uyuşmazlık olduğu kabul görmez, rekabet ve bireysellik teşvik edilir. Toplum bu sürecin dışındadır ve devlet tarafından soyut olarak temsil edilir. Pişmanlık ve affetme olguları önem taşımaz. Onarıcı adalette ise uyuşmazlık kişiler arasındadır, mağdur ve fail sürece katılır. Fail sorumluluk almaya teşvik edilir. Mağdurun ihtiyaçları dikkate alınır. Karşılıklı mutabakat sağlanmaya çalışılır. Pişman olma ve affetme için yeniden imkân sağlanır[17].

1.2. Uzlaştırma Müessesesinin Hukuki Niteliği

Uzlaştırma müessesesi, Türk Ceza Muhakemesi Hukuku'nda alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul edilmektedir. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253. ve devamı maddelerinde düzenlenen bu kurum, ceza muhakemesi sürecinde belirli suçlar için uygulanabilir. Uzlaştırma müessesesinin hukuki niteliği, Türk hukukunda ve uluslararası literatürde çeşitli açılardan ele alınmış ve tartışılmıştır. Farklı hukuk sistemlerinde ve yasal düzenlemelerle genel olarak kabul gören ve öne çıkan hukuki nitelikleri barındırır. Uzlaştırma müessesesinin hukuki niteliği, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olması, tarafların irade serbestisine dayalı sözleşmesel bir sonuç doğurması, çeşitli hukuki işlem ve sonuçları olması, kamu yararı ve toplumsal barışa katkıda bulunması ve çeşitli hukuk alanlarında uygulanabilir olması gibi çok boyutlu özellikler taşımaktadır. Bu nitelikleri sayesinde uzlaştırma, modern hukuk sistemlerinde giderek daha fazla önem kazanan ve teşvik edilen bir uyuşmazlık çözüm yöntemi haline gelmiştir[18].

[16] J.Galma, Onarıcı Adalet Çerçevesinde Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Ceza Davalarında Uzlaşma Eğitim Materyalleri, İstanbul, 2008, s.102
[17]M.S.Umbreit, Mağdur Suçlu Arabuluculuğu El Kitabı: Uygulama ve Araştırmaya İlişkin Temel Bir Kılavuz 1. Baskı, s.3
[18]H.H.Gür, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012

1.2.1. Ceza Muhakemesi Kurumu Olarak Uzlaştırma

Uzlaştırma, ceza muhakemesi sürecinde, özellikle soruşturma ve kovuşturma aşamalarında, belirli suçlar için uygulanabilen bir kurumdur. Bu süreç, Cumhuriyet savcısının denetimi ve gözetiminde yürütülür ve uzlaşma anlaşmasının yürürlüğe girmesi, savcının (kovuşturma evresinde hâkimin) onayı ile gerçekleşir. Uzlaşmanın sağlanması ve edimin ifası halinde, soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma evresinde ise düşme kararı verilerek dosya ceza muhakemesi sisteminden çıkarılır[19].

1.2.2. Onarıcı Adalet Anlayışı

Uzlaştırma müessesesi, ceza hukukunun "onarıcı adalet anlayışı" yönüyle yakından ilgilidir. Uzlaştırma, geleneksel ceza adalet sistemine alternatif olarak geliştirilen onarıcı adalet anlayışının bir yansımasıdır. Bu anlayışta, suçun mağdur üzerindeki etkisinin giderilmesi ve taraflar arasında barışın sağlanması ön plandadır. Uzlaştırma süreci, mağdurun zararının giderilmesi, failin sorumluluğunu kabul etmesi ve toplumla yeniden bütünleşmesi gibi hedefleri içerir. Onarıcı ceza adaleti sistemi, suç failinin yol açtığı kayıplar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Suç işlenmesi neticesinde ortaya çıkan maddi veya manevi zararların karşılanması ve tarafların memnun edilmesi amaçlanır. Bu anlayış içerisinde mağdur, müşteki, zarar görenler arasında bir ceza adalet mekanizması vardır[20]. Bu yaklaşımın temel amacı mağdurun uğradığı zararın giderilmesi, toplumsal barış ve güvenliği sağlamaktır. Onarıcı adalet anlayışında amaç, suçu işleyen kişinin davranışlarının sonucunu bilmesi, yanlış davranışını ortadan kaldırmak için yükümlülüklerini yerine getirmesidir. Adaletin ve hukuki barış zemininin tesisi, yalnızca mağdura yönelik fiile bir karşılık değildir. Mağdurun faille barışmasının sağlanarak, failin yaptığı yanlışın farkına varmasını ve kendisini yüzleşmesini sağlamakla mümkündür. Çünkü anlaşarak uzlaşılan bir adalet daha iyi ve kabul edilebilir bir adalettir. Suçunu ikrar eden fail, pişmanlığının bir sonucu olarak,

[19] N. Bilge ve Ş.Ertaş, Hukuk Başlangıcı, 17. Baskı, Turhan Yayınevi , Ankara, 2012, s. 457
[20] S. Tanrıver, Medeni Yargılama Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016,cilt: I, s.77

mağdurun uğradığı maddi ve manevi zararı giderir. Ayrıca fail, toplumla sulhe varıp toplumdaki eski statüsüne yeniden kavuşur[21].

1.2.3. Gönüllülük ve Gizlilik İlkesi

Uzlaştırma süreci, tarafların gönüllü katılımına dayanır ve gizlilik ilkesi esastır. Taraflar, uzlaştırma sürecine katılmak veya katılmamak konusunda serbesttirler. Ayrıca, uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz[22].

1.2.4. Yargı Dışı Çözüm Mekanizması

Uzlaştırma, yargı dışı bir çözüm mekanizmasıdır. Bu süreçte, tarafsız bir uzlaştırmacı aracılığıyla mağdur ile fail arasındaki anlaşmazlık çözülmeye çalışılır. Bu yönüyle, uzlaştırma, klasik ceza muhakemesi sisteminden ayrılır ve alternatif bir çözüm yolu sunar[23]. Uzlaştırma müessesesi, ceza muhakemesi hukukunda, özellikle belirli suçlar için alternatif bir çözüm yolu olarak önemli bir yer tutar. Onarıcı adalet anlayışını benimseyen bu kurum, mağdurun zararının giderilmesi ve taraflar arasında barışın sağlanması hedeflerini taşır. Gönüllülük ve gizlilik ilkelerine dayanan uzlaştırma süreci, yargı dışı bir çözüm mekanizması olarak ceza adalet sistemine katkı sağlar[24].

1.2.5. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma

Uzlaştırma, dava yoluna başvurmadan önce veya dava sürecinde tarafların bir araya gelerek bağımsız ve tarafsız bir üçüncü kişi (uzlaştırmacı) yardımıyla uyuşmazlıklarını çözme sürecidir. Bu niteliğiyle uzlaştırma, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları Alternative Dispute Resolution (ADR) kategorisinde yer alır. ADR

[21] O.Yıldırım, Uzlaşma Müessesesinin Hukuki Niteliği ve Temel Özellikleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 8, sayı:1- 2, 2017
[22] M. Feyzioğlu, Arabuluculuk Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 17
[23] M.K.Oğuzman ve M.T. Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, cilt: I, 20. Baskı, s. 35-40.
[24] R.Arslan, Y. Ejder, İ.Taşpolat, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020 6. Baskı, s. 67

yöntemleri, yargısal çözümün maliyetli, zaman alıcı ve taraflar arasındaki ilişkileri zedeleyici olabilmesi karşısında daha esnek, hızlı ve barışçıl çözümler sunmayı amaçlar[25]. Ayrıca, uzlaştırma, yargısal çözüm yollarına (dava) bir alternatif olarak kabul edilen bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Mahkemelerin iş yükünü azaltmaya, daha hızlı ve ekonomik çözümler üretmeye katkı sağlar. Tarafların kendi iradeleriyle ve karşılıklı rızalarıyla bir çözüme ulaşmalarını teşvik eder.

1.2.6. Sözleşmesel Nitelik ve İrade Serbestisi

Uzlaştırma sürecinin temelinde tarafların irade serbestisi ilkesi yatar. Taraflar, uyuşmazlıklarını çözmek için uzlaştırma yoluna başvurmakta ve varılacak anlaşmanın içeriğini serbestçe belirlemektedirler. Uzlaştırma sonucunda düzenlenen uzlaşma raporu, tarafların karşılıklı iradeleriyle oluşturdukları bir sözleşme niteliğindedir. Bu sözleşme, Borçlar Kanununun genel hükümleri çerçevesinde geçerlilik kazanır ve tarafları bağlar[26]. Uzlaştırma süreci sonunda varılan anlaşma (uzlaşma raporu), tarafların serbest iradeleriyle oluşturdukları bir sözleşme niteliğindedir. Bu sözleşme, tarafları bağlayıcı hükümler içerir ve tarafların üzerinde anlaştıkları edimleri yerine getirme yükümlülüğü doğurur. Uzlaşma raporunun içeriği, tarafların özgür iradeleriyle belirledikleri sınırlar içinde şekillenir.

1.2.7. Hukuki İşlem ve Sonuçları

Uzlaştırma süreci ve sonucunda ortaya çıkan uzlaşma raporu, çeşitli hukuki sonuçlar doğuran bir hukuki işlemdir. Özellikle ceza hukukunda uzlaşma, kamu davasının açılmaması (soruşturma aşamasında) veya açılmış olan kamu davasının düşmesi (kovuşturma aşamasında) sonucunu doğurabilir. Özel hukukta ise uzlaşma raporu, taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözer ve üzerinde anlaşılan edimlerin yerine getirilmesi yükümlülüğünü doğurur. İcra edilebilirlik şerhi alınması halinde, uzlaşma

[25] R. Bıkmaz, Uzlaştırma Ceza Yargılamasında Alternatif Çözüm, Simya Yayınları, İstanbul, 2018, s.29
[26] H.Zafer, E. Çakmut, Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2021, s. 607

raporu, ilam niteliğinde belge olarak icra takibine konu edilebilme imkanı sağlamaktadır.[27]

Ceza hukukunda uzlaşma, kamu davasının düşmesine veya ceza verilmesine yer olmadığına dair hüküm verilmesine veya cezada indirim yapılmasına zemin olabilir.

1.2.8. Kamu Yararı ve Toplumsal Barış Boyutu

Uzlaştırma, sadece bireysel uyuşmazlıkların çözümüyle sınırlı kalmayıp, kamu yararı ve toplumsal barışın sağlanmasına da önemli katkılarda bulunur. Suçun mağduru ile failin doğrudan iletişim kurarak zararın giderilmesi ve ilişkilerin onarılması, toplumsal huzurun yeniden tesis edilmesine yardımcı olur. Özellikle ceza hukukunda, bazı suçlarda uzlaştırma yoluna gidilmesi, ceza adalet sisteminin daha etkin işlemesine ve mağdur odaklı bir yaklaşımın benimsenmesine olanak tanır[28].

Uzlaştırma, sadece tarafların arasındaki uyuşmazlığı çözmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal barışın ve huzurun sağlanmasına da katkıda bulunur. Mağdurun zararının giderilmesi, failin sorumluluk alması ve taraflar arasındaki ilişkilerin onarılması yoluyla toplumsal fayda sağlar. Özellikle ceza hukukunda, bazı suçlarda uzlaştırma yoluna gidilmesi, ceza adalet sisteminin etkinliğini artırabilir ve mağdur odaklı bir yaklaşımı teşvik eder. Uzlaştırma müessesesi, sadece ceza hukukunda değil, özel hukuk (ticaret hukuku, borçlar hukuku, aile hukuku vb.) ve idare hukukunda da uygulanabilir bir niteliğe sahiptir. Farklı hukuk alanlarındaki uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesinde de yardımcı olur.

1.2.9. Çeşitli Hukuk Alanlarında Uygulanabilirlik

Uzlaştırma müessesesi, temel olarak ceza hukukunda yaygın olarak uygulanmakla birlikte, özel hukuk (özellikle iş hukuku ve ticari uyuşmazlıklar) ve idare hukukunda da artan bir öneme sahiptir. Hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğun yanı sıra, farklı hukuk alanlarındaki uyuşmazlıkların çözümünde de

[27] H.Pekcanıtez, O. Atalay, M. Özekes, Medeni Usul Hukuku, 15. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s. 49
[28] M.Özkan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 85

kullanılır.[29] Uzlaştırma müessesesinin hukuki niteliği çok boyutludur. Bu nedenle alternatif bir çözüm yoludur. Tarafların iradesine dayalı olarak sözleşmesel bir sonuç doğurur. Hukuki sonuçlar doğuran bir işlem sonucudur. Toplumsal fayda sağlayan kamu yararı boyutu vardır. Ayrıca farklı hukuk alanlarında da uygulanabildiği için, modern hukuk sistemlerinde önem kazanan ve teşvik edilen bir uyuşmazlık çözüm yöntemi haline gelmiştir.[30]

1.3. Uzlaştırma İle Benzer Kurumları Karşlaştırma

1.3.1. Arabuluculuk

Arabuluculuk, özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde kullanılan bir yöntemdir. Bu süreçte, tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişi olan arabulucu, tarafları bir araya getirerek iletişim kurmalarını, birbirlerini anlamalarını ve kendi özgür iradeleriyle bir çözüm üretmelerini kolaylaştırır. Arabulucu, taraflara çözüm önerisinde bulunmaz, karar vermez; sadece müzakereleri yönetir ve tarafların ortak bir noktada buluşmalarına yardımcı olur. İhtilaflı taraflar arasında müzakereyi kolaylaştıran bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmıştır[31].

Uzlaştırma ile benzer kurumların karşılaştırılmasında arabuluculuk, uyuşmazlıkların mahkeme dışı yollarla çözülmesini amaçlayan önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm (ADR) yöntemidir. Uzlaştırma ile bazı benzerlikler göstermekle birlikte, aralarındaki temel farklılıklar, uygulandığı hukuk dalı, sürecin işleyişi ve sonuçları açısından belirgindir[32]. Arabuluculuk ve uzlaştırma, her ikisi de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olmakla birlikte, temel uygulama alanları ve süreç işleyişleri farklıdır. Uzlaştırma daha çok ceza hukuku alanında, devletin inisiyatifiyle ve mağdur odaklı bir yaklaşımla zararın giderilmesini hedeflerken, arabuluculuk özel hukuk uyuşmazlıklarında tarafların kendi çözümlerini üretmelerini teşvik eden, gönüllülük esasına dayalı bir süreçtir. Her iki kurum da yargının iş yükünü azaltmaya, daha hızlı ve barışçıl çözümler üretmeye katkıda bulunur. Arabuluculuk, uzlaştırma

[29] K. Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 26. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa , 2023, s. 77
[30] Z. Hacıoğlu, İş Hukukunda Arabuluculuk , Legal Yayıncılık, İstanbul , 2018, s.28
[31] M. Özbek, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 54, sayı: 3, 2015, s. 289
[32] Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı: https://adb.adalet.gov.tr/

ile benzerlik gösterse de, temelde hukuk uyuşmazlıklarında uygulanır. Uzlaştırmacılık ise ceza uyuşmazlıklarında uygulanmaktadır. Uzlaştırmacı siciline kayıtlı olan bir uzlaştırmacının arabuluculuk siciline kayıt olmadan arabuluculuk faaliyetinde bulunamayacağı gibi, arabuluculuk siciline kayıtlı bir arabulucunun ise uzlaştırma siciline kayıt olmadan uzlaştırmacılık faaliyeti yerine getirmesi mümkün değildir[33].

1.3.2. Tahkim

Tahkim, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olup, hukuk literatürümüzde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 516. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Tahkim, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasına denir[34]. Tahkim, taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri yerine, tarafların üzerinde anlaştığı veya kanunla belirlenmiş hakem veya hakem heyeti tarafından çözümlenmesi yöntemidir. Tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (ADR) arasında yer alır ve mahkeme yargılamasına kıyasla daha hızlı, esnek ve gizli bir süreç sunabilir. Tahkim kararları, mahkeme kararları gibi bağlayıcı ve icra edilebilir niteliktedir[35].

Tahkimin temelinde tarafların tahkim anlaşması bulunur. Bu anlaşma, mevcut veya gelecekteki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözüleceği yönündeki iradelerini ortaya koyar. Taraflar, tahkim anlaşmasıyla uyuşmazlıklarını çözme yetkisini devlet mahkemelerinden alarak seçtikleri hakemlere devrederler. Hakem kararları (hakem hükümleri), taraflar için bağlayıcıdır ve mahkeme kararları gibi icra edilebilir. Tahkim süreci, tarafların ve hakemlerin üzerinde anlaştığı usul kuralları çerçevesinde yürütülür[36].

---

[33] Özbek; a.g.e., s.593

[34] Z. Akıncı, Milletlerarası Tahkim, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016

[35] H. Pekcanıtez, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2014, s. 640

[36] Hakem Portal: "Tahkim Nedir? Geçmişi ve Bugünü" https://hakemportal.com/tahkim-nedir-gecmisi-ve-bugunu/

1.3.3. Sulh

Sulh, kelime anlamı olarak barış, uzlaşma, anlaşma anlamına gelir. Hukuki anlamda ise, devam eden bir davada tarafların, aralarındaki uyuşmazlığı karşılıklı fedakarlıklarla kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla mahkeme huzurunda veya mahkeme dışında yaptıkları sözleşmedir. Sulh, tarafların özgür iradeleriyle gerçekleştirdikleri bir hukuki işlemdir ve davayı sonuçlandıran önemli bir yoldur. Sulh, iki tarafın karşılıklı beyan, talep ve arzularıyla, var olan bir çekişmeyi ortadan kaldırmaları veya çekişmenin ortaya çıkmasına engel olmaları ve sulh yoluyla uzlaşmalarıdır. Hukuk sisteminde ise görülmekte olan bir davanın taraflarının, karşılıklı anlaşmaları ile dava konusu uyuşmazlığa son vermeleridir[37].

Ceza hukukunda "sulh" kavramı, özel hukuk alanındaki bir sözleşmeyle dava sona erdirme şeklinde doğrudan uygulanamaz. Ancak, uzlaştırma müessesesi ceza hukukunda benzer bir amaca hizmet eder. Uzlaştırma sonucunda mağdur ve failin anlaşmasıyla bazı suçlarda kamu davası açılmaz veya açılmış olan dava düşer. Bu anlamda uzlaştırma, ceza hukukunda "sulh" benzeri bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, Sulh Ceza Hakimliği, ceza yargılamasının soruşturma aşamasında görevli bir hakimlik türüdür ve "sulh" kelimesi buradaki mahkemenin adında geçse de, bu doğrudan tarafların uzlaşması anlamına gelmez. Sulh Ceza Hakimliği, tutuklama, adli kontrol gibi koruma tedbirlerine karar veren ve soruşturma işlemlerini yürüten bir yargı mercidir[38].

Sulh, tarafların karşılıklı iradeleriyle oluşturdukları bir sözleşmedir. Bu sözleşme, Borçlar Kanununun genel hükümleri çerçevesinde geçerlilik kazanır. Mahkeme huzurunda yapılan sulh, davayı kesin olarak sona erdirir. Mahkeme, tarafların sulh olduklarını tutanağa geçirir ve başka bir hüküm vermez. Mahkeme huzurunda yapılan sulh tutanağı, ilam niteliğindedir ve icra takibine konu edilebilir. Mahkeme dışı yapılan sulh sözleşmesinin icra edilebilirliği için ise ayrıca mahkemeden icra edilebilirlik şerhi alınması gerekebilir. Sulhun temelinde tarafların kendi taleplerinden veya haklarından karşılıklı olarak vazgeçmeleri veya ödün

[37]B. Doğan, Avk, İstanbul Barosu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2025, https://barandogan.av.tr/, Erişim Tarihi, 25.06.2025
[38] Y. Üstündağ, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016

vermeleri yatar. Taraflar, sulh sözleşmesinin içeriğini serbestçe belirleyebilirler, ancak bu serbestlik hukukun emredici hükümlerine aykırı olamaz[39].

Sonuç olarak sulh, hukuki uyuşmazlık sonucu taraflarının, karşılıklı rızaları ile yapmış oldukları bir sözleşmedir. Sulh uzlaşmanın özel hukuk alanındaki karşılığıdır denilebilir. Sulh, medeni usul hukuku dâhilinde düzenlenmiş bir müessesedir. Görülmekte olan bir dava esnasında mahkeme önünde veya mahkeme dışında tarafların haklarından kısmi feragat ve kısmi kabulde bulunarak anlaşmaları veya davayı bitirmeleridir[40].

1.3.4. Ön Ödeme

Ön ödeme, Türk Ceza Kanununun (TCK) 75. maddesinde düzenlenen ve belirli şartların varlığı halinde şüpheli veya sanıkla devlet arasında bir uzlaşma yolu olarak kabul edilen bir ceza hukuku kurumudur. Ön ödeme, uzlaşma kapsamı dışındaki, yalnızca adli para cezasını gerektiren veya kanunda öngörülen hapis cezasının yukarı sınırının altı ayı aşmadığı suçlarda uygulanabilir. Ön ödeme yapılması halinde, soruşturma aşamasında kamu davası açılmaz ve kovuşturma aşamasında ise kamu davası düşer. Bu durum, failin yargılanmadan ve mahkûmiyet hükmü almadan hukuki süreci sonlandırmasına olanak tanır[41].

TCK madde 75'e göre ön ödemenin uygulanabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir[42] Suç, yalnızca adli para cezasını gerektiren veya kanunda öngörülen hapis cezasının yukarı sınırının altı ayı aşmayan suçlardan olmalıdır. Ancak, bu genel kurala bazı istisnalar getirilmiştir (örneğin, bazı özel kanunlardaki düzenlemeler). Ön ödeme, uzlaştırma kapsamında olan suçlarda uygulanamaz. Kanun koyucu, uzlaştırmayı öncelikli bir alternatif çözüm yolu olarak görmüştür. Soruşturma aşamasında, şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli şüphenin bulunması gerekmektedir. Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından şüpheli/sanığa ön ödeme teklifinde bulunulur ve bu teklif tebliğ edilir. Tebligatta, ödenecek miktar ve ödeme süresi

[39] F.Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.45
[40] C. Akil, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 16, sayı: 4 , 2012, s.15
[41] M.Özen ve A. Köksal, Ön ödeme ve Bazı Çözüm Önerileri , cilt: 70, sayı: 2, 2021, s.590
[42] B.Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023

belirtilir. Şüpheli/sanık, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde belirlenen miktarı (adlî para cezası miktarı veya hapis cezasının alt sınırının günlüğü belli bir miktar üzerinden hesaplanmasıyla bulunan miktar ile yargılama giderleri) ödemelidir. Şüpheli/sanığın talebi üzerine, Cumhuriyet savcısı bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit halinde ödenmesine karar verebilir. Taksitlerin süresinde ödenmemesi halinde ön ödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya veya kovuşturmaya devam edilir.

1.3.5. Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık, Türk Ceza Kanununda (TCK) düzenlenen ve failin işlediği suçun olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik aktif çabaları veya suçun ortaya çıkmasına, diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım etmesi gibi durumlarda cezasında indirim yapılmasını veya ceza verilmemesini öngören bir ceza hukuku kurumudur. Etkin pişmanlık, failin suç işledikten sonra gösterdiği olumlu davranışları ödüllendirerek, adaletin daha etkin bir şekilde tecelli etmesine ve suçun zararlarının giderilmesine katkıda bulunmayı amaçlar[43].

Etkin pişmanlık hükümleri, TCK'nın çeşitli maddelerinde farklı suç tipleri için özel olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, her suç için etkin pişmanlığın şartları ve sonuçları farklılık gösterebilir. Ancak, genel olarak etkin pişmanlık, failin suç işledikten sonra nedamet duyduğunu ve suçun olumsuz sonuçlarını gidermek için çaba gösterdiğini ortaya koyan davranışlarını teşvik etmeyi hedefler[44]. Etkin pişmanlığın genel unsurları suç tipine göre değişkenlik gösterir, ayrıca işlenmiş bir suçun varlığını gerektirir. Failin, kendi iradesiyle, aktif bir şekilde suçun olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik davranışlarda bulunması veya suçun aydınlatılmasına yardımcı olması gerekir. Etkin pişmanlık genellikle soruşturma veya kovuşturma aşamasında gerçekleşmelidir. Her suç tipi için etkin pişmanlığın özel şartları kanunda belirtilmiştir. Bu şartların eksiksiz olarak yerine getirilmesi gerekir[45].

[43] M.Gödekli, Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, yıl:7, sayı: 29, 2017, s. 280
[44] V. Ö. Özbek, N. Kanbur, K. Doğan, P. Bacaksız, İ. Tepe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020
[45] N. Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, 27. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020

1.4. Uzlaştırma Müessesesinin Oluşturulma Nedenleri

1.4.1. Mahkemelerin Ağır İş Yükü

Uzlaştırma müessesinin oluşturulmasının temel amacı yargı birimlerinin üzerinde ağır iş yükü olmasıdır. Adliyelerin mevcut kapasitelerinin çok üzerinde bir yoğunlukla hizmet sunmaya çalıştıkları, başta Adalet Bakanlığı (Bakanlık) olmak üzere, tüm çevreler ve kurumlar tarafından bilinmektedir. Ülke nüfusunun sürekli artması, teknolojinin her geçen gün ilerlemesi, ekonomik ve sosyal yaşamın spesifik bir hal alması ile birlikte yeni nesil suçların ortaya çıkması bu suç oranlarının artmasını da beraberinde getirmiştir. Özellikle teknoloji ve çevre odaklı suçlarının ortaya çıkmasıyla kovuşturma ve soruşturma kurumlarının kapasitelerinin üstünde iş yükü ile karşılaşmaları sonucunu doğurmuştur[46].

1.4.2. Kanuni Hakların Kötüye Kullanımı

Kanuni hakların kötüye kullanılması, bir kimsenin kendisine kanun tarafından tanınan bir hakkı, dürüstlük kuralına Medeni Kanunun 2. Maddesine aykırı bir şekilde, başkalarına zarar vermek, kendi menfaatini haksız yere artırmak veya hukukun amacına aykırı bir şekilde kullanmasıdır. Bu durumda, görünüşte yasal bir hak kullanılıyor olsa da, bu kullanımın altında yatan niyet ve sonuçlar hukuken korunmaz ve hatta yaptırımlara tabi tutulabilir. Kanuni hakların kötüye kullanılması, hakkın özüne dokunmadan, kullanım şeklinin hukuka aykırı olması durumunu ifade eder. Yani kişi, aslında sahip olduğu bir hakkı kullanmaktadır ancak bu hakkı kullanırken dürüstlük ilkesini ihlal etmekte veya hakkın amacını saptırmaktadır[47]. Kanuni hakların kötüye kullanılmasının geçerli olabilmesi için öncelikle yürürlükteki bir kanun, sözleşme veya hukuki işlemden doğan bir hak olmalıdır. Bu hak, sahibi tarafından fiilen kullanılmalıdır. Hakkın kullanılması, Medeni Kanunun 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına açıkça aykırı olmamalıdır. Hakkın kötüye kullanılmasında genellikle başkalarına zarar verme kastı aranır. Hakkın kullanılması,

[46] R. Bıkmaz, Ceza Yargılamasında Alternatif Çözüm Uzlaştırma, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.70
[47] Bıkmaz; a.g.e., s.75

kanun koyucunun veya hukuki işlemin taraflarının öngördüğü amacın dışına çıkılmasını ifade etmelmeidir[48].

Hakkı kötüye kullanan kişi, bu kullanımından dolayı hukuki koruma görmez ve buna dair talepleri reddedilebilir. Hakkı kötüye kullanan kişi, bu davranışı nedeniyle başkalarına verdiği zararlardan sorumlu tutulabilir. Kötüye kullanılarak yapılan hukuki işlemler iptal edilebilir veya düzeltilebilir. Aşırı ve kötü niyetli dava açma durumlarında, dava hakkının kötüye kullanılması söz konusu olabilir ve bu durum genellikle davacının aleyhine sonuçlar doğurabilir[49].

1.4.3. Suçun İspatındaki Zorluklar

Suçun ispatı, ceza yargılamasında bir şahsın (şüpheli veya sanık) ispat edilen suçu işlediğine dair kesin ve inandırıcı delillerin mahkemeye sunulması ve mahkemenin bu deliller sonucunda makul şüpheyi aşan bir kesinlikle sanığın suçu işlediğine kanaat getirmesi sürecidir. Başka bir deyişle, suçun ispatı, yargılama makamlarının, sunulan deliller ışığında, sanığın suçlu olduğuna dair vicdani kanaate ulaşmasıdır[50].

Suçun ispatı, ceza yargılamasının en temel amaçlarından biridir, adil bir yargılamanın olmazsa olmaz koşuludur. Ceza hukuku, bireylerin özgürlüklerini ve haklarını doğrudan etkileyen bir alandır. Bir kimsenin suçlu bulunup cezalandırılabilmesi için suçun kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ispatlanması gerekir. Bu ilke, masumiyet karinesinin (bir kişi suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar masumdur) bir gereğidir[51]. Suçun ispatı, ceza yargılamasının en kritik aşamalarından biridir, birçok zorlukla karşılaşılabilir. Bu zorluklar, adaletin doğru şekilde tecelli etmesini engeller, masumiyet karinesinin zedelenmesine yol açar[52].

Suç mahalline yetkisiz kişilerin girmesi, delillerin yanlışlıkla veya kasıtlı olarak bozulması, silinmesi veya yer değiştirmesi ispatı zorlaştırır. Suç üzerinden zaman geçtikçe, tanıkların hafızaları zayıflayabilir, deliller kaybolabilir veya

[48] F. Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002, s.45
[49] V. Başpınar, Türk Medeni Hukuku, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara , 2023
[50] Bıkmaz, a.g.e. s.77
[51] Eren, a.g.e. s.46
[52] V. Başpınar, a.g.e.

bozulabilir. Dijital verilerin elde edilmesi, incelenmesi, doğruluğunun teyit edilmesi ve hukuka uygunluğunun sağlanması özel uzmanlık ve teknik bilgi gerektirir. Elde edilen delillerin güvenli bir şekilde saklanması ve laboratuvarlara ulaştırılması sürecindeki herhangi bir aksaklık, delilin güvenilirliğini şüpheye düşürebilir. Bazı durumlarda delillere ulaşmak coğrafi engeller, gizli saklanma veya tanıkların iş birliği yapmaması nedeniyle zorlaşabilir[53]. Tanıkların olayı tam olarak hatırlayamaması, yanlış hatırlaması veya zamanla hafızalarının zayıflaması güvenilirliği etkiler. Farklı tanıklar aynı olayı farklı açılardan algılayabilir veya farklı şekillerde ifade edebilir. Tanıkların ifadeleri, soruşturmacılar, avukatlar veya diğer kişiler tarafından istemeden veya kasten yönlendirilebilir veya telkin edilebilir. Tanıkların yalan söylemek, gerçeği çarpıtmak veya bilgiyi saklamak için kişisel çıkarları veya motivasyonları olabilir. Tanıklar, fail veya yakınları tarafından korkutulabilir veya baskı altına alınabilir, bu da doğru ifade vermelerini engeller. Aynı bilimsel kanıtlar farklı uzmanlar tarafından farklı şekillerde yorumlanabilir[54]. Adli bilimlerde kullanılan teknolojilerin de hata payı olabilir veya sonuçları kesin olmayabilir. Elde edilen teknik veya bilimsel delillerin doğrudan suçla veya faille bağlantı kurulması her zaman kolay olmayabilir. Hukukçular ve jüri üyeleri için karmaşık bilimsel ve teknik delilleri anlamak ve doğru bir şekilde değerlendirmek zorlaşabilir. Organize suç örgütlerinin karmaşık yapısı, gizlilikleri ve çok sayıda failin olması delil toplamayı zorlaştırır. Örgütlü suçlarda tanıklar ciddi tehdit altında olabilir, bu da ifade vermelerini engelleyebilir, tanık koruma programlarının uygulanmasını gerektirebilir. Kara para aklama, vergi kaçakçılığı gibi mali suçların karmaşık finansal işlemleri takip etmek ve yasa dışı kaynağı kanıtlamak büyük çaba gerektirir[55]. Siber suçların işlenmesinde faillerin ve sunucuların farklı ülkelerde bulunması, uluslararası iş birliğini ve karmaşık hukuki süreçleri gerektirir. Hukuka aykırı yollarla elde edilen delillerin yargılamada kullanılamamasıdır. Ceza yargılamasında makul şüpheyi aşan kesinlik standardının sağlanması gerekliliği, ispat yükünü ağırlaştırır. Sanığın susma hakkı, delil sunmama hakkı gibi savunma hakları, gerçeğin ortaya çıkmasını zorlaştırabilir. Toplumun suç

[53] M. Yayla, Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi, Ankara Barosu Dergisi , sayı:3, 2013, s.301

[54] Y. Başlar, Ceza Muhakemesinde İspat, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 12, sayı: 2, 2022, s.1385

[55] H.T. Gökcan, İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, sayı:10, 2012, s.429.

ve fail hakkındaki önyargıları veya davaya yönelik toplumsal baskı, yargılama sürecini ve delillerin değerlendirilmesini etkileyebilir. Mağdurun yaşadığı travma nedeniyle ifade vermekte zorlanması, hatırlamakta güçlük çekmesi veya çelişkili ifadeler vermesi ispatı zorlaştırabilir[56].

Bu zorlukların üstesinden gelmek için ceza yargılamasında titiz bir soruşturma, hukuka uygun delil toplama, bilimsel yöntemlerin etkin kullanımı, tanık koruma tedbirleri, uzman görüşlerinin dikkatli değerlendirilmesi ve adil yargılama ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalınması gerekmektedir[57].

1.4.4. Zamandan ve Masraftan Tasarruf

Hukukta zamandan ve masraftan tasarruf, hukuki süreçlerin (dava, icra takibi, arabuluculuk vb.) daha kısa sürede ve daha az maliyetle sonuçlanmasını hedefleyen ilke ve uygulamaların genel adıdır. Bu kavram, hem bireylerin ve şirketlerin hukuki sorunlarını çözmelerinde daha verimli bir yol izlemelerini sağlamayı, hem de yargı sisteminin üzerindeki iş yükünü azaltmayı amaçlar. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 30. maddesinde düzenlenen Usul Ekonomisi İlkesi, zamandan ve masraftan tasarruf kavramının hukuki dayanağını oluşturur. Bu ilkeye göre, hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür[58].

Hukuki süreçlerin daha kısa sürede tamamlanması anlamına gelir. Bu, davaların daha hızlı sonuçlanması, icra takiplerinin gereksiz uzamaması, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle (arabuluculuk, uzlaştırma vb.) daha çabuk anlaşmaya varılması gibi durumları içerir. Hukuki süreçler için yapılan giderlerin en aza indirilmesi durumudur. Bu, dava harçlarının düşürülmesi, yargılama giderlerinin azaltılması, avukatlık ücretlerinin makul seviyelerde tutulması, gereksiz keşif ve bilirkişi incelemelerinden kaçınılması gibi önlemlerle sağlanabilir. Hukukta zamandan ve masraftan tasarruf, adil, etkin ve verimli bir hukuk sisteminin temel hedeflerinden

[56] A.Ş. Gözübüyük ve F. Gölcüklü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi,11. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 316.
[57] N. Toroslu, a.g.e.
[58] R. Bıkmaz, a.g.e. s.80

biridir. Bu hedefe ulaşmak için hem yasal düzenlemelerin hem de uygulayıcıların çabaları büyük önem taşımaktadır[59].

1.5. İslam Hukuku'nda Uzlaştırma

İslam hukukunda uzlaştırma, Arapça kökenli "sulh" kavramıyla ifade edilir. Sulh, kelime anlamı olarak barış, anlaşma, uyuşmazlığı giderme, arayı düzeltme gibi manalara gelir. Hukuki terim olarak ise, iki veya daha fazla taraf arasındaki anlaşmazlığın, karşılıklı rıza ve fedakarlıklarla, mahkeme yoluna gitmeden veya mahkeme sürecinde barışçıl bir şekilde çözüme kavuşturulmasıdır. İslam dini, anlaşmazlıkların barış yoluyla çözülmesini önemsemiş ve bunu teşvik etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de "Sulh hayırlıdır" (Nisa Suresi, 128) buyurulmuş, hadislerde de arayı düzeltmenin (ıslah-ı zatilbeyn) önemi vurgulanmıştır. Hatta bazı hadislerde arayı düzeltmenin nafile ibadetlerden daha faziletli olduğu belirtilmiştir. Uzlaştırma, İslam Hukukunda sulh olarak anılmaktadır. Sulh, İslam Hukukunda iyi, güzel bir iş, bir akit olarak kabul edilir. Bu durumu daha fazla vurgulamak için bir hadisten alınan "Es-sulhu Seyyidü'l-Ahkâm" yani "sulh hükümlerin en üstünüdür" sözü eski hukukta adeta bir atasözü haline gelmiş, bu suretle sulh övülerek teşvik edilmiştir[60]. Uzlaştırma, bireyler arasındaki husumeti gidererek toplumsal barış ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunur. İslam hukukunda adalet sadece mahkeme yoluyla değil, tarafların rızasıyla varılan anlaşmalarla da tesis edilebilir. Uzlaştırma, mahkeme süreçlerine göre daha esnek ve hızlı çözüm imkanları sunar. Tarafların kendi iradeleriyle bir çözüme ulaşmaları, genellikle mahkeme kararlarına göre daha kalıcı ve tatmin edici sonuçlar doğurur [61].

İslam hukukunda uzlaştırma, geniş bir yelpazede uygulanır. Borç-alacak davaları, ticari uyuşmazlıklar, miras paylaşımı gibi konularda tarafların anlaşması mümkündür. Eşler arasındaki geçimsizlik, boşanma davalarında mal paylaşımı ve diğer konularda uzlaşma teşvik edilir. Özellikle kısas ve diyet gerektiren suçlarda mağdur ve failin anlaşması caiz görülmüştür. Osmanlı ceza hukukunda da uzlaştırma

[59] N.Toroslu, a.g.e.
[60] E. Önen, Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara, 1972, s.11
[61] M. Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları, Ankara Barosu Dergisi, sayı: 2, 1999, s.198

müessesesinin yaygın olduğu bilinmektedir. Ancak had cezaları gibi kamu hakkını ilgilendiren suçlarda uzlaştırma farklı hükümlere tabi olur[62].

İslam hukukunda uzlaştırma (sulh), anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesini teşvik eden, Kur'an ve Sünnet temelli önemli bir müessesedir. Toplumsal huzurun sağlanması, adaletin tesis edilmesi ve tarafların memnuniyetinin gözetilmesi gibi amaçlara hizmet eder. Günümüzde de İslam dünyasında ve modern hukuk sistemlerinde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak uzlaştırma ve arabuluculuk giderek daha fazla önem kazanmaktadır[63].

1.6. Karşışlaştırmalı Hukukta Uzlaştırma

Karşılaştırmalı hukukta uzlaşma farklı hukuk sistemlerinde uyuşmazlıkların mahkeme dışı çözüm yollarından biri olarak incelenen önemli bir kavramdır. Bu alanda yapılan karşılaştırmalar, uzlaşmanın tanımının, uygulama alanlarının ve işleyiş biçimlerinin ülkeden ülkeye farklılık gösterebildiğini, ancak temelinde ortak prensiplerin yattığını ortaya koyar. Karşılaştırmalı hukukta uzlaşma, genel olarak bağımsız ve tarafsız bir üçüncü kişinin (uzlaştırıcı) yardımıyla, uyuşmazlığın taraflarının kendi aralarında gönüllü bir anlaşmaya varmalarını amaçlayan bir süreçtir. Temel amacı, taraflar arasındaki husumeti azaltarak, mahkeme süreçlerinin getirdiği zaman, maliyet ve stres yükünden kaçınmak ve daha barışçıl, esnek ve hızlı çözümler üretmektir. Uzlaşma, genellikle arabuluculuk ile birlikte anılır ve çoğu zaman bu iki terim birbirinin yerine kullanılabilir. Ancak karşılaştırmalı hukuk incelemeleri, aralarında kavramsal ve uygulamaya dönük farklılıklar olduğunu gösterir[64].

Uzlaşmanın farklı hukuk sistemleri tarafından tercih edilmesinin temel nedenleri yargı yükünü azaltma, maliyet ve zaman tasarrufu sağlama, tarafların kontrolü, esneklik, ilişkilerin korunması, gizlilik, anlaşmaların icra edilebilirliği, onarıcı adalet ve toplumsal barışa katkı sağlaması gibi nedenler sayılabilir. Karşılaştırmalı hukuk perspektifinden bakıldığında uzlaşma, modern adalet sistemlerinin etkinliğini artırma, vatandaşların adalete erişimini kolaylaştırma ve daha

[62] V.Ö. Özbek, N. Kanbur, K. Doğan, P. Bacaksız, İ. Tepe, a.g.e.
[63] İslam Ansiklopedisi, MEB Yayınları, Cilt II, İstanbul, 1970, s.22
[64] A. Oğuz, Karşılaştırılmalı Hukuk , 2.Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s.31

barışçıl toplumlar inşa etmenin yanında, küresel bir adalet sistemini yaygınlaştırmak eğiliminde olduğu söylenebilir[65].

1.6.1. Alman Hukukunda Uzlaştırma

Alman hukukunda uzlaştırma taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlıkları mahkeme dışında, bağımsız bir üçüncü kişinin yardımıyla ve genellikle gönüllülük esasına dayalı olarak çözmeyi amaçlayan önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm (Alternative Streitbeilegung- ADR) yoludur. Türk hukukundaki arabuluculuk kavramına benzerlikler taşısa da, özellikle uzlaştırıcının çözüm önerisi sunma yetkisi açısından belirgin farklılıklar gösterir. Uzlaştırma, mahkemelerin iş yükünü azaltmak, uyuşmazlıkları daha hızlı, daha az maliyetli ve taraflar arasında daha barışçıl bir şekilde çözmek amacıyla geliştirilen alternatif çözüm yollarından biridir. Sürece müdahil olan uzlaştırıcı, tarafsız ve bağımsız bir konumdadır. Amacı, taraflar arasında diyalog kurarak anlaşmazlığın nedenlerini ortaya çıkarmak, bir çözüm önerisi sunmaktır. Arabuluculuktan en önemli farkı, uzlaştırıcının taraflara somut çözüm önerileri sunabilmesidir. Arabuluculukta arabulucu genellikle tarafların kendilerinin çözüm bulmasına odaklanırken, uzlaştırmada uzlaştırıcı aktif olarak bir çözüm önerisi sunabilir. Uzlaştırma süreci genellikle gönüllülük esasına dayanır. Taraflar, uzlaştırıcının önerisini kabul edip etmemekte serbesttir. Ancak bazı durumlarda, özellikle belirli hukuk dallarında (örneğin, tüketici uyuşmazlıkları gibi) uzlaştırmaya başvurmak zorunlu olabilir. Tarafların uzlaşma sonucunda imzaladıkları anlaşma, duruma göre bağlayıcı hukuki sonuçlar doğurabilir[66].

Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda mağdur-fail uzlaştırması ceza adalet sisteminin önemli bir parçasıdır ve onarıcı adalet anlayışının bir ürünüdür. Bu yöntemde, suçun işlenmesinden doğan zararların giderilmesi ve mağdur ile fail arasında uzlaşma sağlanması hedeflenir. Failin mağdura verdiği zararı tazmin etmesi mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve failin sorumluluk üstlenmesini amaçlar. Bu yolla, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya açılmış davanın düşmesi gibi

[65] H.Rosenau,Ö.Sevdiren, Karşılaştırmalı Hukukun Yöntem ve Görevleri: İddia Pazarlığı Örneği, Küresel Bakış Dergisi, No:1, cilt:1, sayı:2, 2011, s.90

[66] J.Basedow, Karşılaştırmalı Hukuk ve Kullanıcıları, İstanbul Üiversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Çev. G. Kurtulan, cilt:4, sayı:62, 2016, s. 881

sonuçlar doğurabilir. Alman hukukunda uzlaştırma, adli sistem üzerindeki yükü azaltmak, uyuşmazlıkları daha etkin, tarafların memnuniyetini ön planda tutarak sorun çözmede önemli bir araçtır. Özellikle ceza hukukunda mağdur-fail uzlaştırması, medeni hukukta tüketici uyuşmazlıklarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Arabuluculuktan farklı olarak, uzlaştırıcının somut bir çözüm önerisi sunabilme yetkisi, bu yöntemi bazı durumlarda daha pratik hale getirmektedir. Almanya'da, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları giderek daha fazla önem kazanmakta, yargının üzerindeki yükünü hafifletmek ve daha hızlı çözümler sunmak amacıyla yaygınlaşmaktadır[67].

1.6.2. Amerikan Hukukunda Uzlaştırma

Amerikan hukuk sisteminde "uzlaştırma" (conciliation) kavramı, sıklıkla "arabuluculuk" (mediation) ile iç içe geçmiş veya hatta eşanlamlı olarak kullanılabilen bir Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Alternative Dispute Resolution- ADR) yöntemidir. Ancak, teorik olarak ve bazı uygulama alanlarında aralarında belirgin farklar bulunur. Amerikan hukukunda uzlaştırma, genellikle bağımsız bir üçüncü tarafın, uyuşmazlığın tarafları arasında anlaşmaya varılması sağlamak, arabuluculuktan ziyade direktif veya çözüm önerici bir rol üstlendiği süreçtir[68].

Amerikan hukukunda uzlaştırma, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (ADR) şemsiyesi altında önemli bir yer tutar. Her ne kadar sıklıkla arabuluculuk ile karıştırılsa da, uzlaştırıcıların daha direktif ve çözüm odaklı bir rol üstlenebilmeleriyle ayrılır. Özellikle iş hukuku, küçük alacaklar ve aile hukuku gibi alanlarda, mahkemelerin iş yükünü azaltmak, taraflara daha esnek, hızlı ve ekonomik çözüm yolları sunmak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Federal ve eyalet düzeyindeki düzenlemeler, uzlaştırmanın farklı uyuşmazlık türlerindeki uygulanabilirliğini ve etkinliğini desteklemektedir.

Uzlaştırma, mahkeme süreçlerinin getirdiği zaman, maliyet ve stres yükünden kaçınmak amacıyla geliştirilen bir yöntemdir. Tarafların hukuki uyuşmazlıklarını

[67] R. Bıkmaz, a.g.e. s.38
[68]M.Macuncu, Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 62.

mahkeme önüne taşımadan çözmelerini sağlamak için mahkeme dışı çözüm sağlar. Uyuşmazlık halindeki taraflar arasında sağlıklı bir diyalog ortamı kurmak için iletişimi kolaylaştırır. Amerikan, hukuku yargılamaya kıyasla daha hızlı ve düşük maliyetli çözüm önerileri sunar. Ayrıca tarafların kendi uyuşmazlıklarının çözümü üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlar. Özellikle ticari veya kişisel ilişkisi devam eden taraflar arasında gelecekteki olası sorunları önlemek ve ilişkileri sürdürmek için karşılıklı ilişkileri korur[69].

1.6.3. Fransız Hukukunda Uzlaştırma

Fransız hukuk sisteminde "uzlaştırma" (conciliation) ve "arabuluculuk" (mediation) kavramları, alternatif uyuşmazlık çözüm (Modes Alternatifs de Reglement des Litiges- MARL) yöntemleri kapsamında önemli bir yer tutar. Özellikle son yıllarda yargının iş yükünü azaltmak ve uyuşmazlıkların daha hızlı, ekonomik ve tarafların iradesiyle çözülmesini sağlamak amacıyla bu yöntemlerin kullanımı teşvik edilmiştir. Fransız hukukunda uzlaştırma ve arabuluculuk arasındaki ayrım, zaman zaman tartışmalı olsa da, genellikle uzlaştırmanın daha basit ve doğrudan, arabuluculuğun ise daha yapılandırılmış bir süreç olduğu ifade edilir. Fransız hukukunda uzlaştırma, taraflar arasındaki bir uyuşmazlığı, bağımsız ve tarafsız bir üçüncü kişinin yardımıyla mahkeme dışında çözme girişimidir. Vatandaşların hukuki yardım ve uyuşmazlık çözüm hizmetlerine daha kolay ve ücretsiz erişimini sağlamak için yargıya erişim kolaylığı sağlar. Mahkemelerin iş yükünü hafifletmek, daha hızlı ve daha az maliyetli çözüm bulmak amacıyla adli süreçleri azaltır. Taraflar arasında husumeti azaltmak için karşılıklı rızaya dayalı bir anlaşmadır. Ayrıca sürecin gizli ve mahkeme usullerine göre daha esnek olması için çalışır[70].

Fransız hukukunda, özellikle 2016 tarihli Adaletin 21. Yüzyıl Modernizasyonu Kanunu ile arabuluculuk ve uzlaştırma arasındaki ayrım daha belirgin hale gelmiştir. Arabulucu, tarafların kendi aralarında bir çözüm bulmalarına yardımcı olan süreci kolaylaştıran kişidir. Arabulucu, doğrudan bir çözüm önerisi sunmaktan kaçınır,

[69] N.B.Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023, s.155

[70] R.Akkaya, Kamu Hukuku Eğitiminin Fransa'da Tarihsel Kökleri ve Kamu Hukuku Okulları Üzerine Notlar, AÜEHFD, 2023, cilt VII, sayı 145

tarafların kendi çözümlerini keşfetmelerine fırsat tanır. Süreç genellikle ücretlidir ve arabulucular genellikle bu alanda uzmanlaşmış profesyonel kişilerdir. Uzlaştırıcı taraflar arasında iletişimi sağlayan, uyuşmazlığın nedenlerini anlamaya çalışan ve taraflara somut bir çözüm önerisi sunabilen bir üçüncü kişidir. Uzlaştırıcının rolü, arabulucudan daha aktif ve yönlendiricidir. Fransız hukukunda "adalet uzlaştırıcısı" statüsü, genellikle fahri olarak görev yapan ve yargı sisteminin bir parçası olan kişilerdir. Bu hizmet genellikle ücretsizdir. Temel fark, uzlaştırıcının aktif olarak bir çözüm önerisi sunabilmesi ve bu hizmetin genellikle devlet tarafından ücretsiz olarak sunulmasıdır. Fransız hukukunda uzlaştırma özellikle "adalet uzlaştırıcısı" kurumu aracılığıyla, küçük ve orta ölçekli uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözümü için önemli bir araçtır. 2016 ve 2019'daki yasal düzenlemelerle birlikte, belirli uyuşmazlık türlerinde mahkemeye başvurmadan önce uzlaştırma yoluna gitme zorunluluğu getirilmesi, bu yöntemin etkinliğini ve yaygınlığını artırmıştır. Ceza hukukunda da mağdur-fail uzlaştırması, onarıcı adaleti teşvik eden bir mekanizma olarak önem taşımaktadır[71].

1.6.4. İngiliz Hukukunda Uzlaştırma

İngiliz hukuk sisteminde "uzlaştırma" (conciliation) ve "arabuluculuk" (mediation) terimleri sıklıkla birbiriyle karıştırılsa da, pratikte ve bazı yasal düzenlemelerde belirli farklılıklar gösterirler. İngiliz hukuku, uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözülmesini teşvik eden güçlü bir alternatif uyuşmazlık çözümü (Alternative Dispute Resolution-ADR) kültürüne sahiptir ve uzlaştırma bu mekanizmaların önemli bir parçasıdır. İngiliz hukukunda uzlaştırma, uyuşmazlık halindeki taraflar arasında bağımsız bir üçüncü tarafın yardımıyla gönüllü bir anlaşmaya varılmasını amaçlayan bir süreçtir. Yargılamanın getirdiği zaman, maliyet ve stres yükünden kaçınmak için mahkeme dışı çözüm sunar[72].

İngiliz hukukunda "mediation" terimi çok daha yaygın ve geniş bir ADR biçimi olarak kullanılırken, "conciliation" terimi daha spesifik alanlarda veya

[71] H. Çolak, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Uzlaştırma, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sayı: 63, 2006, s.139
[72] E. Çetintürk, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.344

"mediation" ile aynı anlamda karşımıza çıkabilir. Bir arabulucu, taraflar arasındaki müzakereleri kolaylaştıran tarafsız bir üçüncü kişidir. Arabulucu, genellikle doğrudan bir çözüm önerisi sunmaz veya taraflara karar dayatmaz. Rolü, tarafların kendi aralarında bir çözüme ulaşmaları için iletişimi geliştirmek, ortak zemin bulmalarına yardımcı olmak ve seçeneklerden birini tercih etmelerini sağlamaktır. Sonucun kontrolü tamamen taraflardadır. Bir uzlaştırıcı, arabulucudan daha aktif ve bazen daha direktif bir rol üstlenebilir. Uzlaştırıcı, tarafların iddialarını dinledikten ve durumu değerlendirdikten sonra, somut çözüm önerileri sunar veya tarafları belirli bir uzlaşmaya doğru yönlendirir. Fakat uzlaştırıcının önerileri bağlayıcı değildir; tarafların bu öneriyi kabul edip etmemekte serbesttir[73].

İngiliz hukukunda uzlaştırma, genel olarak "arabuluculuk" şemsiyesi altında ele alınsa da, özellikle istihdam hukuku gibi belirli alanlarda ACAS gibi kurumlar aracılığıyla kendine özgü ve oldukça gelişmiş bir yapıya sahiptir. Mahkemeler, Civil Procedure Rules ve yargı içtihatları aracılığıyla ADR'yi güçlü bir şekilde teşvik etmekte ve hatta bazı durumlarda zorunlu kılmaktadır. Bu yaklaşım, uyuşmazlıkların daha hızlı, ekonomik ve taraflar arasında daha barışçıl bir şekilde çözülmesine katkıda bulunarak, İngiliz yargı sisteminin etkinliğini artırmayı hedeflemektedir. İngiliz hukuku iletişimin kolaylaştırmak amacıyla taraflar arasındaki diyaloğu yeniden kurar ve anlaşmazlığın temel nedenlerini ele alır. Mahkeme süreçlerine kıyasla daha hızlı ve genellikle daha uygun maliyetli çözümler sunar. Tarafların kendi uyuşmazlıklarının çözümü üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlar. Özellikle ticari veya kişisel ilişkisi devam eden taraflar arasında gelecekteki iş birliğinin sürdürülmesi için ilişkilerin korunmasına önem verir[74].

1.6.5. İspanyol Hukukunda Uzlaştırma

İspanyol hukuk sisteminde "uzlaştırma" (conciliacion) ve "arabuluculuk" (mediacion) kavramları, alternatif uyuşmazlık çözüm (Medios Adecuados de Solucion de Controversias- MASC) yöntemleri kapsamında önemli bir yer tutar. Son yıllarda,

[73] Ü. Güveyi, Türk Hukukunda ve İngiliz Hukukunda Yakalamaya Dair Kısa Bir Karşılaştırma, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 5, sayı: 2, 2015, s.23

[74] N. B. Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s.156

yargı sisteminin iş yükünü azaltmak, uyuşmazlıkları daha hızlı, ekonomik ve tarafların iradesine dayalı olarak çözmek amacıyla bu yöntemlerin kullanımı teşvik edilmiştir. İspanyol hukukunda, özellikle 2012 tarihli Medeni ve Ticari Konularda Arabuluculuk Yasası ile bu alanlar belirgin hale gelmiştir. İspanyol hukukunda uzlaştırma, taraflar arasındaki bir uyuşmazlığı, yargı organı veya başka bir yetkili merci huzurunda, bağımsız bir üçüncü kişinin yardımıyla mahkeme dışında çözme girişimidir. Mahkemelerin iş yükünü hafifletmek, daha hızlı ve daha az maliyetli çözümler sunmak amacıyla yargının yükünü azaltır. Tarafların, dışarıdan bir müdahale ile kendi aralarında mutabakata varmalarını sağlar. Sürecin gizli ve mahkeme usullerine göre daha esnek olması için çaba gösterir. Özellikle sürekli ilişkisi olan taraflar arasında gelecekteki iş birliğinin sürdürülmesine yardımcı olur[75].

İspanyol hukukunda "mediacion" daha geniş ve genel bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul edilirken, "conciliacion" daha spesifik bir anlam taşır ve genellikle yargısal bir çerçevede veya yargı dışı belirli yetkililer huzurunda gerçekleşir. Arabulucu tarafların kendi aralarında bir çözüme ulaşmalarına yardımcı olan tarafsız bir üçüncü kişidir. Arabulucu, doğrudan bir çözüm önerisi sunmaktan kaçınır ve tarafların kendi yaratıcı çözümlerini keşfetmelerine odaklanır. Süreç genellikle ücretlidir ve arabulucular bu alanda uzmanlaşmış profesyonellerdir[76]. Esas itibarıyla, arabulucu iletişimi kolaylaştırır ve tarafların bakış açılarını anlamalarına yardımcı olur. İspanyol hukukunda uzlaştırma, köklü bir geleneğe sahip olan ve yargı sisteminin etkinliğini artıran önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Özellikle Medeni Yargılama Kanunu ve Gönüllü Yargılama Kanunu ile belirlenen yargısal uzlaştırma ile iş hukukundaki zorunlu uzlaştırma girişimleri, bu yöntemin yaygınlığını göstermektedir. 2025 reformları ile uzlaştırma ve arabuluculuk, belirli uyuşmazlıklar için dava açmadan önce zorunlu bir ön şart haline gelerek, İspanyol yargı sisteminde daha da merkezi bir rol oynamaya başlamıştır[77].

[75] H. Pekcanıtez, O. Atalay, M. Özekes, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 7. Baskı, Oniki Levha Yayınları, Ankara, 2014, s.640

[76] S. M. Villa, Yeni Devletler Hukukunda İspanyol Hukuku, Interdisciplinary Encounters, çev. A. F. Kaynak, cilt: 17, sayı: 235, 2023,

[77] H. Zafer, Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi:Uzlaşma, İstanbul, 2003, s.727

1.6.6. İtalyan Hukukunda Uzlaştırma

İtalyan hukuk sisteminde "uzlaştırma" (conciliazione) ve "arabuluculuk" (mediazione) kavramları, alternatif uyuşmazlık çözüm (ADR) yöntemleri arasında önemli bir yer tutar. İtalya, Avrupa'da ADR yöntemlerinin, özellikle de arabuluculuğun zorunlu hale getirildiği ilk ülkelerden biri olmasıyla dikkat çeker. Uzlaştırma, daha basit uyuşmazlıklar veya belirli kurumlar nezdinde yürütülen süreçleri ifade ederken, arabuluculuk genel ve yapılandırılmış süreci kapsar.

İtalyan hukukunda uzlaştırma, uyuşmazlık halindeki tarafların, bağımsız üçüncü kişinin yardımıyla mahkeme dışında veya mahkeme denetiminde anlaşmaya varmalarını sağlayan süreçtir. İtalya, uzun yargılama süreleri ve yüksek dava sayıları ile bilinir[78]. Uzlaştırma ve arabuluculuk, bu yükü hafifletmeyi hedefler. Mahkeme süreçlerine kıyasla daha kısa sürede ve daha düşük maliyetle uyuşmazlıkların giderilmesinde hızlı ve ekonomik çözümler sunar. Tarafların, dışarıdan bir müdahale ile kendi aralarında mutabakata varmalarını sağlar. Sürecin gizli ve mahkeme usullerine göre daha esnek olması için çaba gösterir. Özellikle sürekli ilişkisi olan taraflar arasında gelecekteki iş birliğinin sürdürülmesine olanak tanır[79].

İtalyan hukukunda "mediazione" daha kapsamlı bir terimdir ve genellikle arabuluculuk sürecinin kendisini ifade ederken, "conciliazione" terimi sıklıkla bu sürecin olumlu sonucunu, yani tarafların ulaştığı anlaşmayı ifade etmek için kullanılır. Ancak, bazı bağlamlarda uzlaştırma, arabuluculuktan daha direktif bir süreci ifade edebilir. Arabulucu taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve anlaşmaya varmalarına yardımcı olan tarafsız bir üçüncü kişidir. Arabulucu genellikle doğrudan bir çözüm önerisi sunmaz; tarafların kendi çözümlerini bulmalarını sağlar. Süreç, Adalet Bakanlığı tarafından akredite edilmiş "arabuluculuk kurumları" tarafından yürütülür, genellikle ücretlidir. İtalyan hukukunda uzlaştırma ve arabuluculuk, modern adalet sisteminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Özellikle Decreto Legislativo 28/2010 ile getirilen zorunlu arabuluculuk, yargı sisteminin üzerindeki yükü azaltmak ve uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözülmesini sağlamak için önemli bir adımdır.

[78] A. Dinç, Açıklamalı ve Yargı Kararları ile 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, Türkiye Belediyeler Birliği, 2023, s.330

[79] Ş. Kaymak, U. K. Bilgin, Türkiye'de "Devlet Memuru" Ve İtalya'da "Dipendenti Pubblici'nin" Disiplin Yönetimi Açısından Karşılaştırmalı Analizi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2023, yıl 14, sayı 56, s.60

Uzlaştırma ise bu arabuluculuk sürecinin başarılı bir şekilde sonuçlanmasıyla ortaya çıkan anlaşmayı ifade eder. İş hukuku veya ceza hukuku gibi alanlarında kendine özgü uzlaştırma mekanizmaları mevcuttur[80].

[80] C. Şahin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, cilt 6, s. 221

2. TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

Uzlaştırma, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesi ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Ceza yargılamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya dava açıldıktan sonra düşürülmesi sonucunu doğurabilir. Bu süreçte uzlaştırmacı olarak adlandırılan tarafsız kişi aracılığıyla taraflar arasında iletişim kurulması sağlanır. Mağdur ile failin rızası doğrultusunda arabuluculuk işlemi yaparak, ceza yargılanmasının hızlanması, yargı yükünün azaltılması ve onarıcı adaletin sağlanması görevini üstlenir. Ceza hukuku bağlamında uzlaşma, mağdur ile failin belli koşullar altında bir araya gelerek uyuşmazlığı yargılama sürecine gerek kalmaksızın çözmelerini sağlayan alternatif bir çözüm yöntemidir. Bu uygulama, mağdurun zararını telafi etme ve failin sorumluluğunu üstlenmesi esasına dayanır[81].

Ceza muhakemesi hukukunda uzlaşma, taraflar arasında meydana gelen suçtan kaynaklanan uyuşmazlığın, resmi yargılama sürecine ihtiyaç duyulmaksızın, gönüllülük esasına dayalı olarak çözüme kavuşturulmasıdır. Özellikle soruşturma evresinde uygulanan bu alternatif çözüm yöntemi, suçun fail ve mağdur arasında onarıcı adalet ilkeleri doğrultusunda ele alınmasını amaçlar. Bu süreci yöneten uzlaştırmacı, Adalet Bakanlığı tarafından sicile kayıtlı, yeteri kadar hukuk eğitimi almış ve özel bir uzlaştırmacılık eğitimi tamamlamış kişidir. Uzlaştırmacı, taraflar arasında doğrudan iletişimi kolaylaştırarak, anlaşmaya varmaları yönünde tarafsız ve bağımsız bir biçimde arabuluculuk yapar; herhangi bir karar yetkisi bulunmaz. Böylece uzlaştırma, yargı mercilerinin iş yükünü azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal barışa da katkı sağlar[82].

Uzlaştırmacı, ceza muhakemesi sürecinde mağdur ile fail arasında iletişimi sağlayarak, tarafların uzlaşmaya varmasına yardımcı olan tarafsız ve bağımsız bir kişidir. Türk hukuk sisteminde uzlaştırmacılar, Adalet Bakanlığı'nın belirlediği kriterlere göre seçilir ve eğitim alarak sicile kaydedilirler[83]. Uzlaştırmacı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesine dayanılarak yürütülen uzlaştırma sürecinde görev alan, Adalet Bakanlığı tarafından sicile kaydedilmiş, hukuk öğrenimi

[81] F. Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Beta Yayınları, İstanbul, 2022, s.130
[82] V.Ö. Özbek, K. Doğan, P. Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s.50
[83] Yenisey, a.g.e., s. 142

görmüş ve uzlaştırmacılık eğitimi almış kişidir. Uzlaştırmacının görevi, taraflar arasında iletişimi kolaylaştırmak ve anlaşma zeminini oluşturmaktır[84].

Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, ceza muhakemesi sürecinde, belirli suçlara özgü olarak, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin, bağımsız ve tarafsız bir üçüncü kişi olan uzlaştırmacı aracılığıyla bir araya gelerek, suçtan doğan uyuşmazlığı mahkeme dışı yollarla çözmelerini sağlayan bir alternatif uyuşmazlık çözüm (ADR) yöntemidir. Uzlaştırma, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) madde 253 ve devamında düzenlenmiştir. Kurumun temel amacı, sadece faili cezalandırmak değil, aynı zamanda onarıcı adaleti sağlamak, toplumsal barışı tesis etmek, yargı yükünü azaltmak, failin topluma kazandırılmasında etkili olmak, mağdurun sürece katılmasında aktif rol almasına imkân tanır. Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, modern ceza adalet sistemlerinin benimsediği onarıcı adalet yaklaşımının önemli bir yansımasıdır. Suçun sadece devlet ile fail arasındaki bir mesele olmaktan çıkarıp, mağdurun da aktif katılımıyla, uyuşmazlığın kökten ve barışçıl bir şekilde çözülmesini hedefler[85].

2.1. Genel Olarak Uzlaştırma

Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin, bağımsız ve tarafsız bir uzlaştırmacı aracılığıyla bir araya gelerek, suçtan doğan uyuşmazlığı mahkeme dışı yollarla çözmelerini sağlayan bir alternatif uyuşmazlık çözüm (ADR) yöntemidir. Bu kurum, özellikle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) madde 253 ve devamında düzenlenmiştir. Uzlaştırmanın Türk Ceza Hukuku'na dahil edilmesinin temelinde yatan felsefe, sadece suçluya ceza vermek yerine, onarıcı adaleti sağlamaktır[86].

Uzlaştırma, her suç için uygulanamayan, belirli şartlara ve suç tiplerine özgü bir kurumdur. Kural olarak şikâyete bağlı suçlar uzlaştırmaya tabidir. Bazı durumlarda, şikâyete bağlı olmayan, ancak kanunda açıkça belirtilen suçlar uzlaştırma

[84] Ceza Muhakemesi Kanunu 253/11, 5271 Sayılı Kanun
[85] M. E. Artuk, A. Gökçen, M. E. Alşahin, K. Çakır, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s.1075
[86] H. Uğur, Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma, Terazi Dergisi, sayı: 43, 2010, s. 123

kapsamına alınmıştır. Özel kanunlarda yer alan suçların uzlaştırmaya tabi olabilmesi için ilgili kanunda bu yönde açık bir hüküm bulunması gerekir. Kamu tüzel kişileri aleyhine (devlet kurumları, belediyeler vb.) işlenen suçlar uzlaştırma kapsamına girmez; mağdurun gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişi olması şarttır. Bir mağdurun veya suçtan zarar görenin bulunması ve bu kişilerin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerekir[87]. Süreç, şüpheli/sanık ile mağdur/müşteki/suçtan zarar görenin özgür iradeleriyle kabul etmelerine bağlıdır. Taraflardan herhangi biri uzlaştırmayı reddederse süreç sona erer. Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmesi halinde uzlaştırma hükümleri uygulanamaz. Suçun birden fazla mağduru varsa, şüpheli veya sanığın tüm mağdurlarla uzlaşması gerekir. Aksi takdirde uzlaştırma hükümleri uygulanamaz. Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, modern ceza adaletinde mağdurun rolünü güçlendiren, toplumsal barışı teşvik eden ve yargının üzerindeki yükü azaltan önemli bir kurum olarak yer almaktadır[88].

2.2. Uzlaştırmanın Amacı ve Faydaları

Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, sadece bir adli işlemden öte, suçun toplumsal etkilerini onarmayı ve taraflar arasında barışı sağlamayı hedefleyen, önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm (ADR) yöntemidir. Temel felsefesi, cezalandırma odaklı geleneksel ceza adalet sisteminin eksik kaldığı noktalara çözüm getirmektir. Uzlaştırma kurumunun Türk Ceza Hukukundaki temel amaçları ve arkasındaki felsefe, onarıcı adalet anlayışına dayanır. Bu anlayış, suça sadece devlet ile fail arasındaki bir mesele olarak bakmak yerine, suçun mağdur ve toplum üzerindeki etkilerine odaklanır[89].

Uzlaştırmacı fail ile mağdur arasındaki husumeti sona erdirerek toplumsal barışı güçlendirir. Mahkemelerin iş yükünü hafifleterek yargılamaların daha hızlı ve etkin yürütülmesini sağlayarak adalete erişimi hızlandırır. Failin suçun sonuçlarıyla yüzleşerek sorumluluk alması için uğraşır. Failin yeniden topluma entegrasyonu için

[87] N. B. Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013, s.213
[88] M. Afyonluoğlu, AÖF Medeni Usul Hukuku Ders Notları, Ankara, 2017, s.53
[89] M. Güngör, Ceza Yargılamasında Uzlaşma, 1. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2019, s.24

bir fırsat sunar. Mağdurun, adli süreçte pasif bir gözlemci olmaktan çıkıp, kendi zararının giderilmesi konusunda aktif rol almasını sağlar. Böylece suçtan doğrudan etkilenen mağdurun maddi ve manevi zararın en aza giderilmesi için uğraşır. Geleneksel yargı süreçlerinde mağdur genellikle pasif bir konumda kalırken, uzlaştırma ile mağdurun kendi zararının nasıl telafi edileceği konusunda söz sahibi olması ve aktif rol almasını hedefler. Suçun işlenmesi, toplumda ve taraflar arasında bir çatışma, bir kırılma noktası oluşturacağı için, fail ile mağdur arasında doğrudan veya dolaylı iletişimi sağlayarak, suçtan kaynaklanan husumetin sona erdirilmesini ve toplumsal barışın yeniden tesis edilmesini amaçlar. Uzlaştırmacı aynı zamanda failin işlediği suçun sonuçlarıyla yüzleşmesini ve mağduriyetini gidermesi yoluyla sorumluluk üstlenmesini sağlar. Böylece geleneksel cezalandırma yöntemleri genellikle faili toplumdan soyutlarken, uzlaştırma yöntemi sayesinde toplumsal bağları onarmayı hedefler. Uzlaştırmanın başarıyla sonuçlanması halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı gibi, düşme kararı da verilebilir. Düşme kararları adli sicil kaydına işlenmediği için failin gelecekteki yaşamı açısından faydası büyüktür[90].

Uzlaştırma kurumunun, amaçları doğrultusunda hem taraflara hem de genel olarak adalet sistemine ve topluma birçok faydası bulunur[91]. Mağdur, mahkeme sürecinin belirsizliği ve uzunluğu olmadan, kısa sürede zararının tazminini veya istediği edimin yerine getirilmesini sağlayabilir. Uzlaştırma görüşmeleri gizli yürütülür, bu da tarafların özel konuları daha rahat konuşmasına imkân tanır. Ayrıca süreç, mahkeme usullerine göre daha esnek olup, tarafların ihtiyaçlarına göre şekillendirilebilir. Özellikle akraba, komşu veya iş ortağı gibi ilişkisi devam eden kişiler arasında, uzlaştırma yoluyla sorunların çözülmesi, mevcut ilişkilerin korunmasına veya yeniden inşa edilmesine yardımcı olur. Taraflar, kendi uyuşmazlıklarının çözümünde aktif rol alır, sonuç üzerinde daha fazla kontrol sahibi olur. Dava sürecinin getirdiği avukatlık ücreti, harçlar, bilirkişi masrafları gibi maliyetlerden ve yargılamanın psikolojik stresinden kurtulurlar. Cumhuriyet Savcılıkları ve mahkemelerin iş yükü azalır, böylece karmaşık olan diğer davalara daha fazla zaman ve kaynak ayrılabilir. Uyuşmazlıklar daha hızlı ve verimli bir şekilde

[90] F. S. Akıncı, Viktimoloji, 2. Basım, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2008, s. 2
[91] H. Pekcanıtez, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayısı, cilt: 16, 2015, s.1671

çözüldüğü için adaletin daha erişilebilir hale gelmesi sağlanır. Suçun toplumsal düzende yarattığı bozulma, tarafların uzlaşmasıyla daha etkin bir şekilde onarılır. Özellikle hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren suçlarda uzlaşma sağlanması, cezaevlerinin doluluk oranına dolaylı olarak katkı sağlar. Failin sorumluluk alması ve mağdurla yüzleşmesi, suçun tekrar işlenmesi riskini azaltabilir. Türk Ceza Hukukunda uzlaştırma, modern ceza adaletinin temel taşlarından biri olarak, tarafların ve toplumun faydasına olan, çok boyutlu ve kapsamlı bir çözüm sunar[92].

2.2.1. Mağdur Açısından Faydaları

Mağdur, geleneksel ceza yargılamasında genellikle pasif bir tanık konumundadır. Uzlaştırmada ise aktif rol oynar, duygularını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini doğrudan ifade etme fırsatı bulur. Bu, yaşadığı çaresizlik duygusunu azaltıp kendini güçlü hissetmesini sağlayabilir. Geleneksel dava süreci mağdurlar için yeniden travmatize edici olabilir. Uzlaştırma, daha az resmi, daha az çatışmacı ve daha insani bir ortamda gerçekleşir. Bu, mağdurun psikolojik yükünü hafifletebilir. Ceza davaları uzun yıllar sürebilir. Uzlaştırma süreci genellikle çok daha kısa sürede tamamlanır. Mağdur, olayın üzerinden çok zaman geçmeden bir çözüme ve adaletin tecelli ettiği hissine daha çabuk kavuşur[93]. Uzlaştırma süreci gizlidir. Mahkeme duruşmalarının aksine, mağdurun yaşadıkları, ifadeleri ve kişisel detayları kamuya açık bir şekilde tartışılmaz. Bu, özellikle cinsel suç, aile içi şiddet gibi hassas konularda mağdurun mahremiyetini korur ve utanç duymasını engeller. Mahkeme kararı genellikle cezaya odaklanırken, uzlaştırmada çözümler, mağdurun somut ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamaya yönelik olabilir. Mağdur, sürecin sonucu üzerinde doğrudan etki sahibidir[94]. Uzlaşma önerisini kabul etmek veya reddetmek tamamen kendi iradesine bağlıdır. Kabul edeceği çözümün şartlarını müzakere edebilme imkanı elde eder.

[92] Yenisey, a.g.e., s. 150
[93] Ö. T. Gökalp, Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, cilt: 5, sayı: 1, 2013, s.23
[94] M. Özbek, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 54, sayı: 3, 2025, s.290

Bu, suçun neden olduğu kontrol kaybı hissini telafi edebilme kazanımı sağlar. Başarılı bir uzlaştırma, mağdura olayı arka planda bırakma ve hayatına devam etme fırsatı sunar. Süreç, mağdura failin sorumluluğunu kabul ettiğini ve bir bedel ödediğini göstererek iç rahatlığı sağlayabilir. Uzlaştırma süreci, uzun bir dava sürecine kıyasla mağdur için genellikle çok daha az maliyetlidir. Mağdur, failin yaptıklarının sonuçlarını yüz yüze görmesine, pişmanlık duymasına ve sorumluluğu üstlenmesine şahit olma fırsatı bulur. Bu, mahkeme kararının soyutluğundan farklıdır[95]. Eğer mağdur ve fail arasında devam etmesi istenen veya kaçınılamaz bir ilişki varsa uzlaştırma bu ilişkinin daha sağlıklı bir zeminde yeniden inşasına zemin hazırlayabilir. Uzlaştırmanın başarısı ve mağdurun bu faydaları tam olarak deneyimleyebilmesi için sürecin gönüllülük temelinde yürütülmesi, mağdurun üzerinde hiçbir baskı olmaması, deneyimli bir uzlaştırmacı tarafından yönetilmesi ve mağdurun güvenliğinin her zaman ön planda tutulması kritik öneme sahiptir. Uzlaştırma, mağdurlara zararlarının giderilmesi, adaletin sağlanması, duygusal iyileşme, hızlı çözüm ve ikincil mağduriyetin önlenmesi gibi birçok önemli fayda sunan değerli bir alternatiftir. Türk Ceza Hukuku'nda uzlaştırma, mağdurlar için çeşitli faydalar sunan onarıcı adalet anlayışının bir yansımasıdır. Bu süreç, mağdurun zararının giderilmesini ve adalet duygusunun tatmin edilmesini hedefler[96].

2.2.2. Fail Açısından Faydaları

Uzlaştırma, sadece mağdur açısından değil, fail açısından da önemli faydalar sağlayabilen bir süreçtir. Uzlaştırma sonucunda mağdurla anlaşmaya varılması durumunda, fail hakkında kamu davası açılmaz veya açılmış olan dava düşer. Bu, failin ceza alma ve adli siciline işlenmesi gibi olumsuz sonuçlardan kurtulmasını sağlar. Bazı durumlarda, uzlaştırma sağlanamamış olsa bile, failin uzlaşma sürecindeki olumlu tutumu ve mağdurun zararını gidermeye yönelik çabaları mahkeme tarafından ceza indirimi sebebi olarak değerlendirilebilir. Mahkeme süreci fail için stresli, uzun ve maliyetli olabilir[97]. Uzlaştırma, bu tür olumsuzlukları ortadan kaldırarak failin daha

[95] H. Zafer, Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi Uzlaşma (Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan), İstanbul, 2003, s.728.
[96] Bıkmaz , a.g.e. s.52
[97] O. Yaşar, Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, cilt: 2, 3.Basım, s.1506

kısa sürede ve daha az yıpranarak bir çözüme ulaşmasını sağlar. Uzlaştırma süreci, failin işlediği suçun mağdur üzerindeki etkilerini doğrudan görmesine ve anlamasına olanak tanır. Bu, failde empati duygusunun gelişmesine ve pişmanlık duymasına yardımcı olabilir. Ceza adalet sisteminde fail, cezalandırılarak toplumdan soyutlanma riskiyle karşı karşıya kalır. Uzlaştırma ise failin mağdurla doğrudan iletişim kurmasını ve zararı gidermeye yönelik aktif çaba göstermesini teşvik ederek, failin topluma yeniden kazandırılmasına yardımcı olabilir. Uzlaştırma, tarafların ortak iradesiyle ortaya çıkan bir çözüm olduğu için, mahkeme kararlarına kıyasla daha kalıcı olabilir ve tarafları daha çok tatmin edebilir. Fail, mağdurun ihtiyaçlarını ve beklentilerini doğrudan öğrenerek, mağdur için gerçekten anlamlı bir çözüm sunma imkânı bulur[98].

2.2.3. Toplum Açısından Faydaları

Uzlaşma, farklı görüşlere sahip bireylerin ve grupların bir araya gelerek ortak bir noktada buluşmasını sağlar. Bu sayede anlaşmazlıklar çözülür ve gerginlikler azalır, toplumsal barış ve huzur ortamı tesis edilir. Özellikle mağdur ve failin birbirini tanıdığı ve gelecekte karşılaşmaların muhtemel olduğu durumlarda, uzlaşma toplumsal barışın devamlılığı için kritik öneme sahiptir. Uzlaşma süreçleri, tarafların katılımıyla gerçekleştiği için adaletin yerine geldiği duygusunu güçlendirir. Mağdurun zararının giderilmesi ve failin sorumluluk alması, adalet beklentisini karşılar. Onarıcı adalet anlayışının bir parçası olarak uzlaşma, sadece cezalandırmaya odaklanmak yerine, mağdurun ihtiyaçlarını gidermeye ve failin topluma yeniden kazandırılmasına odaklanır[99]. Uzlaşma, toplumun adalet sürecine doğrudan katılımını sağlar. Bireyler, anlaşmazlıkların çözümünde aktif rol oynayarak toplumsal sorumluluklarını yerine getirirler. Uzlaşma, anlaşmazlık yaşayan taraflar arasındaki ilişkilerin onarılmasına ve sürdürülmesine yardımcı olur. Uzlaşma toplumun birlik ve beraberliğini güçlendiren, adalet duygusunu pekiştiren, ekonomik kaynakları koruyan ve daha huzurlu bir yaşam ortamı sunan önemli bir süreçtir[100].

---

[98] A. Nuhoğlu, Tecrit Kurumuna Gönderme Tedbiri, Adalet Bakanlığı Adalet Dergisi, Ankara, sayı: 65, 2020, s. 75

[99] F. Ulaşan, Toplumsal Barışın Sağlanmasında Uzlaştırma, Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi, yıl: 5, sayı: 12, 2023, s. 94

[100] B. Kuşpınar ve A. Y. Ümütlü, Adalet Kavramı Konusunda Gazâlî, İbn Arâbî ve Mevlânâ'nın Görüşlerinin Analizi, Beytulhikme Int Jour Phil, cilt: 7, sayı: 2, 2017, s. 310.

2.2.4. Ceza Yargılaması Açısından Faydaları

Uzlaşma, yargılama süreçlerine kıyasla çok daha hızlı bir şekilde sonuçlanır. Bu sayede hem mağdurun adalete erişimi hızlanır hem de failin belirsizlik ortamı kısa sürede ortadan kalkar. Özellikle basit suçlarda uzlaşma, mahkemelerin gereksiz yere meşgul olmasını önleyerek daha karmaşık davalara odaklanmalarına olanak tanır. Uzlaşma, mahkemelerin iş yükünü önemli ölçüde azaltır. Bu sayede yargılama süreçleri daha verimli hale gelir ve kaynaklar daha etkin kullanılır. Özellikle soruşturma aşamasında sağlanan uzlaşmalar, dava açılmasını engelleyerek yargının üzerindeki baskıyı hafifletir. Yargılama süreçlerine kıyasla daha az maliyetli olan uzlaşma, devletin ve tarafların ekonomik yükünü azaltır. Hapis cezalarının devlete olan maliyeti de uzlaşma sayesinde düşürülebilir. Uzlaşma, cezalandırıcı adalet anlayışı yerine onarıcı adalet anlayışını teşvik eder. Amaç, sadece suçluyu cezalandırmak değil, aynı zamanda mağdurun zararını gidermek ve toplumsal uyumu yeniden sağlamaktır[101].

2.3. Uzlaştırma Kapsamındaki Suçlar

2.3.1. Kanun Adına Göre Suçlar ve Sayıları

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sayılı 48 suç;

1163 Sayılı Kooperatif Kanunu'nda sayılı 1 suç;

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda sayılı 12 suç;

3573 Sayılı Zeytinciliğin Islahı Kanunu'nda sayılı 1 suç;

5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitliliği Islahı Kanunu'nda sayılı 2 suç;

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda sayılı 8 suç;

5941 Sayılı Çek Kanunu'nda sayılı 2 suç;

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda sayılı 4 suç;

6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda sayılı 1 suç;

[101] H. Yavuz, Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, sayı: 23, 2015, s.90

6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda sayılı 1 suç;

6769 Sayılı Sına-i Mülkiyet Kanunu'nda sayılı 3 suç;

Suça Sürüklenen Çocuklar yönünden uzlaştırma kapsamında kalan 49 suç.

Olmak üzere toplam 132 suç türü uzlaştırma kapsamında bulunmaktadır[102].

2.3.2. CMK'na Göre Uzlaşma Kapsamında İşlenen Suçlar

Uzlaştırma aracılığı ile fail ve mağdur arasında iletişim kurularak tarafsız bir uzlaşmanın olması sağlanır. Bunun amacı mahkeme sürecine geçilmeden önce sorunu kısa yoldan çözüme ulaştırmaktır. Böylece toplum düzeninde ortaya çıkan problemleri çözüme kavuşturmak istenmektedir. Uzlaştırmanın oluşması için birtakım koşulların yerine getirilmesi gerekir. Öncelikle ortaya çıkan zarar giderilmesi ve ceza soruşturması başlamış ise sonlandırılması ayrıca kamu düzenin sağlaması gerekir. Soruşturma süreci şikâyete bağlı olan suçlarda uzlaşmaya gidilir. Uzlaşmaya tabi suçlarda suçun mağdurunu gerçek kişi olması gerekmektedir. Kamu tüzel kişileri uzlaşma sürecinden faydalanması söz konusu değildir. Bütün bunlara ilave olarak uzlaşmadan faydalanılan suçlar birbirinden farklılık gösterir. Bir suçun şikâyete tabi tutulmadığı hallerde suçun uzlaşma kapsamına girmesi, özel kanunda yer verilecek uzlaşmanın düzenlenmesine bağlıdır[103].

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. Maddesine göre bu kapsamda olan suçlar için uzlaştırmaya gidilir. Bir suç işlendiğinde savcılık makamı soruşturma başlatır. Soruşturma sırasında yeterli delil tespit edilirse dava açılır. Suçla ilgili yargılama aşamasına geçilmiş mahkeme uzlaşma prosedürleri için uygun karar vermişse prosedürler hükümleri doğrultusunda hareket edilir. Uzlaşma teklifinden sonra muhatabın üç gün içinde cevap vermesi gerekir. Bu sürede yanıt verilmezse teklif red olunmuş olur. Suçtan zarar gören kişi birden fazla ise hepsinin uzlaşmada mutabık olması gerekir. Bazı istisnalar hariç uzlaşmaya uyan suçlarda şikâyet şartı aranır. Örneğin cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda uzlaşma şartı aranmaz[104].

---

[102] Adalet Bakanlığı bkz. https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/, E.T: 02.01.2025

[103] Bıkmaz, a.g.e. s. 72

[104] AHD Hukuk Danışmanlık, bkz.https://www.ahddurakhukuk.com/ceza-hukuku/uzlasma-kapsaminda-suclar-nelerdir-2023/, E.T: 09.01.2025

Uzlaşma kapsamına giren suçları şöyle sıralayabiliriz:

Kasten adam yaralama, basit yaralama veya taksirli adam yaralama,

Müşteri ticari veya bankacılık sırlarını açıklama,

Çocuk kaçırma veya alıkoyma,

Tehdit etme, basit hırsızlık, dolandırıcılık,

Konut dokunulmazlığı, huzuru bozma, hakaret, özel hayatın gizliliğini ihlal etme,

İş hürriyetinin elinden alınması, görevi kötüye kullanma,

Suç unsuru olan eşyanın satın alınması,

İcra ve iflas suçları,

Kamu malına zarar verme,

Karşılıksız senet kullanımı, hileli iflas, taksirli iflas,

Kullanım hırsızlığı, konuşmaların dinlenmesi ya da kayıt altına alınması

İmzayı kötüye kullanma,

Tecavüz suçlarıdır.

2.4. Uzlaşmanın Şartları

Uzlaşma, karmaşık ve sosyal davranışları içerdiğinden şartlar ne kadar güçlü şekilde mevcutsa, tarafların karşılıklı eşitliklerle kabul edilebilir bir çözüme erişme olasılığı o kadar yüksek olur. Ancak, bu koşullar güven, açık iletişim ve esneklik, gibi kritik unsurlara sahip olmalıdır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda uzlaştırma kurumu düzenlenmiş olup, bu düzenleme dikkate alındığında bulunması gereken hususlar; uzlaştırma ön koşullar başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır. Bu koşullar uzlaştırmanın esasına dair gerekli olan koşullardır[105].

[105] C. Dizdaroğlu, Çatışma Çözümü, Güvenlik Yazıları Serisi, No:19, 2019, s. 3

2.4.1. Uzlaştırmada Ön Şartlar

Devam eden bir soruşturma dosyasında uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için öncelikle Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinde düzenlenene ve hüküm altına alınan suçlardan birinin olması zorunluluktur. Şikâyete bağlı suçlarda geçerli bir şikâyetin varlığı ve bu şikâyetten vazgeçilmemiş olması, mağdur ve zarar görenin gerçek veya özel hukuk kişisi olması, Cumhuriyet Savcısı'nın yürüttüğü soruşturmada kamu davası açmak için yeterli şüphenin bulunması gibi unsurlar, uzlaşma için temel gereklilikler olarak kabul edilebilir. Türk Ceza Kanununda yapılan değişiklikle, 73/8. Maddesi ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253. Maddesinde yapılan düzenlemelerde uzlaştırma müessesi oluşturulmuşken, kovuşturulması ve soruşturulması şikâyete bağlı suçlar yönünden uzlaştırma kurumu da oluşturulmuştur. Uygulamada karşılaşılan sorunlar ile uzlaştırma kapsamındaki suçların artırılması hususunun gündeme gelmesi neticesinde, 5560 Sayılı Yasa ile soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçların yanında bir kısım katalog suçlarda uzlaştırma kapsamına alınmıştır. CMK'nu, 6763 Sayılı Kanunun 253. Maddesinde yapılan değişiklikle uzlaştırma usulünün değiştirilmesinin yanında uzlaştırma kapsamındaki suçların artırılması yoluna gidilmiştir[106].

Türk Ceza Hukukunda hangi suçların uzlaştırma kapsamına alınacağına yasama organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmektedir. Avrupa Komisyonu kararları gereğince onarıcı adalet sistemi devletler tarafından kabul görmesi ve hukuk literatürlerindeki yerini almaya başlamasıyla birlikte ülkemizde de onarıcı adalet sistemi benimsenmiş ve hukuk literatürümüze kazandırılmıştır[107].

2.4.1.1. Mağdurun Gerçek veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

Hukukta "kişi" kavramı, hukuki ilişkilerde hak ve yükümlülüklere sahip olabilen varlıkları ifade eder. Hukuk düzeni, bu kişileri gerçek kişiler ve tüzel kişiler olmak üzere iki ana kategoriye ayırır. Gerçek kişi, doğumuyla birlikte tüm insanların sahip olduğu hukuki statüyü tanımlar. Tüzel kişi ise; aynı amaç etrafında toplanmış kişiler veya mal toplulukları ifade eder. Bunlara örnek vermek gerekirse, ticaret

[106] M. Özbek, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 54, sayı: 3, 2005, s.303
[107] E. Çetintürk, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 469

şirketleri, dernekler, kamu gücü kullanmayan vakıfları saymak mümkündür. Gerçek kişi olmanın hukuki bazı yükümlülükleri vardır. Bu düşünceye göre gerçek kişi irade sahibidir ve irade beyanına hukuki sonuçlarla bağlanır. Hukuki anlamda kişi kabul edilen insan, hukuk karşısında hak sahibi olmaktadır. Gerçek kişiler hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın tüm insanları kapsar. Özel hukuk tüzel kişiler ise özel hukuk etrafında faaliyetlerini devam ettiren tüzel kişilerdir.

Bunların dışında kamu tüzel kişilikleri vardır. Bu tüzel kişiliklerin lehine ve/veya aleyhine uzlaştırma yoluna gidilmez. Diğer bir ifadeyle, tarafı devlet olan hiçbir uyuşmazlıkta uzlaştırma müessesesi işletilememektedir[108].

2.4.1.2. Kamu Davası Açılması İçin Yeterli Şüphenin Bulunması

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253/4. Maddesi hükmüne göre soruşturmaya konu olan suçun uzlaştırmaya tabi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunması halinde, Cumhuriyet Savcısı, soruşturma sonucunda toplanan delillerin değerlendirilmesi neticesinde kamu davası açılması gerektiği kanaatine varmış olsa dahi, dava açma kararı verilmeksizin, atılı suçun uzlaştırmaya tabi suçlardan olması koşuluyla dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderir[109].

2.4.2. Uzlaştırmada Geçerlilik Şartları

Cumhuriyet Savcısı, CMK'nun 253/4. maddesi uyarınca verdiği uzlaştırmaya gönderme kararını müteakip, tüm soruşturma dosyasını bağlı bulunduğu Cumhuriyet Başsavcılığındaki uzlaştırma bürosuna gönderir. Görevli Cumhuriyet Savcısı, dosya üzerinde yaptığı incelemede, kovuşturma konusu suçun uzlaştırmaya tabi olduğunu, suçun işlendiğine dair CMK'nun 170. Maddesi bağlamında yeterli delil bulunduğunu tespit etmesi hâlinde, bağlı olduğu Ağır Ceza Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı başvuruda bulunarak uzlaştırmacı atanmasını talep eder ve uzlaştırmaya ilişkin evrakı bu makama res'en teslim eder. Bundan sonra tarafların uzlaştırmaya daveti, görüşmeleri ve müzakere süreçleri gibi tüm iş ve işlemler uzlaştırmacı tarafından

[108] Ç. Ramazan, Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramları ve Kıstasları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, sayı:7, 2016, s.373
[109] A. İ. İpek ve E. Parlak, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 64

yürütülür. Bu işlemler uzlaştırmacının yapmakla yükümlü olduğu işlemlerdir. Uzlaştırmacı uzlaştırma usulüne uygun olarak uzlaşmaya yönelik raporu Cumhuriyet Savcısına iletir. Uzlaştırmacı görevini yerine getirmez ise diğer işlemler Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılmaz[110].

2.5. Zararın Giderilmesi Hususunda Uzlaşılması

Ceza Muhakemesi Kanunu'na (CMK m.253) göre uzlaştırma, suçtan doğan zararların fail ile mağdur arasında müzakere edilerek giderilmesini ve böylece kamu davasına gerek kalmaksızın uyuşmazlığın çözümlenmesini amaçlayan bir süreçtir. Mağdurun uğradığı maddi veya manevi zararın, failin kendi rızasıyla belirli bir yol ve miktarda karşılanması ve mağdurun da bunu kabul etmesidir. CMK'na göre uzlaşma, doğrudan para ödemesi (tazminat), zararın aynen iadesi (çalınan malın geri verilmesi), yenisiyle değiştirme, manevi zarar için özür dileme, toplum yararına faaliyet yapma (eğitim, sosyal hizmet vb.), sembolik ödeme, davranış (sözlü özür, sosyal medya üzerinden açıklama vb.), uzlaşma gönüllülük esası gibi yollarla olabilir. Uzlaşma sırasında tarafların rızası alınır. Yapılacak uzlaşma uygun ve orantılı olması gerekmektedir. Bunların yanı sıra uzlaştırma adil, şeffaf, tarafsız ve gizli olması gerekir[111].

2.6. Uzlaştırmanın Temel İlkeleri

Uzlaşma, anlaşmazlıkları çözmek veya insanları bir anlaşmazlıktan sonra bir araya getirmektir. Uzlaşmak için ilk olarak iletişim önemlidir. Mağdur ve şüphelinin bir birbirini anlamak ve uzlaşmaları için açıkça konuşmaları gerekir. Fakat iletişim tek başına yeterli değildir. İletişimin yan sıra karşıdaki kişinin duygularını ve bakış açısını anlamak olan empati yeteneğinin geliştirilmesi gerekir. Her iki taraf da empati kurabilirse, bu durum boşluğu kapatmaya yardımcı olabilir. Uzlaşma genellikle geçmişteki şikayetleri bırakmayı içerir. Bunun için tarafların zor olsa da affetmeyi bilmesi gerekir. İlerlemek için sadece unutmak değil, durumun ne olduğunun kabul

[110] Özgenç, a.g.e., s.322
[111] C. Canpolat ve Z. Sabuncuoğlu, Uzlaştırma, 2.Basım, İstanbul, 2019, s.77

edilmesidir. Diğer bir husus hesap verebilirliktir. Adaletin sağlandığını bilmenin yanı sıra sorumluluk almak, geri bildirim sağlamak gerekir[112].

Uzlaşmanın en önemli ilkelerinden biri saygıdır. Taraflar uzlaşmak için aynı fikirde olmasa bile, birbirlerinin haklarına saygılı olmalıdır. Saygı olmadan, uzlaşma mümkün olmaz. Şeffaflık ve dürüstlük uzlaşmanın bir parçasıdır. Süreç şeffaf olmazsa, insanlar sonuca güvenmeyebilir. Uzlaşmayı geçici bir çözüm olmaktan çıkarıp kalıcı olmasını sağlamak için sürdürülebilir olması gerekir.

Çünkü gelecekteki çatışmaları önlemek eğitimsel ve sistemsel aksaklıkların giderilmesi ile mümkündür. Uzlaşma için birçok durumda, kültürel yatkınlık ve duyarlılığın büyük önemi vardır. Farklı kültürlerin uzlaşmaya yönelik farklı yaklaşımları olabilir. Bu nedenle kültürel yeterlilik dikkate alınmalıdır. Bunların yanı sıra uzlaşma bir gecede gerçekleşmez, zaman alan bir süreçtir, sabırlı olmayı bilmek gerekir[113]. Uzlaşmanın ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

2.6.1. Temel İlkeler

2.6.1.1. Gönüllük İlkesi

Uzlaştırma sürecinin temeli gönüllülük esasına dayanır. Gönüllülük ilkesi gereği, taraflar uzlaştırma sürecine kendi istekleriyle katılırlar ve aynı şekilde, istedikleri zaman bu süreçten çekilme hakkına sahiptirler. Bu çekilme kararının herhangi bir olumsuz sonucu olmaz; yani taraflar, uzlaşmamayı tercih ettikleri için cezalandırılmazlar veya herhangi bir yaptırıma maruz kalmazlar. Bu durum, uzlaştırma sürecinin zorlama değil, tamamen tarafların serbest iradelerine dayalı bir çözüm yolu olmasını sağlar[114].

[112] E. Yerdelen, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı, Ankara, 2018, s:31
[113] M. Özbek, S. Cüni, Özcan, Merve, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı, Ankara, 2018, s. 33
[114] S. Arslan ve M. Buket, Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2008, s.32

2.6.1.2. Aydınlanma İlkesi

Uzlaştırma süreci başlamadan önce şüpheli ve mağdura haklarının neler olduğu konusunda bilgi verilmesidir. Aydınlatma ilkesine göre uzlaştırmacı süreç başlamadan önce taraftarları aydınlatmakla yükümlüdür. Taraftarların bilgilendirilmemesi veya yanlış bilgi verilmesi hukuka aykırı olacaktır[115].

2.6.1.3. Menfaatlerin Korunma İlkesi

Uzlaştırma süreci, hem şüphelinin hem de mağdurun menfaatlerini koruyarak aralarındaki anlaşmazlığı çözmeyi amaçlar. Bu nedenle, sürecin her aşamasında tarafların çıkarları gözetilmeli ve adil bir çözüm hedeflenmelidir. Eğer bu prensip göz ardı edilirse ve süreç bir tarafın aleyhine sonuçlanma riski taşırsa, uzlaştırma süreci sonlandırılmalıdır. Bu, uzlaştırmanın adil, gönüllü ve tarafların yararına olan bir çözüm yolu olmasını sağlamak için hayati öneme sahiptir[116].

2.6.1.4. Uzlaştırmanın Şahsiliği İlkesi

Uzlaştırmacının şüpheli ve mağdurun kişisel özelliklerini bilmesi durumudur. Yani uzlaştırmacın tarafların yaşı cinsiyeti, eğitim durumu, sosyal ve ekonomik durumları gibi demografik bilgilere hâkim olmasıdır[117].

2.6.2. Etik İlkeler

2.6.2.1. Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Uzlaştırmacının görevini yerine getirirken taraftarlardan herhangi birinin dili, dini, inancı, siyasi düşüncesi ve kimliği, cinsiyeti, ırkı, gibi sebeplerden dolayı taraftarlara ayrımcı eylemlerde bulunmaması durumudur. Adil yargılama sürecinde temel hak ve hürriyetler daima korunur. Uzlaştırma süreci dürüstlük kuralına uygun olarak taraftarların her ikisinin de menfaatleri gözetilerek hareket edilmelidir. Sonuç

[115] Soygüt, a.g.e., s.33
[116] S. Köse, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.43
[117] Köse, a.g.e. s.44

olarak taraflara eşit şekilde yeterli fırsatlar sunularak süreç tarafsız şekilde yürütülmelidir[118].

2.6.2.2. Gizlilik İlkesi

Gizlilik ilkesi, uzlaştırma sürecinin temel taşlarından biridir. Bu ilke sayesinde taraflar, uzlaştırmacıya güvenerek ve çekinmeden bilgi ve belge paylaşabilirler. Uzlaştırmacı bu bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür ve süreçte yapılan açıklamalar ileride tarafların aleyhine delil olarak kullanılamaz. Hatta, suçun işlenişine dair detaylı açıklamalar uzlaştırma raporunda bile yer almaz. Bu sayede, uzlaştırma süreci daha etkili ve taraflar için güvenilir bir çözüm yolu haline gelir[119].

2.6.2.3. Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun bir alt basamağı olan masumiyet karinesi ceza muhakemesi sürecinin uygun olarak yürütülmesidir. Bu nedenle uzlaştırmacı kişinin sanık veya şüpheli kişi hakkında önyargılı davranması, tavır alması, taraf tutması gibi hareketler hukuka aykırıdır. Uzlaştırma süreci kapsamında kişinin masumiyeti suçlama ile karşı karşıya kalabilir. Fakat kişinin suçluluğu bakımından hiçbir delil taşımadığı durumlarda masumiyetinden şüphe edilmemelidir. Uzlaştırma süreci boyunca masumiyet karinesi ilkesine önem verilmelidir. Uzlaştırmacı herhangi bir suçluluk yanılgısına kapılmadan süreci doğru ve tarafsız yürütmelidir[120].

2.6.2.4. Bağlayıcı Karar Alma Yasağı

Uzlaştırmacı sürecin yürütülmesi esnasında bağımsız hareket eder. Sürecin daha iyi şartlarda yürütülmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Tarafların sürece katılımını sağlamak amacıyla birtakım bağlayıcı önlemler alır. Fakat

[118] A. Küçükyumuk, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 37
[119] N. Kunter, F. Yenisey, A. Nuhoğlu, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakeme Hukuku, Beta Yayınları, Ankara, 2008, s.1215
[120] C. Şahin, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Konya, cilt: 6, sayı:1-2, 2008, s. 250

uzlaştırmacı bağlayıcı tavrı takınırken tarafları zorlamadan, dayatma yapmadan, kanunun öngördüğü şekilde uzlaşmayı sürdürmekle yükümlüdür[121].

2.6.2.5. Görüşmelerin Saygılı ve Medeni Usullerle Yürütülmesi

Ceza Muhakemesi Kanununda etik ilkelerinin sonuncusu olmasına rağmen tüm sürecin başarılı bir şekilde yürütülmesi bu ilkeye bağlıdır denilebilir. Uzlaştırmacı ve taraflar birbirine saygılı olduğu ortamlarda çağdaş ve medeni tavırla süreci yönetmek mümkündür. Uzlaştırmacı her durum ve şartta medeni ve seviyeli bir davranış sergileyerek kırıcı olmaksızın saygı kurallarına bağlı olarak hareket etmesi gerekir. Tarafların kendisine yönelik olumsuz davranışlarına karşılık vermemeli bu sebepten süreci sona erdirmemelidir[122].

2.7. Uzlaştırmada İzlenecek Yöntem

2.7.1. Uzlaştırmada Şartların Bulunup-Bulunmadığının Tespiti

Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için suçun uzlaştırma kapsamında değerlendirilebilmesi için gereken şartları suçun türü, kovuşturabilirlik, mağdurun niteliği, şikâyet şartı ve uzlaştırma sürecinin temel özelliklerini zararın giderilmesi, gönüllülük, hukuki uygunluk denetimi bir arada ifade etmektedir. Uzlaştırma, belirli şartları taşıyan suçlarda, mağdur ve failin özgür iradeleriyle zararın giderilmesi konusunda anlaşmaları ve bu anlaşmanın hukuka uygun bulunmasıyla gerçekleşen alternatif bir uyuşmazlık çözüm yoludur[123]. Uzlaşma kapsamında kalan suçlar bakımından öncelikle uzlaştırma işlemlerine tabi tutulması gerekir. Uzlaştırma işlemlerinin sonuçsuz kalması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin şartların oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi gerekir[124].

Cumhuriyet Savcısı suçun işlendiği yönünde "yeterli şüphe"nin oluşması ve suçun uzlaşmaya tabi bir suç olması durumuna kanaat getirdiğinde taraflara uzlaşma teklifinde bulunur. Cumhuriyet savcısı ilk olarak yeterli şüphenin olup olmadığını tespit etmelidir. Yeterli şüphe oluşmamışsa suç uzlaşmaya tabi olsa bile uzlaşma

[121] P. M. Kartal, Ceza Muhakemesinde Delil, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 97
[122] N. B. Özgenç, a.g.e., s. 84
[123] Z. Centel, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Basım, İstanbul, 2010, s. 474
[124] Yargı Dünyası, sayı: 153, Eylül 2008, s.100-103

teklifinde bulunulmaz[125]. Bir suçun uzlaşmaya tabi bir suç olduğunu saptamak sadece mağdurun şikayetine bağlı değildir. Deliller yeterince toplandıktan sonra tespit edilmelidir. Şüpheli kişinin suçun faili olduğu kanısına varıldıktan sonra uzlaşma prosedürü başlatılır. Savcı, tüm delilleri toplayarak şüphelinin suçlu olduğuna karar verir ve Uzlaştırmacı aracılığıyla uzlaşma teklifinde bulunur[126].

2.7.2. Tarafların Uzlaşmaya Davet Edilmesi

Cumhuriyet savcısı uzlaşma formunun mahiyetini açıklamak için uzlaşma teklifinde bulunur. Taraflar ise uzlaşmaya çağrı kâğıdı ile çağrılır. CMK 253/4 maddesi uyarınca usulüne uygun olarak yapılan çağrının tebliğ edilmesinden itibaren üç gün içinde taraflar uzlaşma konusundaki kararlarını uzlaştırmacı makamına bildirmemesi halinde uzlaşma teklifi red edilmiş olur.

Ancak, taraflar iddianamenin düzenlenmesi anına kadar kendi aralarında anlaşarak, düzenledikleri uzlaşma protokolünü veya sözlü beyanlarını Cumhuriyet Savcısına sunabilirler. Yargıtay'a göre uzlaşma teklifinin bir soruşturma işlemi olmaması, uzlaşma kurumunun tarafların iradeleri ile gerçekleştirebilecekleri yasal bir barış süreci olması nedeniyle kişilerin zorla getirilmelerine izin verilmez. Dolayısıyla uzlaşma teklifi davetiye yoluyla yapılır. Uzlaşma teklifi telefon, fax, telgraf, elektronik posta veya çağrı yoluyla da yapılabilir. Ancak bu tür davet edilme yolunda taraflar ayrıntılı bilgiye sahip olmamakta, taraflar aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirememektedir[127].

2.7.3. Uzlaşmada İzlenecek Yöntem ve Usuller

Yargıtay'ın içtihadına göre, uzlaştırma teklifinin bir tahkikat muamelesi teşkil etmemesi ve uzlaştırma müessesesinin tarafların serbest iradeleriyle vücuda getirebilecekleri hukuki bir sulh olması hasebiyle, kanun koyucu uzlaştırma hükümlerinin tebliği veya tatbiki amacıyla şahısların cebr-i icra yoluyla hazır bulundurulmasına cevaz vermemektedir. Bu nedenle, uzlaştırma teklifinin hazır

[125] F. Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul, 2005, s.2
[126] C. Şahin, Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Ankara, 2005, s.478
[127] Kunter, a.g.e. s.1238

bulunmayan tarafa tebligat vasıtasıyla iletilmesi gerekmektedir. Uzlaştırmanın failin menfaatine bir durum arz ettiği nazara alındığında, müspet bir neticenin zuhur ettiği hallerde bu imkânın tanınmaması tutarsız bir ikilem teşkil edecektir. Dolayısıyla, tarafların uzlaştırmaya davet edilebilmesi için haklarında cebri getirme müzekkeresi tanzim edilmesinde bir beis görülmemelidir[128]. Diğer taraftan yasa koyucu uzlaşma teklifi ile beraber uzlaşmanın kapsam ve sonuçlarının taraflara açıklanmasını ön gördüğüne göre ancak hukuk eğitimi görmüş kişilerce rahatlıkla anlaşılabilmesi mümkün olan uzlaşma formunun davetiye yoluyla taraflara açıklanması imkânın bulunmaması sakıncalarını da beraberinde getirir[129]. Taraflara uzlaşmama sebebi genelde resmiyette beyan edilen yerde ve adreste bulunmama, yurt dışında olma, veyahut bir başka nedenden dolayı taraflar uzlaşamayabilirler. Uzlaşma işlemleri olumlu ya da olumsuz bir biçimde tamamlandıktan sonra mağdurun ölümü halinde tereddüt meydana getiren bir durum ortaya çıkmaz buna karşın henüz bu işlemler gerçekleşmeden mağdurun ölümü halinde uzlaştırma teklifinin mirasçılara yapılıp yapılamayacağına ilişkin mevzuatta bir düzenlemeye yer verilmemiştir[130].

Uzlaşma şartlarının oluştuğunun tespiti halinde fail ya da mağdurun küçük olması halinde kanuni temsilcisine uzlaşma teklifinde bulunur. Söz gelimi akıl hastalığına dayanan vesayet durumunda uzlaşma teklifinin vasiye yapılması gerekir. Taraftarlardan herhangi birinin uzlaşmak istemediğinin anlaşılması halinde uzlaşmanın olumsuz olarak suçlandığının kabulü gerekir. TCK'nun 765 sayılı 53. Maddesinde on bir yaşını doldurmamış çocukların kusur yeteneğine sahip olmadıkları ön görülürken 5237 sayılı TCK'da bu sınır on ikiye çıkarılmıştır. Yeni TCK'nun 30. maddesi, çocukların yaşlarına ve algılama davranışlarını yönlendirme yeteneklerine göre ceza sorumluluklarını farklı şekilde düzenlemektedir. On İki (12) yaşın altındaki çocukların mutlak olarak ceza sorumluluğu yoktur. 12-15 yaş arasındaki çocukların ise algılama ve yönlendirme yeteneklerinin olup-olmadığına bakılır. Ceza sorumluluğu olmayan bu çocuklar hakkında ceza davası açılamaz, ancak onların korunması ve topluma kazandırılması amacıyla çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Bu düzenleme, çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate alarak adalet

[128] S. Çetin, Ceza Muhakemesi Kanunda Uzlaşma, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sayı:82,2009, s.26
[129] Centel, a.g.e., s.474
[130] M. Feyzioğlu, Uzlaştırma Teklifi ve Taraflara Bildirilmesi, Ankara, 2008, s.3

sisteminde özel bir yaklaşım benimsemektedir. Ceza sorumluluğu bulunan küçükler çocuklar da uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Bu kişilere yapılacak uzlaşma teklifinin bizzat kanuni temsilcisine yapılması gerekir. Bu durum CMK'nun 253/4. fıkrasında şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde uzlaşma teklifi kanuni temsilcisine yapılır ibaresi yer almaktadır[131].

CMK'nun 253/4. Maddesine göre küçüklerde uzlaşma teklifi kanuni temsilciye yapılmalıdır. Özel hukuk tüzel kişilerinde uzlaşma tüzel kişinin yetkili temsilcisine yapılır. Bu nedenle yetkili temsilcinin kim olduğunu uzlaştırma makamları tarafından ticaret sicil memurluğu kanalıyla tespit edilir. Yasada uzlaşmanın sağlanması için uzlaşma müzakerelerine mutlaka tarafların bizzat kendilerinin katılmaları şartı ön görülmemiştir.

Uzlaşma müzakerelerinin, tarafların vekilleri ya da kanuni temsilcilerinin katılımıyla yapılabilmesi mümkündür. Bu durum CMK'nun 253. maddesinin 13. fıkrasında yer almıştır[132].

Uzlaşmaya tabi bir fiilin birden fazla şahıs tarafından irtikap edilmesi halinde, uzlaşmanın şümulünün tesis edilip-edilemeyeceği, diğer bir ifadeyle, faillerden biri nezdinde uzlaşma yoluna tevessül edilirken diğerleri hakkında uzlaşmaya gidilememesinin imkân dahilinde olup-olmadığı tetkiki amir bir hususdur. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 255. maddesinde, "aralarında iştirak irtibatı bulunup-bulunmadığına bakılmaksızın, birden fazla kişi tarafından işlenen suçlarda yalnızca uzlaşan taraf uzlaşmadan istifade eder" şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu bağlamda, uzlaşmadan münhasıran uzlaşmayı kabul eden fail yararlanmaktadır. Bu prensibin tatbiki açısından, failler arasında iştirak ilişkisinin mevcudiyetinin herhangi bir ehemmiyeti bulunmamaktadır[133]. Diğer yandan TCK'nun 32. Maddesinde, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan akıl hastalarında cezai sorumluluğun ortadan kalktığı kabul edilir[134].

[131] U. Aşkın ve K. Yeğrim, Uzlaştırmacının Uymakla Yükümlü Olduğu Etik İlkeler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 32, sayı: 2, 2024, s.753
[132] S. Kaymaz ve H.T. Gökcan, Uzlaşma ve Önödeme, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.173
[133] Centel, a.g.e., s. 458
[134] Kaymaz, a.g.e., s.89

2.7.4. Uzlaştırmacı Tayin Edilmesi

5560 sayılı yasa ile ilk defa Cumhuriyet Savcısı ya da hâkime bizzat uzlaştırma işlemlerini yapabilmeleri imkânı tanınmıştır. Hâkim ya da Savcının bir uzlaştırmacı tayin etmeden bizzat kendisinin uzlaştırmacı olması mümkün hale gelmiştir. CMK'nun 253/9. maddesi uyarınca "şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir[135]. Ancak bu durum, 6763 Sayılı Yasa ile değiştirilmiş ve Cumhuriyet Savcısı ile Hakimlerin uzlaşma teklifi yapabilmesi kaldırılmış ve bu görev tamamen bağımsız ve tarafsız üçüncü kişi/kurum olan Uzlaştırmacıya verilmiştir.

2.7.5. Mahkemece Uzlaştırma

Tarafların usulüne uygun olarak uzlaşmaya davet edilip edilmediklerinin tespiti iddianamesinin kabulü ya da iadesi kararı verilmesi bakımından önemlidir. CMK'nun 174/1-c maddesinde soruşturma evrakından, işin ön ödeme veya uzlaşma kapsamına dahil olduğu sarih bir şekilde anlaşılan hallerde, ön ödeme veya uzlaşma prosedürü tatbik edilmeksizin tanzim edilen iddianamenin, mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine hükmedilecektir şeklinde bir düzenleme mevcuttur[136].

İddianamenin iadesine karar verilmesinde suç tipi esas alınır. CMK'nun "mahkeme tarafından uzlaşma" başlıklı 254. Maddesinde kamu davası ikame edildikten sonra, suçun uzlaşma kapsamında olduğunun tespit edilmesi halinde, uzlaştırma işlemleri 5271 sayılı CMK'nun 253. maddesinde belirtilen esas ve usullere göre mahkeme tarafından icra edilir. Uzlaşmanın vuku bulması akabinde, mahkeme, sanığın uzlaşma neticesinde üstlendiği edimi derhal ifa etmesi durumunda davanın düşürülmesine karar verir. Edimin ifasının müteakip bir tarihe tehir edilmesi, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde ise, sanık hakkında CMK'nun 231. maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar

[135] Çetintürk, a.g.e. s.492

[136] D. W. Neubauer, America's Courts and the Criminal Justice System, Cengage Learning Inc, New York, 1999, s. 309.

verilir[137]. Geri bırakma süresince zamanaşımı süreci işlememektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gerekliliklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkemece CMK'nun 231. maddesinin 11. fıkrasındaki şartlar aranmaksızın hüküm açıklanır şeklinde bir düzenleme ile mahkemece gerçekleştirilecek uzlaştırmada tatbik edilecek usul ve yöntemler vazıh bir şekilde ortaya konulmuştur. Maddede mahkemece yapılacak uzlaştırma işlemlerinin soruşturma aşamasındaki uzlaşma sürecine ilişkin usul ve esaslara tabi olduğu ifade edilmiştir. Kural olarak soruşturma aşamasına ilişkin ilkeler kovuşturma aşamasında da aynen uygulanır[138].

2.8. Uzlaştırmanın Sonuçları

Uzlaşma cezayı ortadan kaldırmak için sanık veya suçtan zarar gören mağdur arasında barış sağlanmasıdır. Bu amaçla ceza muhakemesi hukuku özel hukuk yönünden çeşitli sonuçlar meydana getirir. Uzlaştırmanın sonuçları CMK'nun 253. ve 254. maddelerinde görüldüğü gibi soruşturma aşamasında uzlaşmanın sonuçları ve kovuşturma aşamasında uzlaşmanın sonuçları olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Uzlaştırmacının uzlaştırma konusunda bilgi sahibi olması şarttır. Konuya hâkim olan bir uzlaştırmacının tarafları ikna etmesi veya etkileyebilmesi daha kolay olur. Uzlaşmanın sonuçları hakkında tarafları aydınlatabileceği gibi özgür iradeleri ile karar vermelerinde etkili rol oynar. Bu açıdan bakıldığında sonuçlar ceza muhakemesi ve tazminat hukuku açısından ele alınarak iki boyutta incelemek mümkündür[139].

2.8.1. Soruşturma Evresinin Uzlaştırma Sonuçları

Soruşturma aşamasında uzlaştırmanın başarılı olması ve tarafların uzlaşmaları üzerine uzlaşan edinim de defaten ifa edilmesi halinde uzlaştırma soruşturma evresinde gerçekleşmiştir denilir. Uzlaştırma kurumunun ceza muhakemesi

[137] S. C. Taylor, Victim-Offender Reconciliation Program-A New Paradigma Toward Justice, The University of Memphis Law Review, cilt: 26, sayı:1188, 1996, s.1187-1195
[138] Ü. Yener ve H. Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Basım, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.730
[139] Özgenç, a.g.e., s.347

hukukunda düzenlenmesin amacı ceza uyuşmazlığının kovuşturma evresine varmadan tarafların özgür iradesiyle çözülmesidir[140].

2.8.1.1. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı

Cumhuriyet savcısının soruşturma sonunda kamu davası açılması temel nedenlerini açıklamaktadır. Bunlar, yeterli delil elde edilememesi ve kovuşturma olanağının bulunmamasıdır. Kovuşturma olanağının bulunmaması ise muhakeme şartlarının yokluğu, savcının takdir yetkisi ve cezayı kaldıran cezasızlık sebeplerinin varlığı gibi durumları içerir. Yeterli miktarda şüphe oluşturacak delile ulaşılamaması uzlaşmanın şartları belirler ifadesi ise hatalı ve bağlamsızdır; uzlaşmanın şartları farklı faktörlere bağlıdır[141]. Uzlaştırmada temel amaç muhakemenin ulaşılmasına her zaman ulaşılmaz. Uzlaşmada edinimin yerine getirilmesi muhakemenin sonlanması ile doğar. Fakat uzlaşma aşamasında edinimin yerine getirilmesinin taksitle yerine getirilmesi ilerdeki bir tarihe ertelenmesi veya süreklilik arz etmesi halinde bu durum rapora yansır. Bu durumda Cumhuriyet Savcısı anlaşmayı onaylasa bile uzlaştırma sonuçlanmış olur. Edim yerine getirilmemiş olur. Kanun koyucu böyle durum için de bir sonuç belirlemiştir. Buna göre edim taksitle vadeye konmuşsa veya süreklilik arz ediyorsa CMK'nun 171. Maddesi hükmünce kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir[142].

2.8.1.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Ceza hukukunda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri de kamu davasının tehir edilmesi olup, bu müessese 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 171. maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, Cumhuriyet Savcısı, tahkikatı ve kovuşturması şikâyete tabi olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda, yeterli delil mevcut olmasına rağmen, kamu davasının ikamesinin beş yıla kadar ertelenmesine karar verebilir. Suçtan

[140] Soygüt, a.g.e., s.158
[141] Yerdelen, a.g.e. s.204
[142] M. Soygüt, a.g.e. s.158

müşteki olan taraf, bu süre zarfında karara itiraz etme hakkına sahiptir[143]. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, suç işlemiş şüpheli hakkında, şüphelinin sabıka kaydı, kişisel özellikleri, şüphelinin ve toplumun menfaatleri gibi çeşitli faktörler de mülahaza edilerek, belirli bir süre zarfında şüphelinin iyi halinin gözlemlenmesi suretiyle kamu davası açılmaması anlamına gelmektedir[144].

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olan ve usul hukukuna dahil kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesi, uzlaşmaya tabi suçlar bağlamında bazı düzenlemeleri ihtiva etmektedir. Uzlaştırma müzakereleri neticesinde tarafların üzerinde mutabık kaldıkları edimin taksitli, süreli veya aşamalı olarak ifa edilmesi koşuluyla ve Cumhuriyet Savcısının bu durumu tespit edip onaylaması halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Bu durumda, sair şartlar aranmamaktadır[145].

Taraflarca kararlaştırılan edimin ifası belirli bir vadeye bağlanmış veya süreklilik arz ediyor ise, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 253/19. maddesi hükmü gereğince bu edimin ifası henüz tekemmül etmemiş veya tamamlanmamış addedilir. Bu doğrultuda, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı tesis edilir. Kamu davasının açılmasınn ertelenmesini müteakip, edimin anlaşmaya uygun şekilde ifa edilmesi halinde, bu hususta sarih bir hüküm bulunmamasına rağmen genel hükümler kıyasen uygulanarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Kamu davasının ertelenmesi kararı akabinde, edimi ifa ile mükellef şüphelinin anlaşmaya aykırı olarak edimi ifadan imtina etmesi veya belirtilen müddet zarfında ifa etmemesi durumunda dosya yeniden ele alınarak kamu davası ikame edilir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı süresince zamanaşımı işlememektedir[146].

[143] M. Soygüt, a.g.e., s.158
[144] Yerdelen, a.g.e. s. 205
[145]Adalet Bakanlığı, Cezada Alternatif Çözüm Yöntemleri Konulu Bilgi Notu https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/ E.T. 05.03.2025
[146] Bıkmaz, a.g.e. s.163

2.8.2. Kovuşturma Evresinin Uzlaştırma Sonuçları

2.8.2.1. Düşme Kararı

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 254/2. maddesi uyarınca, tarafların üzerinde mutabık kaldıkları edimin sanık tarafından derhal ifa edilmesi halinde, davanın düşürülmesine karar verilir. Bu demektir ki, tarafların üzerinde uzlaştıkları edimin yerine getirilmesi durumunda yargılamaya devam edilmez. Zira bu durum, bir kovuşturma engeli teşkil ettiğinden, CMK'nun 223/8, ve 254/2. maddeleri gereğince düşme kararı verilir[147]. Davanın düşürülmesine karar verilmesi gereken hallerde mahkeme, uyuşmazlığın esasına ilişkin bir çözüm üretmeksizin, yargılama usulüne dair bir nedenden ötürü yargılamayı sonlandırır. Ceza kanununda düzenlenen bazı suç tiplerinin kovuşturulabilmesi için belirli yargılama şartlarının tahakkuk etmesi gerekmektedir. Bu şartların yargılama aşamasında gerçekleşmemesi veya gerçekleşme ihtimalinin bulunmaması halinde davanın düşürülmesine hükmedilir. Uzlaşmanın sağlanması da muhakemenin devamına mâni bir durum arz etmektedir[148].

Düşme kararı, ceza muhakemesi hukukunda bir hüküm mahiyetindedir; zira mahkemenin davadan el çekmesine yol açmaktadır. Davanın düşürülmesine, Türk Ceza Kanunu'nda cezanın düşmesine neden olan hususların mevcudiyeti halinde karar verilir. Türk Ceza Kanunundaki düşme nedenleri, sanığın ölümü, dava zamanaşımı, şikâyetten vazgeçme ve ön ödeme şeklinde sıralanabilir. Muhakeme şartları kapsamında izah edilen olumsuz muhakeme şartları da aynı zamanda düşme nedenlerini teşkil etmektedir. Uzlaşma ise, bu düşme nedenlerinden birini oluşturmaktadır[149].

2.8.2.2. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması belirli şartların mevcut olmaması halinde fail lehine tatbik edilen ve esas itibarıyla uzlaşma gibi onarıcı adalet uygulamalarından biri olarak addedilmektedir. Bu madde, sanıklara şarta bağlı olarak lekelenmeme hakkı tanımakta olup, belirlenen denetim süresi zarfında yeni bir suç

[147] S. Donay, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 1.Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s.351
[148] R. Epözdemir, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.16
[149] Yerdelen, a.g.e. s.208

işlememesi ve kendisine yüklenen sorumlulukları yerine getirmesi koşuluyla, işlediği suç bakımından hakkında herhangi bir hukuki sonuç doğurmamaktadır[150].

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi 254/2. maddesi uyarınca, edimin ifasının müteakip bir tarihe tehir edilmesi, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, sanık hakkında CMK'nun 231. maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulamasına karar verilir. Bu durum, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının özel bir tatbik şeklini teşkil etmektedir. CMK'nun 231. maddesindeki düzenlemede hükmün uygulamasında hâkimin takdir yetkisi mühim bir yer tutarken, uzlaştırma koşullarının tahakkuk etmesi halinde bu uygulama zorunlu olup, hakimin takdir yetkisi bulunmamaktadır[151].

Uzlaştırma neticesinde tarafların mutabık kaldıkları edimin aralıklı veya sürekli bir edim olması yahut edimin belirli bir vadeye bağlanması halinde, Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinde aranan şartların mevcudiyetine bakılmaksızın Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı verilir. CMK'na göre, 231. maddede zikredilen hükmün açıklanmasının geriye bırakılmamasına dair verilen karar için gerekli koşullar aranmamaktadır. Tarafların hür iradeleriyle hukuka ve ahlaka aykırı olmayan bir edim üzerinde anlaşmaları ve bu edimin ifasının ileriki bir tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi şartı aranmaktadır[152]. Şayet uzlaşma temin edilemez veya tarafların üzerinde uzlaştıkları edim sanık tarafından ifa edilmez ise, hükmün açıklanması gerekmektedir. Uzlaşmanın gerekliliklerinin yerine getirilmesi şartı aranır. Tarafların üzerinde anlaştıkları edimin sanık tarafından gereği gibi ifa edilmemesi halinde hüküm açıklanır[153].

Uzlaşma ediminin süreli olması nedeniyle uygulanan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı akabinde, edimin tamamen ifa edilmesinden sonra dosya ele alınarak düşme kararı verilir. Bu durum, CMK'nun 231. maddesindeki beş yıllık denetim süresine tabi değildir. Bazı hallerde, edimin şartları anlaşılan tarihten evvel yerine getirilirse, dosya incelenerek derhal düşme kararı verilir. Uzlaşma nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi durumunda, bu kararın

[150] Epözdemir, a.g.e. s. 7
[151] Donay, a.g.e. s. 376
[152] Epözdemir, a.g.e., s. 98
[153] M. Soygüt, a.g.e., s. 179

verildiği tarihten itibaren uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde verilen hükmün açıklanmaması tarihine kadar olan zaman zarfında zamanaşımı süresi işlememekte, durmaktadır[154].

[154] Özgenç, a.g.e, s. 372

3. UYGULAMADA YAŞANILAN SORUNLARA DAİR ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Uzlaştırma müessesesi, ceza adalet sisteminde alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak önemli bir yer teşkil etmekle birlikte, uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu sorunların giderilmesine yönelik geliştirilebilecek çözüm önerileri aşağıda sunulmaktadır

3.1. Çözüm Önerilerinin Açıklaması

Çalışmanın temelini oluşturan sorunlara dair çözüm önerileri toplamda yirmi başlık altında toplanmış ve her başlık kendi özelinde açılarak detaylı bir şekilde açıklanarak ortaya konulmuştur.

3.1.1. Gizlilik Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada gizlilik yönünden değerlendirme, sürecin temel ve vazgeçilmez unsurlarından biridir. Gizlilik ilkesi, uzlaştırma müzakerelerine katılan tüm tarafların (uzlaştırmacı, şüpheli/sanık, mağdur, suçtan zarar gören, kanuni temsilcileri, müdafi ve vekilleri) uyması gereken bir zorunluluktur. Başarılı bir uzlaştırma süreci için taraflarının kendilerini daha rahat hissedecek bir müzakere ortamının sağlanması gerekir. Taraflar sürecin gizli sürdürüldüğünden emin olmalıdır. Çünkü uyuşmazlığın çözümünde gerekli katkıyı sağlayabilmeleri için taraftarların menfaatlerini daha sağlıklı koruyarak rasyonel çözüm ortaya konulmalıdır. Uzlaşma sürecinde devlet yargılaması dışında uyuşmazlıkları çözmede en önemli etkenlerden biri taraftarların aralarındaki uyuşmazlığın üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesini istememeleridir. Bunun nedeni taraflar arasında ticari ilişkilerin bulunması, parasal sorunların olması, ticari sır niteliğindeki birtakım bilgilerin başkaları tarafından bilinmesinin istenmemesidir. Bu nedenle taraflar arasındaki uyuşmazlık yargı dışında yapılan faaliyetler gizli olarak yürütülür. Yani arabuluculuk görüşmelerine iştirak eden tarafların ortak bir çözüm yolu bulmaları sadece gizli kalacağına inanmaları ile mümkündür. Aksi takdirde uzlaşma süreci sadece dava öncesi yapılan formalite görüşmeden ibaret olacaktır.

Gizlilik, tarafların çekinmeden ve açıkça konuşabilmeleri için gerekli güven ortamını sağlar. Taraflar, söylediklerinin veya sundukları bilgilerin daha sonra aleyhlerine kullanılamayacağını bilerek daha yapıcı bir iletişim kurabilirler. Gizlilik sayesinde taraflar, gerçek niyetlerini, endişelerini ve taleplerini daha rahat ifade edebilirler. Bu da sorunun kökenine inilmeyi ve daha gerçekçi çözüm önerileri geliştirilmesini kolaylaştırır. Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar, sunulan bilgi ve belgeler, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, daha sonra açılacak herhangi bir soruşturma, kovuşturma veya hukuk davasında delil olarak kullanılamaz. Bu durum, tarafların uzlaştırma sürecine daha istekli katılmalarını sağlar. Uzlaştırma müzakerelerine katılan kişiler, bu süreçte öğrendikleri bilgilerle ilgili olarak tanık olarak dinlenemezler. Bu da gizliliğin ne kadar önemli ve kapsamlı olduğunun bir göstergesidir. Gizlilik, taraflar arasındaki husumetin daha da artmasını engelleyerek toplumsal barışın tesisine katkıda bulunur. Süreçte konuşulanların dışarıya sızmaması, dedikodu ve yanlış anlaşılmaların önüne geçer. Özellikle hassas bilgilerin veya ticari sırların söz konusu olduğu durumlarda gizlilik ilkesi, tarafların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasına katkıda bulunur. Uzlaştırmacı, görevi gereği kendisine verilen bilgi ve belgelerin gizliliğini korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, görevin sona ermesinden sonra da devam eder. Gizlilik ilkesi, uzlaştırma sürecinin etkinliği ve başarısı için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle, tüm katılımcıların bu ilkeye titizlikle uyması beklenir.

3.1.2. Görüşme Mekanı ve Tarafların Güvenliği Yönünden Değerlendirme

Uyuşmazlık sürecinde görüşme mekânı ve tarafların güvenliği, sağlıklı ve verimli bir uzlaştırma süreci için kritik öneme sahiptir. Bu iki unsurun doğru bir şekilde değerlendirilmesi, tarafların kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlayarak iletişimi kolaylaştırır ve çözüm odaklı bir atmosfere katkıda bulunur. Görüşme mekânı, taraflar üzerinde herhangi bir baskı veya avantaj yaratmayacak şekilde tarafsız olmalıdır. Mekânın fiziksel özellikleri (büyüklük, düzen, ışıklandırma, havalandırma vb.) görüşmelerin rahat ve huzurlu bir ortamda yapılmasına uygun olmalıdır. Mekânın her iki taraf için de kolayca ulaşılabilir olması önemlidir. Toplu taşıma araçlarına yakınlığı, otopark imkânı gibi faktörler dikkate alınmalıdır. Engelli

bireylerin erişimine uygunluk da gözetilmelidir. Görüşmelerin gizliliğini sağlayacak özel bir oda veya alan tahsis edilmelidir. Dışarıdan ses ve görüntü girişini engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır. Tarafların özel konularını rahatça konuşabilmeleri için mahremiyetin korunması esas olmalıdır. Mekânda yeterli sayıda ve rahat oturma düzeni olmalı, görüşmeler için gerekli olabilecek teknik donanım bulunmalıdır. Mümkünse, görüşmeler tarafların iş yerleri veya evleri gibi kişisel alanları dışında, daha nötr bir ortamda yapılmalıdır. Bu durum, tarafların rollerinden sıyrılıp daha objektif bir şekilde sürece odaklanmalarına yardımcı olabilir. Arabuluculuk merkezleri veya adliyelerdeki özel görüşme odaları bu amaç için uygun olabilir.

Birçok taraf çeşitli sebepler ve sorunlardan dolayı adliyeye gelmeyi kabul etmemektedir. Her ne kadar uzlaştırma müessesesinde serbestlik ve her yerde görüşme yapılabilmesi gibi esneklik bulunsa da bu durum kanuni olarak ve yönetmelik çerçevesinde güvence altına alınmadığından gerek uzlaştırmacı açısından gerekse taraflar bakımından da endişe oluşturmakta ve sorunlar yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Uzlaştırma görüşme ve müzakerelerinin, uzlaştırma teklif formu ve uzlaşma raporlarının imzalanması/imzalatılması gibi işlemlerin tarafların ikametine veya iş yerine en yakın polis merkezi veya jandarma karakolunda yapılabilmesine yönelik kanuni düzenleme yapılmalı ve güvence altına alınmalıdır.

Hukuki düzenlemeyle birlikte gerek fiziki ve gerekse idari yönden gerekli önlem ve tedbirler alınmalı, tarafların sağlıklı, güven içinde ve tedirginlik yaşamadan süreci tamamlayabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, uzlaştırmacının güvenliği bakımından özel düzenleme yapılması hususu değerlendirilmeli, işin adli ve hukuki boyutu ciddiyetle nazara alınarak, uzlaştırmacıya silah taşıma ruhsat ve yetkisinin verilmesi de bir güvenlik ve güven unsuru olarak üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Zira, savcılık ve mahkemeler tarafından yıllar süren dosya ve davaların uzlaştırmacının emek ve maharetleri neticesinde sonlandırılmasının verdiği psikolojik ve toplumsal baskının en aza indirilmesinin temini bakımından Uzlaştırmacılara silah taşıma ruhsatı verilmesi tarafların güven duygusunu pekiştirecektir.

Uyuşmazlık çözüm süreçlerinde görüşme mekânının uygunluğu ve tarafların güvenliği, sürecin adil, verimli ve başarılı bir şekilde yürütülmesi için temel gerekliliklerdir. Yasal düzenlemeler ve etik ilkeler bu unsurların önemini dolaylı

olarak vurgulamakta olup, uzlaştırmacının profesyonel sorumluluğu çerçevesinde bu hususlara dikkat etmesi gerekir.

3.1.3. Vekil, Vekile Tebliğ, Vekile Temsil Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmanın vekil aracılığıyla yürütülmesi, vekile tebligat yapılması ve vekille temsil konuları, uzlaştırma sürecinin etkinliği ve hukuki geçerliliği açısından önemli değerlendirme alanıdır. Hukuk sistemimizde genel kural olarak, taraflar davalarda ve diğer hukuki süreçlerde vekilleri aracılığıyla temsil edilebilirler. Bu ilke, uzlaştırma süreçleri için de geçerlidir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, uzlaştırma sürecinde avukatları aracılığıyla temsil edilebilirler. Uzlaştırmanın doğası gereği, tarafların bizzat sürece katılımı ve iradelerini ortaya koymaları önemlidir. Vekilin katılımı, müvekkilinin iradesini tamamen ortadan kaldırmamalı, ona destekleyici ve yol gösterici nitelikte olmalıdır. Bazı durumlarda, uzlaştırmacı tarafların bizzat katılımını teşvik edebilir. Ceza Muhakemesi Kanunu ve Tebligat Kanunu hükümleri gereğince, şüpheli veya mağdurun vekili varsa, uzlaştırma teklifi ve diğer tebligatlar doğrudan vekile yapılır. Asile tebligat yapılması kural olarak gerekmez. Vekile yapılan usulüne uygun tebligat, asile yapılmış sayılır ve hukuki sonuçlarını doğurur. Bu nedenle, vekilin iletişim bilgilerinin doğru ve güncel olması gerekir. Vekil, kendisine yapılan tebligatın içeriği hakkında müvekkilini derhal bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu bilgilendirme, müvekkilinin süreç hakkında zamanında ve doğru bilgi sahibi olmasını sağlar. Vekil, uzlaştırma sürecinde müvekkilinin açık talimatları doğrultusunda hareket etmek zorundadır. Uzlaşma teklifini kabul etme veya reddetme yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça müvekkile aittir. Bazı durumlarda, özellikle hukuki sonuçları önemli olan uzlaşma metinlerinin geçerliliği için vekilin de onayının alınması gerekebilir. Bu durum, taraflar arasındaki vekalet sözleşmesine ve ilgili mevzuata göre değişiklik gösterebilir. Uzlaştırmacı, vekil aracılığıyla temsil söz konusu olduğunda dahi, tarafların gerçek iradelerini anlamaya çalışmalı ve gerektiğinde taraflarla doğrudan iletişim kurmalı. Vekil aracılığıyla temsil, vekile tebligat yapılması ve vekille temsilin sınırları, uzlaştırma sürecinin adil, etkin ve hukuka uygun bir şekilde yürütülmesi için dikkatle değerlendirilmesi gereken hususlardır. Mevcut yasal düzenlemeler ve genel hukuk

prensipleri bu konularda yol gösterici olmakla birlikte, uzlaştırmacının süreci yönetirken tarafların ve vekillerinin haklarını ve menfaatlerini gözetmesi gerekir.

3.1.4. Tebliğ / Tebligat Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada tebliğ/tebligat yönünden değerlendirme, sürecin yasal olarak geçerli bir şekilde başlatılması, ilerletilmesi ve sonuçlandırılması için hayati öneme sahiptir. Usulüne uygun tebligat, tarafların (şüpheli/sanık, mağdur, suçtan zarar gören) süreçten zamanında ve doğru şekilde haberdar olmalarını, haklarını kullanabilmelerini ve sürece etkin bir şekilde katılabilmelerini sağlar. Tebligatın temel amacı, ilgili kişileri uzlaştırma süreci hakkında bilgilendirmektir. Bu bilgilendirme, uzlaştırma teklifini, sürecin aşamalarını, tarafların hak ve yükümlülüklerini içerir. Usulüne uygun tebligat, uzlaştırma sürecinin hukuken geçerli bir şekilde başlamasının ön koşuludur. Tarafların sürece katılıp-katılmama, teklifi kabul etme veya reddetme gibi haklarını kullanabilmeleri için doğru ve zamanında bilgilendirilmeleri gerekir. Tebligat tarihi, uzlaştırma sürecindeki belirli sürelerin başlaması için esas alınır.

Ceza Muhakemesi Kanunu ve Tebligat Kanunu Hükümleri uzlaştırma süreçlerinde tebligat, genel olarak CMK ve Tebligat Kanunu'nda belirtilen usullere göre yapılır. Bu usuller arasında posta yoluyla tebligat, memur vasıtasıyla tebligat ve bazı durumlarda elektronik tebligat yer alabilir. Tebligatın geçerli olabilmesi için tebligat yapılacak kişinin doğru ve güncel adresinin tespit edilmesi önemlidir. Tebliğ evrakında, uzlaştırma teklifinin açıkça belirtilmesi, sürecin amacı, tarafların hak ve yükümlülükleri, teklifi değerlendirme süresi ve iletişim bilgileri gibi gerekli bilgilerin yer alması zorunludur. Tebligatı yapan memur tarafından tebliğ mazbatasında tebligatın ne zaman ve kime yapıldığı açıkça belirtilmelidir. Usulüne aykırı yapılan bir tebligat, hukuki sonuç doğurmayabilir ve sürecin uzamasına veya geçersiz sayılmasına neden olabileceği için tebligat usullerine titizlikle uyulması gerekir. Uzlaştırmada tebliğ/tebligat, sürecin hukuki dayanağını oluşturan ve tarafların haklarını etkin bir şekilde kullanmalarını sağlayan kritik bir aşamadır. Usulüne uygun, zamanında ve doğru kişilere yapılan tebligat, sürecin adil ve hukuka uygun bir şekilde ilerlemesi için vazgeçilmezdir. Bu nedenle, tebligat işlemlerine büyük özen gösterilmesi gerekmektedir. Uzlaştırma kabul veya reddi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu

için vekaletnamede açıkça yetki aranmaktadır. Tebligat kanununa göre tebligatın muhatabı dışında kimlere yapılabileceği açıkça belirtilmiştir. Ancak, uzlaştırma sürecinin etkin olabilmesi için Uzlaştırma tebligatının muhataba bizzat yapılması hususnda yasal düzenleme yapılmalıdır. Zira, uzlaştırma yönetmeliğine göre tebliğ tarihindne itibare üç günlük süre içerisinde cevap verilmemesi durumunda kabul edilmemiş sayılmaktadır. Oysa ki tebligat kanununa göre muhattabın dışında birisine tebliğ edilen evraktan muhattabın yani tarafın haberinin olmaması veya geç haberinin olması hak kaybına sebebiyet vereceği açıktır. Bu noksanlığın ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir.

3.1.5. Maddi / Manevi Edim ve Çeşitliliği Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada maddi veya manevi edimlerin tarifi ve çeşitliliği, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü için sunulabilecek çözüm önerilerinin kapsamını ve yaratıcılığını gösterir. Uzlaştırmanın en önemli özelliklerinden biri, tarafların kendi aralarındaki sorunu, hukuki zorunlulukların ötesine geçerek, karşılıklı rıza ile ve geleceğe yönelik ilişkilerini de dikkate alarak çözme imkânı sunmasıdır. Bu bağlamda, maddi ve manevi edimler, klasik hukuki tazminat türlerinin ötesine geçebilir ve tarafların özel ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun çözümler üretilmesine olanak tanır. Maddi edimler, somut bir ekonomik değeri olan veya ekonomik bir kaybı gidermeye yönelik olan edimlerdir. Uzlaştırmada maddi edimlerin çeşitliliği oldukça geniştir ve uyuşmazlığın niteliğine göre farklılık gösterebilir.

Uzlaştırmanın en büyük avantajlarından biri, tarafların kendi özel durumlarına ve ihtiyaçlarına uygun, yaratıcı ve esnek çözüm önerileri geliştirebilmesidir. Maddi ve manevi edimlere çeşitlilik ve esneklik sağlar. Manevi edimler, sadece zararın ekonomik olarak karşılanmasıyla yetinmeyip, mağdurun duygusal ve psikolojik olarak iyileşmesine, failin ise eylemlerinin sonuçlarını anlamasına ve topluma yeniden entegre olmasına katkıda bulunur. Bu durum, onarıcı adalet anlayışının bir yansımasıdır. Özellikle ticari veya komşuluk gibi uzun süreli ilişkilerin söz konusu olduğu durumlarda, sadece maddi tazminat yerine manevi edimleri de içeren çözümler, gelecekteki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesine yardımcı olabilir. Uzlaştırmadaki edimlerin belirlenmesi tamamen tarafların gönüllülüğüne ve rızasına

dayanır. Bu durum, varılan anlaşmanın daha kalıcı ve uygulanabilir olmasını sağlar. Edimlerin belirlenmesinde hukuki sınırlar da dikkate alınmalıdır. Özellikle kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı edimler kararlaştırılamaz. Ayrıca, ceza hukukunda uzlaştırma kapsamındaki suçlarda, edimlerin suçun ağırlığıyla orantılı olması ve mağdurun zararını gidermeye yönelik olması beklenir.

Sonuç olarak, uzlaştırmada maddi ve manevi edimlerin tarifi ve çeşitliliği, sürecin dinamik ve çözüm odaklı yapısını gösterir. Tarafların ihtiyaçlarına ve uyuşmazlığın özelliklerine göre belirlenebilen bu edimler, sadece hukuki bir sorunun çözülmesine değil, aynı zamanda taraflar arasındaki ilişkilerin onarılmasına ve toplumsal barışın tesis edilmesine de katkı sağlar.

3.1.6. Bağış ve Yardım Konuları Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada bağış ve yardım konuları, özellikle ceza hukuku bağlamında, mağdurun zararının giderilmesi veya toplumsal fayda sağlanması amacıyla kararlaştırılabilen edim türleridir. Bu tür edimler, failin pişmanlığını göstermesi, mağdurun duygusal olarak rahatlaması ve topluma olumlu bir katkı sunulması gibi amaçlara hizmet edebilir.

Uzlaştırmanın temel prensiplerinden biride gönüllülüktür. Bağış veya yardım edimi de dahil olmak üzere tüm edimler, tarafların serbest iradeleriyle ve karşılıklı rızalarıyla kararlaştırılmalıdır. Mağdurun veya failin zorlanması veya baskı altında kabul etmesi söz konusu olmamalıdır. Bağış veya yardım edimi kararlaştırılırken, öncelikle mağdurun doğrudan maddi veya manevi zararının giderilmesi prensibi gözetilmelidir. Bağış veya yardım, mağdurun zararının tam olarak karşılanmasının yerine geçmemeli, ancak buna ek olarak veya mağdurun kabul etmesi halinde bir alternatif olarak düşünülebilir. Özellikle mağdurun doğrudan bir zararı yoksa veya zararı giderilmişse, bağış veya yardım daha ön plana çıkabilir. Bağış veya yardım edimi, failin eylemlerinden duyduğu pişmanlığı göstermesi ve topluma olumlu bir katkıda bulunma isteğini ifade etmesi için bir araç olabilir. Bu durum, failin yeniden topluma entegrasyon sürecine de yardımcı olabilir. Kararlaştırılan bağış veya yardımın niteliği, miktarı, failin ekonomik durumu, işlediği suçun niteliği ve mağdurun beklentileri gibi faktörler dikkate alınarak belirlenmelidir. Edimin orantılı

ve anlamlı olması önemlidir. Bağış veya yardım ediminin bir uzlaşma çözümü olarak kabul edilebilmesi için mağdurun da bu edimi kabul etmesi gereklidir. Mağdur, zararının giderilmesi yerine veya buna ek olarak böyle bir edimi uygun bulmayabilir.

Bağış ve yardımlar kamu yararına çalışan dernek, vakıf, sendika, cemiyet, platform gibi kurum ve kuruluşlara ve/veya kamu yararına hizmet eden/etmeyen sınırlaması olmadan, sosyal ve kültürel yönden hizmet sunan, müştekinin talebi, şüphelinin kabulü veya her iki tarafın ortak kararı ile herhangi bir kurum ve/veya kuruluşa yapılabilmesinin kanuni ve yönetmelik çerçevesinde düzenlenmeli ve özellikle onarıcı adalet uygulamasının ruhuna ters düşmeyecek özgürlükçü bir yaklaşım üzerinde durulmalıdır. Uzlaştırmada bağış ve yardım konuları, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde yaratıcı ve toplumsal fayda odaklı yaklaşımların bir parçası olabilir. Ancak, bu tür edimlerin kararlaştırılmasında gönüllülük, mağdurun zararının giderilmesi, failin pişmanlığı, edimin niteliği ve miktarı, mağdurun kabulü ve hukuki sınırlar gibi önemli değerlendirme kriterleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bağış ve yardım, uzlaştırma sürecinin sadece hukuki bir çözüme ulaşmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal barışa ve onarıcı adalete katkıda bulunabileceği bir alanı temsil etmelidir.

3.1.7. Yabancı Uyruklu Kişiler Yönünden Değerlendirme

Yabancı uyruklu şahıslar ülkemizde uzlaştırmaya tabi suç işlediğinde birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Bu kişilerin büyük çoğunluğunun kayıtlı adresi olmadığı gibi, devlet kurumlarında kayıtlı adreslerinin ise hotel, motel ve pansiyon olduğu ve bu gibi mekanlarda hatta günlük/haftalık evlerde geçici süreli konakladıkları bilinmektedir. Ayrıca, yine kayıtlı ve bilinen cep telefonu numaralarının kullan at olarak bilinen geçici hatlar olduğu ve büyük çoğunluğunun kullanım dışı olduğu bilinmektedir. Bu geçici ve yetersiz adres bilgileri, tebliğ edilememe, kullan at hatlar ise ulaşılamama sorununa sebebiyet vermektedir. İkamet izni, çalışma izni ve/veya resmi yollardan giriş kaydı olmayan yabancı şahısların yabancı kimlik numarası olmadığı için sistemsel sorgu yapılamamakta ve iletişim kurulamamaktadır. Bu gibi bilgiler bulunmadığından ve elde edilmesi de mümkün olmadığından iletişim kurulamamakta, tebligat gönderilememekte dolayısıyla uzlaştırma müessesesi işletilememektedir.

Böylesi durumlarda yapılan görevlendirme geri çekilmeli, öncelikle Göç İdaresi Başkanlığı aracılığıyla araştırma yapılmalı, yetersiz ve sonuçsuz kalması durumunda ise kolluk marifetiyle detaylı araştırma yapılarak iletişim bilgilerine ulaşıldıktan sonra tekrar görevlendirme yapılarak dosya uzlaştırmacıya tevdi edilmelidir. Aksi durumda sonuç olumsuz/uzlaşma sağlanamadı olarak kayıtlara geçmektedir. Ayrıca; kolluk görevlileri tarafından genel adli ve önleme araması yapılan durumlarda GBT sorgusu denilen rutin uygulara esas olmak üzere yabancı uyruklu şahısların bilgilerinin sistemde sorgulamasının yapıldığında ilgili Savcılık tarafından kendisine ulaşılamadığı ve adres ve iletişim bilgilerinin temin edilerek sistem üzerinden ilgili Savcılık makamına bildiriminin yapılarak sistem üzerinden de adres güncellemesi yapılabilmesine imkân sağlayacak düzenleme yapılmalıdır.

3.1.8. Edimli Uzlaştırmada Seçimlik Hakkı Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada edimli uzlaştırmada tarafın seçimlik hakkı yönünden değerlendirme, uzlaşma sonucunda kararlaştırılan edimlerin yerine getirilmesi aşamasında, yükümlü olan tarafın (genellikle fail veya zarar veren), anlaşmada birden fazla alternatifli edim belirlenmişse, bu edimlerden hangisini yerine getireceğini seçme hakkına sahip olup olmadığını ve bu hakkın sınırlarını ifade eder. Bu hakkın varlığı, kapsamı, kullanılma süresi ve sınırları öncelikle tarafların iradesine ve uzlaşma anlaşmasının içeriğine bağlı olmakla birlikte, genel borçlar hukuku prensipleri de bu değerlendirmede önemli bir rol oynar. Seçimlik hak, uzlaşmanın esnekliğini ve uygulanabilirliğini artırabilir ve yükümlü tarafın edimi yerine getirmesini kolaylaştırabilir. Başka bir deyişle, uzlaşma anlaşmasında tek bir kesin edim yerine, "A edimini yerine getirebilir veya B edimini yerine getirebilir" şeklinde birden fazla seçenek sunulmuşsa, yükümlü tarafın bu seçeneklerden birini tercih etme serbestisine sahip olup-olmadığı ve bu seçimin hukuki sonuçları bu değerlendirmenin konusunu oluşturur.

3.1.9. Trafik Kazalarında Hasar ve Değer Kaybı Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırmada trafik kazalarında hasar ve değer kaybı yönünden değerlendirme, kazaya karışan tarafların, özellikle maddi zararlarını gidermek amacıyla uzlaşma sürecinde ele alınan önemli bir konudur. Bu değerlendirme, hem aracın uğradığı fiziksel hasarın tazminini hem de kazanın neden olduğu değer kaybının karşılanmasını içerir.

Kazaya karışan araçlardaki hasarın boyutu, türü ve onarım maliyeti uzman raporları (örneğin, eksper raporları) veya yetkili servislerden alınan fiyat teklifleri ile detaylı bir şekilde tespit edilir ve belgelendirilir. Bu belgeler, uzlaşma görüşmelerinde maddi tazminatın belirlenmesi için temel oluşturur. Hasarın giderilmesi için gerekli olan parça, işçilik ve diğer masraflar hesaplanır. Uzlaşma görüşmelerinde, bu onarım maliyeti genellikle tazminatın ana kalemlerinden birini oluşturur. Taraflar, onarımın nerede yapılacağı (yetkili servis, özel servis vb.) konusunda da anlaşabilirler. Kazazedelerin maddi zararlarının adil bir şekilde karşılanması için kritik öneme sahiptir. Bu süreçte, hasarın doğru tespiti, değer kaybının bilimsel yöntemlerle hesaplanması, tarafların müzakeresi ve ilgili yasal düzenlemeler ile Yargıtay içtihatları dikkate alınarak adil bir uzlaşma sağlanmaya çalışılır. Uzlaştırmacı, tarafları bu konularda bilgilendirerek ve yapıcı bir diyalog ortamı sağlayarak, her iki tarafın da menfaatlerini gözeten bir çözüme ulaşılmasına yardımcı olur.

Özellikle, trafik kazaları olarak bilinen taksirle bir kişinin yaralanmasına sebebiyet verme dosyalarında oluşan maddi zararların tazminine dair tespit ve ispat sorunu yaşanmakta ve bu sorun uzlaşmanın olumsuz olarak sonuçlanmasına sebebiyet vermektedir. Taksirle bir kişinin yaralanmasına sebep olma suçunda; aracın maddi zararı, değer kaybı tespit tutanağı, tamire dair detaylı fatura, ticari araç olması durumunda iş kaybına dair fatura ve resmi bildirim gibi evrak ve belge sunulmasının zorunlu olduğuna dair düzenleme yapılmalıdır.

3.1.10. Taksirli Yaralanmalarda Uzuv Kaybı Yönünden Değerlendirme

Taksirli yaralama suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 89. maddesinde düzenlenmiş ve şikâyete bağlı suçlar arasında bulunmaktadır. Bu nedenle, mağdurun şikâyeti

üzerine soruşturma başlatılır ve uzlaştırma prosedürü uygulanması mümkündür. Uzuv kaybı gibi ağır sonuçlar doğuran taksirli yaralama olayları da prensip olarak uzlaştırma kapsamındadır. Ancak, uzlaştırmanın sağlanması, mağdurun rızasına ve tarafların üzerinde anlaşacağı bir edime bağlıdır.

Taksirle Bir Kişinin Yaralanmasına Neden Olma suçlarında uzuv kaybı, kalıcı/sabit iz, kalıcı hasar gibi durumlarda yıllarca sürecek olan tazminat davalarının önüne geçilmesini teminin savcılığın talimat ve gözetiminde veya uzlaştırmacı tarafından doğrudan uzman mütalaası, bilirkişi raporu, tam teşekküllü devlet hastanesinden heyet raporu ve/veya adli tıp kurumu ilgili ihtisas dairesinden rapor alınabilmesi hususlarında düzenleme yapılmalıdır. Taksirli yaralama olaylarında uzuv kaybı gibi ağır sonuçların ortaya çıktığı durumlarda uzlaştırma, mağdurun yaşadığı derin travmayı ve kalıcı kaybı dikkate alan, kapsamlı ve adil bir edimle sonuçlanmalıdır. Süreç, mağdurun psikolojik durumuna duyarlılıkla yaklaşılmasını, zararının tüm boyutlarının anlaşılmasını ve mağdurun özgür iradesine saygı duyulmasını içermelidir. Uzlaştırmacı, bu hassas süreçte taraflara rehberlik ederek, onarıcı adaletin ilkeleri doğrultusunda bir çözüm bulunmasına yardımcı olmalıdır.

3.1.11. Sigorta ve Tahkim alacakları Yönünden Değerlendirme

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümlenmesi esasını benimsemektedir. Sigortacılık Kanununun 1. maddesinin amaçları arasında, sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan ihtilafların halline yönelik olarak sigorta tahkim sistemine ilişkin usul ve esasların tanzimi de zikredilmektedir. Bu sistem vasıtasıyla, uluslararası uygulamalarda mevcut olan ombudsman sistemine mümasil bir yapı teşkil edilmeye çalışılmıştır. İlgili kanunun 30. maddesi mucibince, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat temin eden şahıslar ile riski deruhte eden taraf arasında, sigorta sözleşmesinden veya hesaptan istifade edecek kişiler ile hesap arasında zuhur eden uyuşmazlıkların çözümü maksadıyla birlik nezdinde sigorta tahkim komisyonu teşkil olunur. Sigortacılık faaliyeti gösteren kuruluşlardan sigorta tahkim sistemine intisap etmek isteyenler, bu durumu yazılı olarak komisyona bildirmekle mükelleftir. Sigorta tahkim sistemine dahil olan kuruluşlarla ihtilafa düşen kişi, ihtilaf konusu sözleşmede müstakil bir

hüküm bulunmasa dahi tahkim usulünden istifade edebilir, hükmü yer almaktadır. Uzlaşmada sigorta ve tahkim alacaklarının değerlendirilmesi, sigorta uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde önemli bir yer tutar.

Sigorta uyuşmazlıklarında, mahkemeye gitmeden önce tarafların bir araya gelerek karşılıklı tavizlerle bir anlaşmaya varmasıdır. Sigorta uyuşmazlıkları daha hızlı ve masrafsız bir çözüm sunar. Taraflar arasındaki ilişkilerin korunmasına yardımcı olur ve esnek çözümler üretir. Uzlaşma sürecinde, sigorta alacağının gerçek miktarı, poliçe şartları, hasarın kapsamı gibi faktörler dikkate alınarak adil bir çözüm bulunmaya çalışılır. Tarafların hak ve menfaatlerini dengeli bir şekilde gözetmesi önemlidir. Sigorta sözleşmelerinde yer alan bir hükümle veya tarafların sonradan anlaşmasıyla, uyuşmazlıkların mahkeme yerine özel hakem veya hakem heyeti tarafından çözülmesidir. Bu sözleşmeler genellikle mahkemeye göre daha hızlı sonuçlanır. Ticari davalarda uzman hakemlerin görev yapması, daha adil ve teknik açıdan doğru kararların alınmasını sağlayabilir. Gizlilik ilkesi her zaman geçerliliğini korur.

Tahkim sürecinde, sigorta alacağı ve uyuşmazlığın esası hakem veya hakem heyeti tarafından incelenir. Hakemler, hukuki bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra sigortacılık alanındaki bilgileriyle de değerlendirme yaparlar. Tahkim kararları genellikle kesindir ve itiraz imkânı sınırlıdır. Sigorta ve tahkim alacaklarının uzlaşma yoluyla çözümü, hızlı ve ekonomik bir alternatif sunarken; tahkim ise uzman hakemler aracılığıyla daha teknik ve hızlı bir yargılama imkânı tanır. Her iki yöntemde de sigorta alacağının doğru değerlendirilmesi ve tarafların haklarının korunması esastır.

3.1.12. Bağlantılı Dava ve Dosyalar Yönünden Değerlendirme

Uzlaşma sürecinde bağlantılı dava ve dosyaların değerlendirilmesi, özellikle birden fazla hukuki sürecin birbiriyle ilişkili olduğu durumlarda oldukça önemli bir konudur. Bu tür durumlar, uzlaşma görüşmelerinin kapsamını, stratejilerini ve sonuçlarını doğrudan etkileyebilir. Bağlantılı dava veya dosyalar, aralarında hukuki veya fiili bir bağ bulunan, aynı veya farklı mahkemelerde görülen veya henüz dava aşamasına gelmemiş hukuki süreçlerdir. Bu bağlantı, aynı olaydan kaynaklanabileceği gibi, tarafların aynı olması, benzer hukuki sorunların söz konusu olması gibi

nedenlerle de oluşabilir. Uzlaşma sürecinde bağlantılı dava ve dosyaların doğru bir şekilde değerlendirilmesi, adil, kapsamlı ve kalıcı çözümler üretilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Tarafların, her bir dosyanın potansiyelini, aralarındaki bağlantıyı ve bütüncül bir çözümün faydalarını dikkate alarak stratejik bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir. Bu süreçte, hukuki danışmanlık almak ve tüm dosyaları bir arada değerlendirebilecek bir bakış açısı geliştirmek faydalı olur.

3.1.13. Velayet Altında Bulunanlar Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırma sürecinde velayet altında bulunanların durumu, hassasiyet ve özen gerektiren önemli bir değerlendirme alanıdır. Özellikle boşanma, ayrılık veya velayetin düzenlenmesine ilişkin uyuşmazlıklarda, çocuğun üstün yararı ilkesi temel alınarak uzlaştırma süreci yürütülmelidir. Uzlaştırma görüşmelerinde, velayet altında bulunan çocuğun fiziki, psikolojik, sosyal, ahlaki ve eğitimsel gelişimi ile yüksek menfaatleri her zaman öncelikli olarak gözetilmelidir. Tarafların kendi aralarındaki menfaat çatışmaları, çocuğun refahının önüne geçmemelidir. Çocuğun yaşı ve olgunluk düzeyi, uzlaştırma sürecine dahil edilip-edilmeyeceği ve edilecekse nasıl bir yöntem izleneceği konusunda belirleyici faktördür. Küçük yaştaki çocukların doğrudan katılımı genellikle uygun görülmezken, ergenlik çağındaki çocuklar, görüşlerinin alınması suretiyle sürece dahil edilebilir. Çocuğun üstün menfaatlerinin korunması amacıyla, mümkün ve uygun olduğu durumlarda, çocuğun velayet, kişisel ilişki gibi konulardaki görüşleri uzmanlar (pedagog, psikolog gibi) aracılığıyla alınabilir. Bu görüşler, uzlaştırma sürecinde taraflara yol gösterici olabilir. Uzlaştırma sürecinde çocuğun travmatize edilmemesine özen gösterilmelidir. Çocuğun ebeveynler arasındaki anlaşmazlıklara doğrudan tanık olması veya taraf tutmaya zorlanması engellenmelidir.

Uzlaştırma sürecinde velayet altında bulunanların durumu, çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda büyük bir özenle ele alınmalıdır. Çocuğun yaşına ve olgunluğuna uygun şekilde sürece dahil edilmesi, görüşlerinin alınması ve menfaatlerinin her aşamada gözetilmesi, adil ve çocuğun yararına sonuçlar doğuracak bir uzlaştırma için hayati önem taşır. Uzlaştırmacının bu konudaki hassasiyeti, eğitimi ve uzmanlığı, sürecin başarısı için kritik bir faktördür.

3.1.14. Vesayet Altında Bulunanlar Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırma sürecinde vesayet altında bulunan kişilerin durumu, hukuki ehliyetlerinin kısıtlı olması nedeniyle özel bir dikkat ve değerlendirme gerektirir. Bu kişilerin menfaatlerinin korunması ve sürecin adil bir şekilde yürütülmesi büyük önem taşır. Vesayet altına alınan kişi, fiil ehliyetine sahip değildir veya sınırlı ehliyetlidir. Bu nedenle, hukuki işlemleri kendi başına yapamaz, ancak yasal temsilcisi olan vasisi aracılığıyla temsil edilir. Uzlaştırma süreci de hukuki bir işlem olduğundan, vesayet altındaki kişinin katılımı vasisi üzerinden gerçekleşir. Vesayet altındaki kişiyi uzlaştırma görüşmelerinde yasal olarak temsil etme yetkisi yalnızca vasisine aittir. Vasinin, müvekkilinin menfaatlerini en iyi şekilde gözeterek hareket etmesi beklenir. Vasinin, vesayet altındaki kişi adına sulh (uzlaşma) olabilmesi ve ibra (borçtan kurtarma) edebilmesi için sulh ve ibra yetkisini içeren özel bir yetki alması gerekebilir. Türk Medeni Kanununun 463. maddesi hükümleri bu konuda yol göstericidir. Genel olarak, vesayet altındaki kişinin malvarlığı veya kişisel durumu üzerinde önemli etkileri olan uzlaşma için mahkeme izni şarttır. Eğer vasi ile vesayet altındaki kişinin menfaatleri çatışıyorsa vesayet makamı tarafından bir kayyım atanır ve uzlaştırma sürecinde vesayet altındaki kişiyi kayyım temsil eder.

Uzlaştırma sürecinde vesayet altında bulunan kişilerin durumu, hukuki ehliyetlerinin kısıtlı olması nedeniyle özenli bir yaklaşım gerektirir. Vasi, vesayet altındaki kişiyi yasal olarak temsil ederken, sulh ve ibra yetkisi için genellikle mahkeme izni alması gerekir. Sürecin adil ve vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygun bir şekilde yürütülmesi için uzlaştırmacının, vasinin yetkilerini ve vesayet makamının rolünü dikkate alması önemlidir. Özellikle çocukların söz konusu olduğu durumlarda, çocuğun üstün yararı ilkesi her zaman öncelikli olmalıdır

3.1.15. Avukatların Vekalet Ücreti Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırma sürecinde avukatların vekalet ücreti hem müvekkiller hem de avukatlar açısından önemli bir konudur. Bu ücretin belirlenmesi ve ödenmesi, uzlaştırma sürecinin adil ve şeffaf bir şekilde yürütülmesi için dikkat edilmesi gereken bir husustur. Avukatların vekalet ücreti, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu ve ilgili

mevzuat ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (AAÜT) hükümlerine göre belirlenir. AAÜT, avukatların hukuki yardım karşılığında talep edebilecekleri asgari ücretleri gösterir. Ancak, avukatlar ve müvekkilleri, bu tarife üzerinde serbestçe anlaşabilirler. Vekalet ücretinin ne zaman ve nasıl ödeneceği, avukat ve müvekkil arasındaki vekalet sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Genellikle, ücretin bir kısmı işin başında (ön avans) ve kalan kısmı işin sonunda veya belirli aşamalarda ödenebilir. Uzlaşma durumunda, ücretin ödenme şekli ve zamanı, uzlaşma protokolünde de belirtilebilir. AAÜT, uzlaştırma sürecinde avukatların talep edebileceği asgari ücretleri de belirler. Bu tarife, müvekkillerin haklarını korumak ve avukatların emeğinin karşılığını almasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Avukatlar, AAÜT'nin altında bir ücret talep edemezler. Tarife, uzlaştırmanın yapıldığı hukuki konuya ve elde edilen sonuca göre farklılık gösterebilir. Avukatlar, uzlaştırma sürecinde müvekkillerini hukuki olarak temsil eder, haklarını savunur, delilleri değerlendirir ve adil bir anlaşmaya varılması için çaba gösterirler. Bu hizmetin karşılığında ücret talep etmeleri doğaldır. Müvekkillerin, uzlaştırma sürecine avukatlarıyla birlikte başlamadan önce ücret konusunda açık ve net bir şekilde anlaşmaları, ileride yaşanabilecek olası anlaşmazlıkların önüne geçecektir. Avukatlar, vekalet ücreti konusunda müvekkillerini açıkça bilgilendirmekle yükümlüdürler. Ücretin hangi esaslara göre belirleneceği, ödeme koşulları ve olası ek masraflar hakkında müvekkile detaylı bilgi verilmelidir. Vekalet sözleşmesinin yazılı olarak yapılması, bu konudaki anlaşmazlıkları önlemek bakımından önemlidir.

Uzlaştırma sürecinde avukatların vekalet ücreti, sunulan hukuki hizmetin karşılığıdır. Avukatlık Kanunu ile ilgili mevzuat çerçevesinde belirlenir. Ücretin belirlenmesinde uzlaştırmanın niteliği, avukatın deneyimi, müvekkil ile yapılan anlaşma ve uzlaşmanın sonucu gibi faktörler etkili olur. Müvekkillerin, avukatlarıyla ücret konusunda şeffaf bir iletişim kurmaları ve yazılı bir anlaşma yapmaları, sürecin sorunsuz ilerlemesi açısından önemlidir. Unutmamak gerekir ki, avukatın uzmanlığı ve tecrübesi, uzlaştırma sürecinin olumlu sonuçlanmasına önemli katkı sağlayabilir ve bu da ödenen ücrete değer olabilir. Vekille temsil edilen dosyalarda uzlaşma sağlansa da sağlanamasa da Arabuluculukta olduğu gibi maktu ücret tarifesi uygulanmalıdır. Maddi edimli uzlaşmalarda ise edim miktarına göre oransal ücret belirlenmelidir. Böyleliikle Avukatların sürece daha etkin katılması hususunda teşvik edici olacaktır.

3.1.16. Aile Hukuku Davaları ve Tedbirleri Yönünden Değerlendirme

Aile hukukundan kaynaklanan dava ve tedbirler, uzlaştırma sürecinde özel bir hassasiyet ve dikkat gerektiren alanlardır. Bu tür uyuşmazlıklar genellikle duygusal yoğunluk içerir ve tarafların (özellikle çocuklar varsa) uzun vadeli refahını doğrudan etkiler. Aile hukuku uyuşmazlıkları, taraflar arasındaki kişisel ve duygusal bağlar nedeniyle diğer hukuk dallarından ayrılır. Bu nedenle, uzlaştırma süreci de daha özenli, empatik ve çözüm odaklı bir yaklaşım gerektirir. Amaç, sadece hukuki bir sonuca ulaşmak değil, aynı zamanda tarafların (ve özellikle çocukların) psikolojik ve sosyal iyilik hallerini de gözetmektir.

Aile hukukundan kaynaklanan dava ve tedbirler yönünden uzlaştırma, tarafların kendi aralarındaki sorunları daha insani ve yapıcı bir şekilde çözmelerine olanak tanıyabilir. Ancak bu süreç, çocuğun üstün yararı ilkesi, gönüllülük, eşitlik ve gizlilik gibi temel prensiplere uygun olarak yürütülmeli ve gerektiğinde uzman desteği alınmalıdır. Mevcut tedbir kararlarının etkisi dikkate alınmalı ve uzlaşma anlaşması, tarafların ve özellikle çocukların uzun vadeli refahını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Unutulmamalıdır ki, her aile hukuku uyuşmazlığı uzlaştırmaya uygun olmayabilir ve bazı durumlarda adli süreç tek ve en doğru çözüm olabilir.

3.1.17. Askerlik Vazifesi Bulunanlar Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırma sürecinde askerlik vazifesi için silah altında bulunanların durumu, özel bir değerlendirme gerektiren bir konudur. Zira bu kişilerin hukuki süreçlere katılımı, belirli kısıtlamalar ve özel düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşebilir. Askerlik vazifesi, kişilerin belirli bir süre için hukuki tasarruf ehliyetlerini ve hukuki süreçlere aktif katılım imkanlarını kısıtlayabilir. Bu durum, uzlaştırma görüşmelerine katılma, belge imzalama, vekil tayin etme gibi konularda bazı zorluklar meydana getirebilir. Askerlik görevinin ne kadar süreceği, uzlaştırma sürecinin ne kadar bekleyebileceği veya ne kadar hızlı ilerlemesi gerektiği konusu bir etken olabilir. Kısa süreli askerliklerde kişinin dönüşü beklenilebilirken, uzun süreli görevlerde vekil aracılığıyla ilerlemek daha pratik olabilir. Görevin hassasiyeti, izin alma imkanları ve bulunduğu yerin ulaşım koşulları, kişinin bizzat katılımını zorlaştırabilir. Sınır

bölgelerinde veya operasyonel görevlerde bulunanların katılımı daha sınırlı olabilir. Silah altında bulunan kişiyle düzenli ve etkili iletişim kurulabilmesi, uzlaştırma sürecinin sağlıklı ilerlemesi için önemlidir.

Uzlaştırma sürecinde askerlik vazifesi için silah altında bulunanların durumu, katılım imkanları ve sürecin yönetimi açısından özel bir değerlendirme gerektirir. Bizzat katılımın mümkün olmadığı durumlarda vekil aracılığıyla temsil veya teknolojik imkanlarla katılım seçenekleri değerlendirilebilir. Uzlaştırmacının bu özel durumu anlaması, esnek davranması ve taraflara gerekli bilgilendirmeyi yapması, adil ve etkili bir uzlaştırma sürecinin sağlanması için kritik öneme sahiptir. Askerlik görevinin kamu hizmeti olduğu ve kişilerin hukuki haklarının korunmasının da önemli olduğu unutulmamalıdır.

3.1.18. Uzlaşma Teflif Formu Yönünden Değerlendirme

Uzlaştırma sürecinde "Uzlaşma Teklif Formu", taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştıran, tekliflerin somutlaştırılmasını sağlayan ve sürecin daha şeffaf ilerlemesine katkıda bulunan önemli bir araçtır. Bu formun doğru şekilde hazırlanması ve değerlendirilmesi, uzlaşmanın başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynar. Uzlaşma teklif formu, uzlaştırma sürecinde etkili bir iletişim aracıdır. Teklifin açık, net ve anlaşılır bir şekilde yazılı olarak sunulması, sürecin şeffaflığını artırır ve tarafların daha bilinçli kararlar vermesine yardımcı olur. Teklifin dikkatlice değerlendirilmesi ve gerekirse hukuki danışmanlık alınması, uzlaşmanın adil ve her iki tarafın menfaatlerini koruyacak şekilde sonuçlanması için önemlidir. Uzlaştırmacı, uzlaşma teklif formunun doğru bir şekilde hazırlanmasına yardımcı olabilir ve tarafları teklifin içeriği konusunda bilgilendirebilir. Ancak uzlaştırmacı, taraflara teklif sunmaları veya belirli bir teklifi kabul etmeleri yönünde baskı yapamaz. Uzlaştırmacının temel görevi, taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırmak ve müzakere sürecini desteklemektir.

3.1.19. Tarafların Uzlaşma Kabulü Yönünden Değerlendirme

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253/7. Maddesinde mağdurların tümünün anlaşmasını/uzlaşmasını hüküm altına almıştır. Birden fazla mağdur/müşteki/suçtan

zarar gören sıfatını haiz tarafların olduğu durumlarda, taraflardan bir tanesinin dahi uzlaşmaması halinde diğer taraflar yönünden de uzlaşma sağlanmamış kabul edilmektedir.

Uzlaştırma sürecinin en kritik aşamalarından biri, tarafların sunulan uzlaşma teklifini kabul etme veya reddetme kararını değerlendirme sürecidir. Bu karar, tarafların kişisel ve hukuki durumlarını, beklentilerini ve uyuşmazlığın potansiyel sonuçlarını dikkate alarak verdikleri önemli bir dönüm noktasıdır. Tarafların uzlaşma teklifini kabul etmesi, uzlaştırma sürecinin nihai ve en önemli adımıdır. Bu karar, dikkatli bir değerlendirme süreci sonucunda, gönüllülük ve bilinçli rıza ilkelerine uygun olarak verilmelidir. Tarafların kendi hak ve menfaatlerini, uyuşmazlığın potansiyel sonuçlarını ve hukuki tavsiyeleri dikkate alarak verdikleri bu karar, uyuşmazlığın barışçıl ve kesin bir şekilde çözülmesini sağlar.

Uzlaştırmacı, tarafları uzlaşma teklifinin içeriği, hukuki sonuçları ve kabul etmenin olası etkileri hakkında tarafsız bir şekilde bilgilendir. Tarafların teklifi tam olarak anlamalarına yardımcı olur, varsa belirsizlikleri giderir. Tarafların kabul kararının tamamen gönüllü olduğundan emin olur. Herhangi bir baskı veya yönlendirme olmadığını teyit eder. Kabul beyanının açık ve net bir şekilde kayda alınmasını sağlar.

3.1.20. Tarafların UYAP Portaldan Bilgi Edinebilmesi

UYAP bileşeni olan UYAP Vatandaş Portal üzrinden savcılık soruştura dosyalarına erişim imkanı bulunmamaktadır. Vatandaşlar, Vatandaş Portal üzerindne mahkeme dosyaları ve icra takibi dosyalarına erişebilirlerken, haklarında Cumhuriyet Başsavcılıkları nezdinde yürütülen soruşturma dosyalarının içeriğini görememekte ve portal üzerinden bilgi edinememektedirler. Uzlaştırma ddosyalarının içeriğini görme, uzlaştırma görrevlendirme tutanağını görüntüleyebilme ve dosyanın içeriğine erişebilme imkanı getirilmeli ve taraflların erişimine uygun güncelleme yapılmalıdır. Böylelikle başta Uzlaştırmacının güveni ve rahatlığı sağlanmış olacak, vatandaş/taraf yönünden de dosyasına erişim imkanı sağlanmış olacaktır.

3.2. 2015-2024 Yılları Arası Uzlaştırma İstatistiki Verileri

Türkiye genelinde son on yıllık veriler dikkate alındığında uzlaşma ile sonuçlanan dava sayılarında belirgin bir artış trendi olduğunu vurgulamaktadır. 2019 yılındaki zirve ve onu takip eden yıllardaki yüksek sayılar, uzlaşma mekanizmasının Türk yargı sisteminde giderek daha fazla kabul gördüğünü ve uygulandığını işaret etmektedir. Türkiye'de son on yılın istatistiki verilerine bakıldığında 2019 yılında 238.905 sayısıyla uzlaşma ile sonuçlanan dosya sayıları karşımıza çıkmaktadır. 234.294 dosya sayısıyla 2022 yılı ikinci sırada yer alırken, 232.921 sayısıyla 2024 yılının üçüncü sırada olduğu bilinmektedir. Yani son yıllara bakıldığında uzlaşma ile sonuçlanan dava sayılarında önemli derecede artış olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, yargının iş yükünü azaltma, davaların daha hızlı çözülmesini sağlama ve tarafların memnuniyetini artırma potansiyelinin farkına varıldığını göstermektedir. Uzlaşma sayılarındaki bu artış, Türkiye'de son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ve hukuk politikalarındaki değişikliklerle ilişkilendirilebilir. Özellikle ceza muhakemesinde uzlaşma müessesesinin kapsamının genişletilmesi, arabuluculuk gibi diğer yöntemlerin teşvik edilmesi ve bu konuda farkındalık oluşturma çabaları bu artışta etkili olmuştur. Bu bağlamda, ilgili yasal reformların ve politikaların uzlaşma sayıları üzerindeki nedensel etkilerini de göz ardı etmemek gerekir.

Uzlaşmaya olan ilginin artmasında toplumsal ve ekonomik faktörlerin de rolü vardır. Artan dava maliyetleri, yargılama süreçlerinin uzunluğu ve toplumsal uzlaşı kültürünün gelişimi gibi etkenler, tarafları mahkeme dışı çözüm yollarına yönelten etkenlerdir. Bu sosyo-ekonomik dinamiklerin uzlaşma davranışları üzerindeki etkileri sosyolojik ve ekonomik araştırmalarla incelenir. Uzlaşma sayılarındaki artış, yargı sisteminin dava yükünü azaltma ve kaynaklarını daha etkin kullanma çabalarının bir sonucu olarak da değerlendirilir. Uzlaşma yoluyla çözülen dosyalar, mahkemelerin daha karmaşık ve çekişmeli davalara odaklanmasına olanak sağlar. Bu durum, adalet sisteminin genel verimliliği açısından olumlu bir gelişme olarak görülür. Sonuç olarak, Türkiye'de uzlaşma müessesesinin giderek önem kazandığını ve yargı sisteminin önemli bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Bu durum hem hukuk teorisi hem de hukuk pratiği açısından dikkate değer bir gelişmedir.

Türkiye'de en fazla uzlaşma sağlanan suç türlerinin başında 159.840 sayısıyla hakaret yer almaktadır. 155.545 dosya sayısıyla kasten yaralama,119.942 dosya sayısıyla tehdit görülmektedir. 42.640 davayla taksirle yaralama, 27.837 davayla mala zarar verme, 14.112 davayla dolandırıcılık, 8.699 dosyayla kişilerin huzur ve sukutunu bozma, 7.702 dosyayla hırsızlık, 7.151 dosyayla suç eşyasının satın alınması son alarak da 5.892 davayla görevi kötüye kullanma yer almaktadır. Bu istatistiksel döküm, kriminoloji, penoloji, hukuk psikolojisi, sosyal psikoloji ve uyuşmazlık çözümü çalışmaları gibi çeşitli disiplinler için zengin bir veri kaynağı sunmaktadır. Veriler, suçun niteliğinin uzlaşma başarısında belirleyici bir faktör olduğunu açıkça göstermektedir. Bu suçların uzlaştırma kapsamında çözülmesi, mağdur ve fail arasında toplumsal barışın sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Uzlaştırma uygulaması, ceza adalet sisteminde alternatif bir çözüm yolu olarak etkinliğini sürdürmekte ve adli mercilerin iş yükünü azaltarak daha hızlı ve etkili bir adalet hizmeti sunulmasına katkı sağlamaktadır.

İletişimsel suçlar (hakaret, tehdit, kişilerin huzur ve sükununu bozma) ve fiziksel bütünlüğe yönelik ancak genellikle daha hafif düzeydeki saldırılar (kasten yaralama) gibi suçlarda yüksek uzlaşma oranları gözlemlenmektedir. Bu durum, bu tür suçların genellikle ani öfke, düşüncesizlik veya kişilerarası anlaşmazlıklar sonucu ortaya çıkması ve taraflar arasında iletişim kanallarının yeniden kurulması ve empati geliştirilmesi yoluyla çözüme ulaşma potansiyelinin yüksek olmasıyla açıklanabilir. Mala zarar verme ve dolandırıcılık gibi maddi zararın ön planda olduğu suçlarda uzlaşma oranlarının düşüklüğü, zararın tazmininin karmaşıklığı, taraflar arasındaki güvenin sarsılması ve cezalandırma beklentisinin yüksekliği gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu tür suçlarda, sadece maddi telafi değil, aynı zamanda adaletin sağlandığına dair bir inancın tesis edilmesi de önem kazanmaktadır.

Taksirle yaralama suçunda kasten yaralamaya göre daha düşük uzlaşma sayısı, failin iradesinin ve niyetinin uzlaşma sürecini etkileyen önemli bir faktör olduğunu düşündürmektedir. Kasıtlı eylemler, mağdur tarafından daha kişisel bir saldırı olarak algılanabilir ve affetme veya uzlaşma eğilimini azaltabilir. Taksirli eylemlerde ise, ihmal sonucu oluşan zarar nedeniyle taraflar arasında daha yapıcı bir diyalog kurulabilir. Görevi kötüye kullanma gibi kamu düzenini ve kamu görevine olan güveni zedeleyen suçlarda uzlaşmanın neredeyse hiç olmaması, devletin cezalandırma

yetkisinin ve kamu yararının bireysel uzlaşmanın önünde geldiğini açıkça göstermektedir. Bu tür suçlarda, sadece mağdurun zararı değil, aynı zamanda toplumsal düzenin yeniden tesisi de önem taşımaktadır. Hırsızlık ve suç eşyasının satın alınması gibi mülkiyet suçlarında uzlaşma oranlarının nispeten düşük olması, mağdurun mülkiyet hakkının ihlali ve ekonomik kaybı nedeniyle oluşan travmanın etkisiyle açıklanabilir. Ancak, çalınan malın geri verilmesi veya zararın tam olarak tazmin edilmesi durumunda uzlaşma ihtimali artabilir.

Bu veriler, farklı suç türleri için özelleşmiş uzlaştırma stratejilerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bölgesel ve sosyo-kültürel faktörlerin de uzlaşma oranlarını etkileyebileceği unutulmamalıdır. Farklı bölgelerdeki toplumsal normlar, adalet anlayışları ve uyuşmazlık çözme gelenekleri, uzlaşmaya olan yaklaşımı ve başarı oranlarını etkileyebilir. Bu verilerin daha derinlemesine istatistiksel analizi, farklı suç türlerindeki uzlaşma oranları arasındaki korelasyonları ve potansiyel nedensellik ilişkilerini ortaya koyabilir. Sonuç olarak, bu suç türlerine göre uzlaşma istatistikleri, suçun doğası, mağdur ve fail arasındaki ilişki, oluşan zararın niteliği ve devletin cezalandırma yetkisinin sınırları gibi çeşitli faktörlerin uzlaşma sürecini derinden etkilediğini göstermektedir. Bu veriler hem teorik çalışmalara hem de uzlaştırma uygulamalarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlayabilir. Gelecekteki araştırmalar, bu farklılıkların altında yatan daha karmaşık dinamikleri ve etkileşimleri anlamaya odaklanmalıdır.

2024 yılında Türkiye genelinde uzlaştırma bürosuna gönderilen toplam dosya sayısı 622.607 iken, müzakere ile sonuçlanan dava sayısının 232.921 tane olduğu görülürken, müzakere sonucu uzlaşma ile sonuçlanmayan dosya sayısının 44.854 olduğu görülmektedir. Olumsuzlukla sonuçlanan toplam dosya sayısının 242.641 olduğu bilinmektedir. Buna karşılık halen davası devam eden dosya sayısı ise 102.191 olarak karşımıza çıkmaktadır. 2024 yılı verileri, Türkiye'de uzlaştırma uygulamasının etkin bir şekilde sürdürüldüğünü göstermektedir. Toplam 622.607 dosyanın uzlaştırma bürolarına gönderildiği ve bunlardan 232.921'inin uzlaşma ile sonuçlandığı görülmektedir. Bu, uzlaştırma sürecinin adli sistemde önemli bir yer tuttuğunu ve uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümüne katkı sağladığını göstermektedir. Bu veriler, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) sistemlerinin etkinliği, adalet yönetimi, hukuk sosyolojisi ve kriminoloji gibi disiplinler açısından önemli analiz imkanları

sunmaktadır. 622.607 gibi yüksek bir başvuru sayısı, uzlaştırma bürolarının Türk yargı sisteminde önemli bir iş yükünü üstlendiğini göstermektedir. Bu durum, AUÇ mekanizmalarına olan talebin yüksek olduğunu ve vatandaşların uyuşmazlıklarını mahkeme dışı yollarla çözme eğiliminde olabileceğini işaret etmektedir. Ancak, bu yüksek başvuru sayısının büroların etkinliği ve işlem kapasitesi üzerindeki potansiyel etkileri de akademik olarak incelenmelidir. Müzakere ile sonuçlanan 232.921 dosya, uzlaştırma sürecinin önemli bir başarı oranı yakaladığını göstermektedir. Ancak, müzakere sonucu uzlaşma sağlanamayan 44.854 dosya, müzakere süreçlerinin her zaman başarıya ulaşamadığını ve bu başarısızlıkların nedenlerinin daha derinlemesine analiz edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu analizler, müzakere süreçlerinin etkinliğini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmek için önemli olabilir. Olumsuzlukla sonuçlanan toplam dosya sayısının 242.641 gibi yüksek bir rakam olması dikkat çekicidir. Bu durum, uzlaştırma sürecine dahil olan dosyaların önemli bir kısmının mahkeme yoluna gitmek zorunda kaldığını göstermektedir. Bu olumsuz sonuçların nedenlerinin akademik olarak araştırılması, uzlaştırmanın hangi tür uyuşmazlıklarda daha az etkili olduğunu anlamak açısından önemlidir. Ayrıca, bu dosyaların yargı sistemine ek yük getirdiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Halen davası devam eden 102.191 dosya sayısı, uzlaştırma sürecinin tamamlanmasının zaman alabileceğini veya bazı dosyaların karmaşıklığı nedeniyle daha uzun sürebileceğini göstermektedir. Bu durum, uzlaştırma süreçlerinin süresini etkileyen faktörlerin incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, devam eden dosya sayısının yargı sistemindeki genel bekleme sürelerine etkisi de değerlendirilmelidir.

Toplamda 232.921 dosyanın uzlaşma ile sonuçlanması, bu dosyaların mahkemelerin önüne gitmesini engelleyerek yargı sisteminin iş yükünü önemli ölçüde azalttığını göstermektedir. Bu durum, AUÇ mekanizmalarının adalet sisteminin etkinliği ve verimliliği açısından kritik bir rol oynadığını desteklemektedir. Ancak, olumsuz sonuçlanan dosyaların da yeniden yargıya dahil olması bu etkinin sınırlarını gösterebilir. Bu verilerin önceki yılların istatistikleriyle karşılaştırılması, uzlaştırma sisteminin zaman içindeki gelişimini ve etkinliğindeki değişimleri anlamak için önemlidir. Trend analizleri, uzlaştırmaya olan talebin, başarı oranlarının ve olumsuz sonuçların zaman içindeki eğilimlerini ortaya koyabilir ve gelecekteki politikalar için öngörüler sunabilir. Bu verilerin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için hukuk, sosyoloji,

psikoloji ve kamu yönetimi gibi farklı disiplinlerden araştırmacıların işbirliği yapması gerekmektedir. Sonuç olarak, 2024 yılına ait bu veriler, Türkiye'deki uzlaştırma sisteminin işleyişi, başarıları ve karşılaştığı zorluklar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu verilerin akademik olarak derinlemesine incelenmesi, AUÇ sistemlerinin daha etkin hale getirilmesi, yargı sisteminin üzerindeki yükün azaltılması ve adalete erişimin kolaylaştırılması için politika önerileri geliştirmek açısından kritik öneme sahiptir.

3.3. Uzlaşmanın Bölgesel Dağılımı

3.3.1. Marmara Bölgesi

2024 yılında Marmara Bölgesi'nde dava sayısının 68.782 olduğu görülmektedir. Buna karşın uzlaşma sağlanamayan dosya sayısı 13.210 olarak görülmektedir. 68.782 gibi yüksek bir müzakereyle sonuçlanan dava sayısı, Marmara Bölgesi'nde dava süreçlerinde müzakerenin etkin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul gördüğünü ve yaygın bir şekilde uygulandığını göstermektedir. Bu durum, yargının iş yükünü azaltma, tarafların memnuniyetini artırma ve daha hızlı çözümler üretme potansiyeli taşıması açısından önemlidir. Diğer yandan, 13.210 gibi bir uzlaşma sağlanamayan dosya sayısı, müzakerenin her zaman başarılı olamayacağını ve bazı uyuşmazlıkların doğası gereği veya tarafların tutumları nedeniyle yargısal çözüm gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, uzlaşmazlığın nedenleri, müzakere süreçlerini etkileyen faktörler ve başarısız müzakerelerin yargı sürecine etkileri gibi konuların akademik olarak incelenmesinin önemini işaret etmektedir.

Bölgesel dağılıma bakıldığında, Marmara Bölgesi'nin en yüksek dosya sayısına sahip olduğu, ancak İç Anadolu ve Ege bölgelerinin de önemli sayıda uzlaştırma dosyasıyla sürece katkı sağladığı görülmektedir. Bu durum, bölgesel farkındalık ve uygulama yoğunluğunun farklılık gösterebileceğini işaret etmektedir. Bu, hukuk coğrafyası, bölgesel sosyoloji, uyuşmazlık çözümü kültürü ve adalet hizmetlerine erişim gibi akademik alanlarla ilişkilendirilebilir. Marmara Bölgesi'nin en yüksek dosya sayısına sahip olması, bu bölgedeki ekonomik aktivitenin yoğunluğu, nüfusun kalabalıklığı ve sosyal etkileşimin fazlalığı gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu

durum, daha fazla sayıda hukuki ihtilafın ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu bağlamda, farklı bölgelerdeki uyuşmazlık sıklığı ve türleri arasındaki korelasyonlar akademik araştırmaların konusu olabilir. İç Anadolu ve Ege bölgelerinin de önemli sayıda uzlaştırma dosyasıyla sürece katkı sağlaması, uzlaştırma mekanizmasının sadece en yoğun bölgelerde değil, Türkiye'nin farklı coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısına sahip bölgelerinde de kabul gördüğünü ve uygulandığını göstermektedir. Bu durum, uzlaştırmanın ülke genelinde yaygınlaşma potansiyeline işaret etmektedir.

3.3.2. İç Anadolu Bölgesi

İç Anadolu Bölgesi'nde uzlaşma ile sonuçlanan dosya sayısı 41.683 iken, uzlaşma ile sonuçlanamayan dosya sayısı 9.978 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgesel hukuk sosyolojisi, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) uygulamalarının bölgesel farklılıkları ve adalet hizmetlerine bölgesel erişim gibi akademik alanlarla ilişkilendirilebilir. İç Anadolu Bölgesi'nde müzakere sonucu elde edilen 41.683 uzlaşma, bu bölgede de müzakere yoluyla uyuşmazlık çözümüne yönelik önemli bir eğilim ve başarı olduğunu göstermektedir. Bu sayı, bölgedeki hukuk profesyonellerinin, vatandaşların ve ilgili kurumların AUÇ yöntemlerine olan ilgisini ve bu yöntemleri uygulama düzeyini yansıtabilir. Müzakere sonucu uzlaşma sağlanamayan 9.978 dosya ise, her bölgede olduğu gibi İç Anadolu'da da bazı uyuşmazlıkların doğası gereği veya tarafların tutumları nedeniyle yargısal çözüm gerektirdiğini teyit etmektedir. Bu verinin, diğer bölgelerdeki benzer istatistiklerle karşılaştırılması, Türkiye'deki farklı bölgeler arasında uzlaşma kültürleri, uygulama yoğunlukları ve başarı oranları açısından potansiyel farklılıklar olduğunu düşündürmektedir. Bu bölgesel farklılıkların nedenleri (sosyo-ekonomik yapı, kültürel normlar, hukuk profesyonellerinin AUÇ konusundaki farkındalık ve eğitimi, adalet hizmetlerine erişim imkanları) akademik araştırmaların önemli bir konusunu oluşturabilir.

İç Anadolu Bölgesi'nin kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı bu bölgedeki uzlaşma eğilimlerini ve başarı oranlarını etkileyebilir. Bu faktörlerin uzlaşma üzerindeki etkileri sosyolojik ve antropolojik araştırmalarla incelenebilir. Bölgedeki uzlaştırma bürolarının sayısı, uzman uzlaştırmacıların mevcudiyeti ve bu

hizmetlere erişim kolaylığı da uzlaşma sayılarını etkileyen önemli faktörlerdir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki AUÇ altyapısının diğer bölgelerle karşılaştırılması, bölgesel eşitsizliklerin olup olmadığını ve bu eşitsizliklerin uzlaşma sonuçlarına nasıl yansıdığını anlamak açısından önemlidir. Bölgedeki avukatların, hakimlerin ve savcıların AUÇ yöntemlerine olan yaklaşımları, bu yöntemleri teşvik etme düzeyleri ve uygulama pratikleri de uzlaşma sayılarını etkileyebilir. Bölgesel hukuk aktörlerinin AUÇ konusundaki bilgi ve tecrübelerini artırmaya yönelik eğitim ve seminerlerin etkisi akademik olarak değerlendirilebilir. Bu bölgesel veriler, İç Anadolu Bölgesi'ne özgü AUÇ politikaları ve stratejileri geliştirilmesi için bir temel oluşturabilir. Bölgenin ihtiyaçlarına ve özelliklerine uygun yaklaşımlar benimsenerek uzlaşma oranlarının artırılması ve uyuşmazlıkların daha etkin bir şekilde çözülmesi hedeflenebilir.

Sonuç olarak, İç Anadolu Bölgesi'ne ait bu uzlaşma verileri, genel Türkiye istatistiklerinin bölgesel düzeyde nasıl farklılık gösterebileceğini ve bölgesel faktörlerin AUÇ uygulamaları üzerindeki potansiyel etkisini göstermektedir. Bu verilerin daha kapsamlı bölgesel analizlerle birlikte değerlendirilmesi, Türkiye'deki uyuşmazlık çözme pratiklerinin daha iyi anlaşılmasına ve bölgesel adalet politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

3.3.3. Karadeniz Bölgesi

2024 yılında Karadeniz Bölgesi'nde uzlaştırma ile sonuçlanan dosya sayısının 24.265 olduğu görülürken, uzlaşma ile sonuçlanmayan dava sayısının 4.051 olduğu görülmektedir. 2024 yılında Karadeniz Bölgesi'nde müzakere sonucu elde edilen 24.265 uzlaşma, bu bölgede de uzlaştırma mekanizmasının uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Müzakereye katılan dosyaların önemli bir kısmında uzlaşma sağlanmış olması, bölgedeki tarafların ve hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine açıklığını ve bu yöntemleri uygulama becerisini yansıtabilir. Müzakere sonucu uzlaşma sağlanamayan 4.051 dosya ise, bazı uyuşmazlıkların çözümünde yargısal sürecin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Bu verilerin, diğer bölgelerdeki benzer istatistiklerle karşılaştırılması, Türkiye'nin farklı coğrafi ve kültürel bölgelerinde uzlaşma pratiklerinin ve başarı oranlarının nasıl farklılaştığını anlamak için kritik öneme sahiptir. Karadeniz Bölgesi'nin kendine özgü sosyo-ekonomik yapısı, kültürel değerleri, toplumsal ilişkileri ve uyuşmazlık çözme

gelenekleri, bu bölgedeki uzlaşma dinamiklerini diğer bölgelerden farklılaştırabilir. Karadeniz Bölgesi'nin güçlü aile bağları, komşuluk ilişkileri ve yerel adetleri gibi kültürel özellikleri, uyuşmazlıkların çözümünde daha barışçıl ve uzlaşmacı yaklaşımların benimsenmesine katkıda bulunabilir. Ancak, bazı durumlarda, inatçılık veya onur gibi kültürel değerler uzlaşma sürecini zorlaştırabilir. Bu kültürel dinamiklerin uzlaşma üzerindeki karmaşık etkileri, sosyolojik ve antropolojik araştırmalarla daha derinlemesine incelenebilir. Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin (tarım, balıkçılık, turizm, sanayi vb.) türü ve yoğunluğu, ortaya çıkan uyuşmazlıkların niteliğini ve tarafların uzlaşmaya olan motivasyonunu etkileyebilir. Karadeniz Bölgesi'ndeki uzlaştırma bürolarının yaygınlığı, uzman uzlaştırmacıların sayısı ve bu hizmetlere erişim kolaylığı, bölgedeki uzlaşma faaliyetlerinin düzeyini etkileyen önemli faktörlerdir. Bölgedeki AUÇ altyapısının güçlendirilmesi, uzlaşma oranlarının artmasına katkı sağlayabilir. Bölgedeki avukatların, hakimlerin ve savcıların uzlaştırmaya olan teşvikleri ve bu konudaki farkındalık düzeyleri de uzlaşma sonuçlarını etkileyebilir. Hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemleri konusundaki eğitimleri ve deneyimleri, bu yöntemlerin daha etkin bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunabilir.

Sonuç olarak, Karadeniz Bölgesi'ne ait uzlaşma verileri, Türkiye'deki genel uzlaşma eğilimlerinin bölgesel bir yansımasını sunarken, aynı zamanda bölgeye özgü kültürel ve sosyo-ekonomik faktörlerin uzlaşma süreçleri üzerindeki potansiyel etkilerini de düşündürmektedir. Bu verilerin diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bölgedeki özgün dinamiklerin analiz edilmesi, Türkiye'deki AUÇ uygulamalarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlar.

3.3.4. Akdeniz Bölgesi

2024 yılında Akdeniz Bölgesi’nde uzlaştırma ile sonuçlanan dosya sayısı 32.099 olarak görülürken, uzlaşma ile sonuçlanmayan dava sayısı 4.786 olarak görülmektedir. Bu ifade, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) sistemlerinin etkinliğini, başarı oranını ve uyuşmazlık çözümünde bölgesel veya suç türüne özgü dinamikler gibi akademik konularla ilişkilendirilebilir. Müzakere sonucu uzlaşma ile sonuçlanan 32.099 dosya, önemli bir başarı oranına sahip olduğunu göstermektedir.

Bu sayı, uyuşmazlıkların çözülmesinde etkili bir araç olduğunu ve tarafların mahkeme dışı bir çözüm bulma potansiyelinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Uzlaşma sağlanamayan 4.786 dosyanın her zaman başarılı olamayacağını ve bazı uyuşmazlıkların doğası, tarafların pozisyonları veya diğer faktörler nedeniyle yargısal çözüm gerektirebileceğini göstermektedir. Bu başarısızlıkların nedenlerinin akademik olarak incelenmesi, müzakere süreçlerinin etkinliğini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmek için önemlidir. Bu verilerin anlamlandırılması için hangi bölgeye veya hangi suç türlerine ait olduğunun bilinmesi kritik öneme sahiptir. Farklı bölgelerdeki sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler, farklı suç türlerindeki uyuşmazlıkların doğası ve tarafların motivasyonları uzlaşma oranlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu nedenle, bu verilerin daha geniş bir bağlam içinde analiz edilmesi gerekmektedir. Eğer bu veriler belirli bir bölgeye aitse, bu bölgedeki uzlaşma oranlarının diğer bölgelerle karşılaştırılması, bölgesel farklılıkları ve potansiyel nedenlerini anlamak için önemlidir. Benzer şekilde, eğer veriler belirli suç türlerine aitse, farklı suç türlerindeki uzlaşma oranlarının karşılaştırılması, hangi suç türlerinde uzlaşmanın daha etkili olduğunu ve nedenlerini ortaya koyabilir. Bu tür veriler, AUÇ sistemlerinin etkinliğini değerlendirmek ve iyileştirme alanlarını belirlemek için kullanılabilir. Sonuç olarak, bu istatistiksel veriler müzakerenin önemli bir uyuşmazlık çözme aracı olduğunu göstermekle birlikte, bağlamsal faktörlerin ve başarısızlık nedenlerinin de dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

3.3.5. Eğe Bölgesi

2024 yılında Ege Bölgesi'nde uzlaşma ile sonuçlanan dava sayısı 38.609 olarak görülürken, müzakere sonucu uzlaşma ile sonuçlanamayan dava sayısı 7.451 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ifade, bölgesel hukuk sosyolojisi, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) uygulamalarının bölgesel analizi ve bölgesel sosyo-ekonomik dinamiklerin uyuşmazlık çözme üzerindeki etkisi gibi akademik alanlarla ilişkilendirilebilir. 2024 yılında Ege Bölgesi'nde müzakere sonucu elde edilen 38.609 uzlaşma, bu bölgede uzlaştırma mekanizmasının uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu sayı, bölgedeki hukuk profesyonellerinin ve vatandaşların AUÇ yöntemlerine olan ilgisinin ve bu yöntemleri uygulama düzeyinin

kayda değer olduğunu düşündürmektedir. Uzlaşma sağlanamayan 7.451 dosya ise, bazı uyuşmazlıkların çözümünde yargısal sürecin gerekliliğini teyit etmektedir. Bu verilerin, diğer bölgelerdeki (Marmara, İç Anadolu, Karadeniz vb.) benzer istatistiklerle karşılaştırılması, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki uzlaşma pratiklerinin ve başarı oranlarının bölgesel özelliklere göre nasıl farklılaştığını anlamak için önemlidir. Ege Bölgesi'nin kendine özgü sosyo-ekonomik yapısı (turizm, tarım, sanayi), kentleşme oranı, eğitim seviyesi ve kültürel değerleri, bu bölgedeki uyuşmazlıkların niteliğini ve uzlaşmaya olan yaklaşımı etkileyebilir. Ege Bölgesi'nin dinamik ekonomik yapısı ve farklı sosyo-kültürel katmanları, ortaya çıkan uyuşmazlıkların çeşitliliğini ve tarafların uzlaşmaya olan motivasyonlarını etkileyebilir.

Ege Bölgesi'ndeki uzlaştırma bürolarının yaygınlığı, uzman uzlaştırmacıların sayısı ve bu hizmetlere erişim kolaylığı, bölgedeki uzlaşma faaliyetlerinin düzeyini etkileyen önemli faktörlerdir. Bölgedeki AUÇ altyapısının yeterliliği ve etkinliği, uzlaşma oranlarının yüksekliğinde etkili olabilir. Bölgedeki avukatların, hakimlerin ve savcıların uzlaştırmaya yönelik teşvikleri ve bu konudaki bilgi düzeyleri de uzlaşma sonuçlarını etkileyebilir. Hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine olan olumlu yaklaşımları ve bu yöntemleri etkin bir şekilde uygulamaları, uzlaşma oranlarının artmasına katkı sağlayabilir. Bu bölgesel veriler, Ege Bölgesi'ne özgü AUÇ politikaları ve uygulama stratejileri geliştirilmesi için bir temel oluşturabilir. Bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine uygun yaklaşımlar benimsenerek uzlaşma oranlarının daha da artırılması ve uyuşmazlıkların daha hızlı ve etkili bir şekilde çözülmesi hedeflenebilir.

Sonuç olarak, Ege Bölgesi'ne ait bu uzlaşma verileri, Türkiye'deki genel uzlaşma eğilimlerinin bölgesel bir örneğini sunarken, aynı zamanda bölgenin kendine özgü dinamiklerinin uyuşmazlık çözme süreçleri üzerindeki potansiyel etkilerini de düşündürmektedir. Bu verilerin diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve Ege Bölgesi'ndeki özgün faktörlerin analiz edilmesi, Türkiye'deki AUÇ uygulamalarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

3.3.6. Güneydoğu Anadolu Bölgesi

2024 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde uzlaştırma ile sonuçlanan dosya sayısı 15.400 olarak görülürken, uzlaşma ile sonuçlanmayan dava sayısı 2.258 olarak görülmektedir. Bu ifade, bölgesel hukuk sosyolojisi, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) uygulamalarının bölgesel analizi, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin uyuşmazlık çözme üzerindeki etkisi ve adalet hizmetlerine bölgesel erişim gibi akademik alanlarla ilişkilendirilebilir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 2024 yılında elde edilen 15.400 uzlaşma dosyası, bu bölgede de uzlaştırma mekanizmasının uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Müzakereye katılan dosyaların önemli bir kısmında uzlaşma sağlanmış olması, bölgedeki tarafların ve hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine olan ilgisini ve bu yöntemleri uygulama düzeyini yansıtabilir. Uzlaşma sağlanamayan 2.258 dosya ise, bazı uyuşmazlıkların çözümünde yargısal sürecin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu verilerin, diğer bölgelerdeki (Marmara, İç Anadolu, Ege, Karadeniz vb.) benzer istatistiklerle karşılaştırılması, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki uzlaşma pratiklerinin ve başarı oranlarının bölgesel özelliklere göre nasıl farklılaştığını anlamak için önemlidir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kendine özgü sosyo-ekonomik yapısı (tarım, küçük işletmeler, göç), kültürel değerleri (aşiret yapıları, geleneksel uyuşmazlık çözme mekanizmaları), eğitim seviyesi ve sosyo-politik dinamikleri, bu bölgedeki uyuşmazlıkların niteliğini ve uzlaşmaya olan yaklaşımı etkileyebilir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki güçlü toplumsal bağlar, yerel adetler ve geleneksel uyuşmazlık çözme yöntemleri (örneğin, kanaat önderleri aracılığıyla çözümler) uzlaşma süreçlerini etkileyebilir. Ancak, ekonomik eşitsizlikler, sosyal gerilimler veya bazı kültürel normlar uzlaşma sürecini zorlaştırabilir. Bu karmaşık etkileşimlerin akademik olarak incelenmesi önemlidir.

Bölgedeki uzlaştırma bürolarının yaygınlığı, uzman uzlaştırmacıların sayısı ve bu hizmetlere erişim kolaylığı, bölgedeki uzlaşma faaliyetlerinin düzeyini etkileyen önemli faktörlerdir. Bölgedeki AUÇ altyapısının güçlendirilmesi ve bu hizmetlere erişimin kolaylaştırılması, uzlaşma oranlarının artmasına katkı sağlayabilir. Bölgedeki avukatların, hakimlerin ve savcıların uzlaştırmaya yönelik teşvikleri ve bu konudaki bilgi düzeyleri de uzlaşma sonuçlarını etkileyebilir. Hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine olan yaklaşımlarının ve bu yöntemleri etkin bir şekilde uygulamalarının

bölgesel uzlaşma oranları üzerindeki etkisi araştırılmalıdır. Bu bölgesel veriler, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne özgü AUÇ politikaları ve uygulama stratejileri geliştirilmesi için bir temel oluşturabilir. Bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine uygun yaklaşımlar benimsenerek uzlaşma oranlarının artırılması ve uyuşmazlıkların daha hızlı ve etkili bir şekilde çözülmesi hedeflenebilir. Özellikle geleneksel uyuşmazlık çözme mekanizmaları ile modern AUÇ yöntemlerinin entegrasyonu gibi konular araştırılabilir.

Sonuç olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne ait bu uzlaşma verileri, Türkiye'deki genel uzlaşma eğilimlerinin bölgesel bir yansımasını sunarken, aynı zamanda bölgenin kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel dinamiklerinin uyuşmazlık çözme süreçleri üzerindeki potansiyel etkilerini de düşündürmektedir. Bu verilerin diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bölgedeki özgün faktörlerin analiz edilmesi, Türkiye'deki AUÇ uygulamalarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

3.3.7. Doğu Anadolu Bölgesi

2024 yılında Doğu Anadolu Bölgesi’nde uzlaştırma ile sonuçlanan dosya sayısı 12.083 olarak görülürken, uzlaşma ile sonuçlanmayan dava sayısı 3.120 olarak görülmektedir. Bu ifade, bölgesel hukuk sosyolojisi, alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) uygulamalarının bölgesel analizi, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin uyuşmazlık çözme üzerindeki etkisi ve adalet hizmetlerine bölgesel erişim gibi akademik alanlarla ilişkilendirilebilir. Uzlaşmaya katılan dosyaların önemli bir kısmında mutabakat sağlanmış olması, bölgedeki tarafların ve hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine olan ilgisini ve bu yöntemleri uygulama düzeyini yansıtabilir. Uzlaşma sağlanamayan 3.120 dosya ise, bazı uyuşmazlıkların çözümünde yargısal sürecin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu verilerin, diğer bölgelerdeki (Marmara, İç Anadolu, Ege, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu vb.) benzer istatistiklerle karşılaştırılması, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki uzlaşma pratiklerinin ve başarı oranlarının bölgesel özelliklere göre nasıl farklılaştığını anlamak için önemlidir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin kendine özgü sosyo-ekonomik yapısı (tarım, hayvancılık, göç), coğrafi koşulları, kültürel değerleri (geleneksel yapılar, toplumsal

dayanışma), eğitim seviyesi ve sosyo-politik dinamikleri, bu bölgedeki uyuşmazlıkların niteliğini ve uzlaşmaya olan yaklaşımı etkileyebilir.

Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki toplumsal ilişkilerin yapısı, geleneksel uyuşmazlık çözme mekanizmaları (yerel liderler, aile büyükleri aracılığıyla çözümler) ve ekonomik koşullar uzlaşma süreçlerini etkileyebilir. Bölgedeki dayanışma kültürü bazı uyuşmazlıkların daha kolay çözülmesine yardımcı olabilirken, ekonomik zorluklar veya derin anlaşmazlıklar uzlaşmayı zorlaştırabilir. Bu etkileşimlerin akademik olarak incelenmesi önemlidir. Bölgedeki uzlaştırma bürolarının yaygınlığı, uzman uzlaştırmacıların sayısı ve bu hizmetlere erişim kolaylığı, bölgedeki uzlaşma faaliyetlerinin düzeyini etkileyen önemli faktörlerdir. Coğrafi zorluklar ve ulaşım imkanları adalet hizmetlerine erişimi etkileyebileceğinden, AUÇ altyapısının güçlendirilmesi ve bu hizmetlere erişimin kolaylaştırılması uzlaşma oranlarının artmasına katkı sağlayabilir.

Bölgedeki avukatların, hakimlerin ve savcıların uzlaştırmaya yönelik teşvikleri ve bu konudaki bilgi düzeyleri de uzlaşma sonuçlarını etkileyebilir. Hukuk profesyonellerinin AUÇ yöntemlerine olan yaklaşımlarının ve bu yöntemleri etkin bir şekilde uygulamalarının bölgesel uzlaşma oranları üzerindeki etkisi araştırılmalıdır. Bu bölgesel veriler, Doğu Anadolu Bölgesi'ne özgü AUÇ politikaları ve uygulama stratejileri geliştirilmesi için bir temel oluşturabilir. Bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine uygun yaklaşımlar benimsenerek uzlaşma oranlarının artırılması ve uyuşmazlıkların daha hızlı ve etkili bir şekilde çözülmesi hedeflenebilir. Bölgedeki yerel dinamiklerin ve ihtiyaçların dikkate alınması önemlidir.

Sonuç olarak, Doğu Anadolu Bölgesi'ne ait bu uzlaşma verileri, Türkiye'deki genel uzlaşma eğilimlerinin bölgesel bir yansımasını sunarken, aynı zamanda bölgenin kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel dinamiklerinin uyuşmazlık çözme süreçleri üzerindeki potansiyel etkilerini de düşündürmektedir. Bu verilerin diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bölgedeki özgün faktörlerin analiz edilmesi, Türkiye'deki AUÇ uygulamalarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

3.4. Uzlaştırma Etkinliğinin Artırılması İçin Değerlendirmeler

Ceza Muhakemesi Hukukunda alternatif çözüm yolu olan uzlaştırmanın etkinliğinin artırılması ve verimli bir şekilde sürdürülmesine yönelik çözüm önerileri konusu değerlendirilmiştir. Uzlaştırma, ceza adalet sistemine önemli katkılar sağlayan, mağdur ve fail arasındaki iletişimi güçlendiren, onarıcı adaleti teşvik eden ve yargının iş yükünü azaltan değerli bir araçtır. Ancak, bu potansiyelin tam olarak hayata geçirilebilmesi için çeşitli alanlarda iyileştirmeler yapılması gerekmektedir. Sonuç olarak, uzlaştırmanın etkinliğinin artırılması ve verimli bir şekilde sürdürülmesine yönelik temel çözüm önerileri şu şekilde özetlenebilir:

Uzlaştırmanın faydaları, kapsamı ve süreci hakkında kamuoyunun, hukuk uygulayıcılarının ve potansiyel tarafların daha iyi bilgilendirilmesi gerekmektedir. Medya, eğitim programları ve meslek içi eğitimler bu konuda önemli rol oynayabilir.

Uzlaştırmacıların uzmanlık alanlarının çeşitlendirilmesi, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve etik ilkelere bağlılıklarının güçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, artan talebi karşılayabilmek için yeterli sayıda nitelikli uzlaştırmacı yetiştirilmelidir.

Uzlaştırma bürolarının fiziki koşullarının iyileştirilmesi, teknolojik altyapılarının güçlendirilmesi ve personel sayısının artırılması, sürecin daha hızlı ve verimli işlemesine katkı sağlayacaktır.

Uzlaştırma süreçlerinde ülke genelinde standart bir uygulama birliğinin sağlanması, keyfiliği önleyecek ve güvenilirliği artıracaktır. Bu amaçla rehberler, yönergeler ve eğitim materyalleri geliştirilebilir.

Uzlaştırmanın zorlama veya baskı altında değil, tarafların özgür iradeleriyle gerçekleşmesi esastır. Bu nedenle, tarafların sürece gönüllü katılımlarını teşvik edecek mekanizmalar geliştirilmeli ve bilgilendirme süreçleri güçlendirilmelidir.

Mağdurların uzlaştırma sürecine etkin katılımını sağlamak için psikolojik ve hukuki destek mekanizmaları oluşturulmalı, mağdur odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir. Uzlaştırma süreçlerinde mağdurun haklarının korunması ve ihtiyaçlarının gözetilmesi, mağdurlara psikolojik ve hukuki destek sağlanması, mağdurun uzlaştırma sürecine gönüllü katılımının sağlanması ve mağdurun zararının en iyi şekilde giderilmesine odaklanılması, uzlaştırmanın adalet duygusunu

zedelemeden gerçekleştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Uzlaştırmanın potansiyelinden daha fazla yararlanmak için uzlaştırmaya elverişli suç tiplerinin kapsamı yeniden değerlendirilebilir. Ancak, bu genişleme yapılırken kamu düzeni ve toplumun genel menfaatleri gözetilmelidir.

Uzlaşma anlaşmalarının etkin bir şekilde icra edilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler ve mekanizmalar geliştirilmelidir. Bu, uzlaştırmaya olan güveni artıracaktır.

Uzlaştırma sürecinin etkinliğini ölçmek, sorunları tespit etmek ve iyileştirme alanlarını belirlemek için düzenli veri toplama ve değerlendirme sistemleri kurulmalıdır.

Uzlaştırma kapsamına giren suçların genişletilmesi, uzlaştırmacının yetki ve sorumluluklarının net tanımlanması, uzlaştırma sürecinin usul ve esaslarının ayrıntılı düzenlenmesi, uzlaştırma anlaşmalarının icra edilebilirliğinin güçlendirilmesi ve elektronik ortamda uzlaştırma imkanlarının yaygınlaştırılması yasal çerçevenin güçlendirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Uzlaştırmacı eğitimlerinin niteliğinin yükseltilmesi, uzmanlık alanlarına göre sertifikasyon sisteminin oluşturulması, uzlaştırmacılara yönelik sürekli mesleki gelişim imkanlarının sunulması, etik ilkelerin belirlenmesi ve denetim mekanizmalarının etkinleştirilmesi, uzlaştırmacıların bilgi, beceri ve etik değerlerinin artırılması açısından hayati önem taşımaktadır.

Uzlaştırmanın faydaları konusunda kamuoyunun, mağdurların, şüpheli/sanıkların ve avukatların bilinçlendirilmesine yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmeli, uzlaştırma bürolarının ve uzlaştırmacıların erişilebilirliğinin artırılması, uzlaştırma sürecine katılımın teşvik edilmesi açısından gereklidir.

Adalet Bakanlığı bünyesinde uzlaştırma süreçlerinin koordinasyonunu sağlamak için oluşturulan Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının etkinleştirilmesi, Cumhuriyet Savcıları ve hakimlerin uzlaştırmaya yönlendirme konusunda daha aktif rol alması, barolar, sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili kurumlarla iş birliğinin artırılması, uzlaştırma süreçlerinin etkinliği ve verimliliği açısından önemlidir.

Uzlaştırma süreçlerinin başta Uzlaştırmacılar olmak üzere tüm paydaşlarca elektronik ortamda yürütülmesine olanak sağlayacak güvenli ve kullanıcı dostu bir teknolojik altyapının oluşturulması, bilgi ve belge paylaşımının kolaylaştırılması, süreç takibinin etkinleştirilmesi ve istatistiksel veri toplama imkanlarının iyileştirilmesi, uzlaştırma süreçlerinin hızlandırılması ve verimliliğinin artırılması açısından önemlidir. Bunların yanı sıra, uzlaştırmacıların sürekli mesleki gelişimlerini destekleyecek şekilde eğitim müfredatlarının güçlendirilmesi, uzlaştırma sürecinin şeffaf ve denetlenebilir hale getirilmesi, mağdur haklarını önceleyen etik ilkelerin uygulanması, uzlaştırmaya ilişkin veri tabanlarının analiz edilerek izleme ve raporlama sistemlerinin kurulması, toplumun uzlaştırmaya olan yaklaşımının iyileştirilmesi adına farkındalık çalışmaları yapılması önem arz etmektedir.

Bu çözüm önerilerinin hayata geçirilmesiyle birlikte, ceza muhakemesinde uzlaştırma müessesesinin etkinliği ve verimliliği önemli ölçüde artırılabilir, yargının iş yükü hafifletilebilir, toplumsal barışa daha fazla katkı sağlanabilir ve adalet sistemine olan güven güçlendirilebilir. Unutulmamalıdır ki, uzlaştırma sadece bir alternatif çözüm yolu değil, aynı zamanda adalet anlayışımızın önemli bir parçasıdır.

Bu çalışmada, 2017–2025 yılları arasında Türkiye genelinde yürütülen ceza soruşturma ve kovuşturma dosyaları üzerinden yapılan analizlerde, uzlaştırma uygulamaları incelendiğinde, kurumun hızlı yargılama, toplumsal barışın korunması ve adli mercilerin iş yükünün azaltılması gibi önemli işlevler üstlendiği gözlemlenmiştir. Uygulama esnasında yaşanan sorunların sistematik biçimde sınıflandırıldığı ve bu sorunlara dönük çözüm önerileri geliştirildiği görülmüştür. Gelecekte, ceza muhakemesinde uzlaşmanın daha yaygın ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, uzlaştırma kapsamına giren suç türlerinin genişletilmesi, uzlaştırmacıların eğitim ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, mağdur ve failin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların artırılması ve teknolojik altyapının iyileştirilmesi gibi adımlar atılması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, etkin ve verimli bir uzlaştırma sistemi, ceza adaletinin daha hızlı, adil ve onarıcı bir şekilde işlemesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, tüm paydaşların iş birliği ve sürekli iyileştirme çabalarıyla uzlaştırmanın ceza muhakemesindeki rolü daha da güçlendirilebilir.

SONUÇ

Sosyal hayattaki gelişmelere paralel olarak ceza adaleti anlayışındaki duyarlılıklar da gelişmektedir. Gelişen ceza kanunlarındaki koruma ilkeleri de ön plana çıkmış olup, ceza yaptırımları ile savaşmak yerine taraftarları uzlaşmaya davet etmek, adaleti sağlamak acısından uzlaşma önem kazanmıştır. Uzlaşma müessesesi sosyal barış ve adaleti sağlamak için uzayan davalar karşısında hızlı ve masrafsız çözüm üretmektedir. Mağdur iddia savunma ve yargının belli menfaatler karşısında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmeyi ifade eden uzlaştırma aslında her iki tarafın aktif katılımını sağlayan kollektif bir yaklaşımı sergilemektedir.

Uzlaşma kurumu 6763 sayılı kanun değişikliği ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiş olup, kurumun hukuki niteliği, zaman açısından uygulamaya hangi kuralın konulacağı noktasında önem arz etmektedir. Uzlaştırma kurumu Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen fakat etkisi daha çok ceza hukukunda ortaya çıkan karma nitelikli bir kurumdur. Geleneksel ceza muhakemesi sisteminin uzun süreli ve çoğu zaman mağduriyeti giderme konusunda yetersiz kalan yapısı, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan uzlaştırma kurumu hem mağdurun zararını telafi etme hem de failin topluma kazandırılması bakımından önemli bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel yargı süreçlerinin uzunluğu, maliyeti ve taraflar arasında adaleti tam olarak sağlayamaması, uzlaştırma gibi onarıcı adalet mekanizmalarının önemini artırmıştır.

Ceza muhakemesinde uzlaşma, modern ceza adalet sistemlerinin giderek daha fazla önem verdiği, suçun mağduru ve faili arasındaki anlaşmazlığın mahkeme sürecine başvurulmadan çözülmesini hedefleyen etkili bir alternatif çözüm yoludur. Ceza muhakemesinde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları arasında yer alan uzlaştırma kurumu, yalnızca yargılamayı sona erdiren bir prosedür değil; aynı zamanda bireyler arasında bozulan toplumsal bağların onarılmasına hizmet eden önemli bir mekanizma olarak değerlendirilmelidir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen bu kurum, suçtan zarar gören ile fail arasında gönüllülük esasına dayalı olarak adaletin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2023). Uzlaşma müessesesi, yargının iş yükünü azaltmanın yanı sıra, mağdurun zararının giderilmesi, failin ıslahı

ve toplumsal barışın tesis edilmesi gibi önemli amaçlara hizmet etmektedir. Etkin bir şekilde uygulandığında, uzlaşma süreci mağdurların travmalarını atlatmalarına ve zararlarını tazmin etmelerine olanak tanırken, faillerin de sorumluluklarını kabul etmelerini ve topluma yeniden entegre olmalarını kolaylaştırır. Ancak, uzlaşmanın başarısı, tarafların gönüllülüğü, uzlaştırmacıların niteliği, yasal çerçevenin açıklığı ve toplumun bu sürece olan güveni gibi çeşitli faktörlere bağlıdır.

Uzlaştırma, yalnızca cezadan kurtulma aracı değil; toplumsal barışı yeniden tesis etmeye yönelik onarıcı adalet ilkelerinin bir yansımasıdır. Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar uzlaştırmacıların yetkinliği, süreçteki zaman yönetimi eksiklikleri, taraflar arası güç dengesizliği ve toplumsal farkındalık eksikliği gibi faktörler bu mekanizmanın etkinliğini zaman zaman sınırlamaktadır. Ancak, Türkiye'de uygulamada bazı yapısal ve işleyişsel sorunlarla karşılaşılmaktadır. Uzlaştırmacıların eğitim düzeyleri ve etik yeterlilikleri, taraflar arasında güç dengesi, mağdurun korunması, sürecin denetlenebilirliği ve kamuoyunun bilinç düzeyi gibi unsurlar, bu kurumun tam anlamıyla etkin bir biçimde işlemesini engelleyebilmektedir. Ceza Muhakemesi Hukukunda uzlaştırma, yargının iş yükünü azaltma, mağdurun zararının giderilmesini sağlama, failin ıslahına katkıda bulunma ve toplumsal barışı tesis etme potansiyeli taşıyan önemli bir alternatif çözüm yoludur. Ancak, bu potansiyelin tam olarak hayata geçirilebilmesi ve uzlaştırmanın etkin ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için çeşitli alanlarda iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, uzlaştırma kurumu sadece ceza muhakemesi sistemine bir yük azaltma mekanizması olarak değil, aynı zamanda bireyler arası çatışmaları yapıcı bir zeminde çözmeye yönelik güçlü bir araç olarak değerlendirilmelidir. Etkinliği artırılmış ve hukuki temelleri güçlendirilmiş bir uzlaştırma sistemi, bireysel adaletin sağlanması kadar, toplumda güven, onarım ve barışın tesisine de doğrudan katkı sunacaktır. Ceza muhakemesinde uzlaşma, adalet sisteminin daha hızlı, ekonomik ve insancıl işlemesine katkıda bulunan değerli bir araçtır. Bu potansiyelin tam olarak hayata geçirilmesi, tüm paydaşların işbirliği ve sürekli iyileştirme çabalarıyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

5271 sayılı Kanun, Resmî Gazete, 17.12.2004, Sayı, 25673.

5560 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 06.12.2006, Sayı, 26369

6763 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 02.12.2016, Sayı, 29906.

7188 Sayılı Kanun, Resmî Gazete, 24.10.2019, Sayı, 30928.

Adalet Bakanlığı, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma", 17 Ağustos 2018

Adalet Bakanlığı, "Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı", Ankara 2009

Akbulut, B. "*Ceza Hukuku Genel Hükümler"* Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023

Akıncı, F.S."Viktimoloji", 2. Basım, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2008

Akıncı, Z. "*Milletlerarası Tahkim",* Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016

Akkaya, R. "Kamu Hukuku Eğitiminin Fransa'da Tarihsel Kökleri ve Kamu Hukuku Okulları Üzerine Notlar" AÜEHFD, C. VII, Aralık 2003, s. 139-155

Akil, C. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, cilt 16, sayı 4, s.1-18

Apaydın, C. "Taksirle Yaralama Suçu", Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2011/1 s.59-114

Arslan, R. Yılmaz, E. Taşpolat, İ. "*Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*" 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020

Aşkın, U. Yeğrim, K. "Uzlaştırmacının Uymakla Yükümlü Olduğu Etik İlkeler", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2024, cilt 32, sayı 2, s.741-778

Avrupa Konseyi, "Aile Mahkemelerinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarının Kullanımına İlişkin Öneriler Raporu", Ankara, 2022

Basedow, J. "Karşılaştırmalı Hukuk ve Kullanıcıları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,* çev. Kurtulan, G. 2016, cilt 4, sayı 62, s.879-917

Bıkmaz, R. “Ceza Yargılamasında Alternatif Çözüm Uzlaştırma”, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2018

Bilge, N. Şeref E. “Hukuk Başlangıcı” 17. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018

Canpolat, C. Sabuncuoğlu, Z. “Uzlaştırma”, 2.Basım, İstanbul, 2019

Centel, N. “Ceza Muhakemesi Hukuku”, 6. Basım, İstanbul, 2010

Cüni, O. Özcan M. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2018

Cüni, O. Özcan, M. Arslan, Ç. Değirmenci, O. “Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Kitabı” Adalet Yayınevi, Ankara, 2021

Çağlayan, R. “Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramları Ve Kıstasları” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2016, cilt 4, sayı 7, s.373-398

Çetin, S. “Ceza Muhakemesi Kanunda Uzlaşma”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2009, sayı 82, s. 21-33

Çetintürk, E. “Onarıcı Adalet Ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017

Çetintürk, E. “Onarıcı Adalet”, Hd Yayıncılık, Ankara , 2008

Çılga, Koç E. C. “Türkiye’de Askerlik Hizmetinin Düzenlenmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2021, Ankara

Çolak, H. “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak Uzlaşma (Mediation)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sayı 63, Nisan-2006, s. 127-145

David, W. N. “America’s Courts And The Criminal Justice System”, Cengage Learning Inc, New York, 1999

Dinç, A. “Açıklamalı Ve Yargı Kararları İle 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu”, *Türkiye Belediyeler Birliği*, Ankara, 2011, cilt 5, s.327-361

Dizdaroğlu, C. “Çatışma Çözümü”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, No:19, 2019

Donay, S. “Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi”, 1. Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 2009

Elçin, D. “Vesâyet Ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine Veya Sona Ermesine Ve Vesâyetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi Ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, cilt 67, sayı 2, s. 279-354

Epözdemir, R. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016

Erdal, M. E. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2007

Eren, F. ”*Borçlar Hukuku Genel Hükümler”*, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022

Eriş, U. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2018, sayı 137, s.242-271

Feyzioğlu, M. “Uzlaştırma Teklifi Ve Taraflara Bildirilmesi”, Uğur Alacakaptan’a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 207, İstanbul 2008, cilt I, sayı 2, s. 279-354

Feyzioğlu, M. “*Arabuluculuk Hukuku”* Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013

Gödekli, M. ”Türk Ceza Öğretisi Ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Ocak 2017, yıl 7, sayı 29, s.277- 295

Gökcan, H. T. “İstinaf Yasa Yolunda İspat Ve Delilleri Değerlendirme Esasları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2012, sayı10, s. 421-454

Gözler, K. “*Türk Anayasa Hukuku Dersleri”* 26. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2023

Gözübüyük, A.Ş. Gölcüklü, F. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Uygulaması: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme Ve Yargılama Yöntemi”, 11. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016

Gür, H.H. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*”*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012

Hacıoğlu, Z. “İş Hukukunda Arabuluculuk*”*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018

İslam Ansiklopedisi, “Meb Yayınları”, Cilt I. İstanbul,1970

İpek, A.İ. Parlak E. “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016

Jahıc, G. “Onarıcı Adalet Çerçevesinde Mağdur-Fail Arabuluculuğu”, Onarıcı Adalet, Mağdur-Arabuluculuğu Ve Ceza Davalarında Uzlaşma Eğitim Materyalleri, İstanbul Barosu, İstanbul, 2008

Kartal, P. M. “Ceza Muhakemesinde Delil”, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2020

Kaymak, Ş. Bilgin, U.K. “Türkiye’de Devlet Memuru Ve İtalya’da Dipendenti Pubblici’nin Disiplin Yönetimi Açısından Karşılaştırmalı Analizi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Ekim 2023, yıl 14, sayı 56, s.53-82

Kaymaz, S. Gökcan, H.T. “Uzlaşma Ve Önödeme”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005

Köse, S. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu”, *Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 2012

Kunter, N. Yenisey, F. Nuhoğlu, A. “Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakeme Hukuku”, Beta Yayınları, Ankara, 2008

Küçükyumuk, A. “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 2010

Macuncu, M. “Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri”, *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, Hazırlayan Prof. Dr. Feridun Yenisey, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2005

MEB, “Adalet Müracaat Ve Soruşturma İşlemleri”, Ankara, 2015

Oğuzman, M.K. Öz, M.T. “Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”* Cilt I, 20. Baskı, s.30-45, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017

Önen E. “Medeni Yargılama Hukukunda Sulh”, Ankara, 1972

Özbek, M. S. Cüni, O. Özcan, M. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2018

Özbek, M.S. “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1999, cilt 2, sayı 3, s. 187-204

Özbek, M.S. "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Aile Arabuluculuğu Tavsiye Kararı" *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2005, cilt 7, sayı 2, s.71-102

Özbek, M. S. "Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2018, cilt 54, sayı 3, s. 289-321

Özbek, M.S. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı", 1.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018

Özbek, V.Ö., Kanbur, N. Doğan, K. Bacaksız, P. Tepe, İ. "*Ceza Muhakemesi Hukuku",* 11.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020

Özbilen, A. B. "Vesayet Altındaki Kişinin Malvarlığının Yönetimi", *Hakemli Makale, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, cilt 11, sayı 2, s.706-752

Özen, M. Köksal, A. "Ön Ödeme Ve Bazı Çözüm Önerileri", 2021, *İstanbul Barosu Dergisi,* cilt 70, sayı 2, s.589-621

Özgenç, N.B. "Türk Hukukunda Ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul, 2013

Parlar, A. Hatipoğlu, M. "Ceza Muhakemesi Kanununun Yorumu", cilt II, s. 80-81, Ankara, 2008

Pekcanıtez, H. "Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı", Ankara, 2014

Pekcanıtez, H. "Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayısı II, 2014, cilt 16, s. 1-120

Pekcanıtez, H.; Atalay O.; Özekes M.; "Medeni Usul Hukuku", 15. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017

Pekcanıtez, H. Atalay, O. Özekes, M. "Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 7. Baskı, Oniki Levha Yayınları, Ankara, 2014

Rosenau, H. Sevdiren, Ö. "Karşılaştırmalı Hukukun Yöntem Ve Görevleri: İddia Pazarlığı Örneği", *Küresel Bakış Dergisi,* 2011, yıl1, cilt 1, sayı 2, s.87-131

Sigorta Tahkim Komisyonu, "Kasko Poliçesinden Doğan Uyuşmazlıklara İlişkin Kararlar", *Hakem Karar Dergisi*, 2023, sayı 54

Soytürk, A. Mualla, B. “Türk Ceza Ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu”, *Galatasaray Üniversitesi Yayınları*, 2008

Sungurtekin, Ö. Özkan, M. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma” İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018

Susan, C. T. Victim-Offender Reconciliation Program-A New Paradigma Toward Justice The University Of Memphis Law Review, 1996, cilt 26, s.1187-1195

Şahin, C. “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Konya, 2008, cilt 6, sayı 1-2, s.221-297

Şahin, C. “Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi”, Ankara, 2005

Tanrıver, S. “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Özellikle Arabuluculuk”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2006, sayı 64, s.75-78

Tanrıver, S. “Medeni Yargılama Hukuku” Cilt: I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016

Toroslu, N. “*Ceza Hukuku Genel Kısım”* 27. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020

Turinay, F. "1879 Tarihli Ceza Muhakemesi Kanunu (Usul-İ Muhâkemât-I Cezâiyye Kanun-I Muvakkati)", Hacettepe Hfd, 2021, cilt 11, sayı 1, s.169-228.

Uğur, H. “Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Mart 2010, yıl 5, sayı 43, s. 123-144

Umbreit, M. S. “Mağdur Suçlu Arabuluculuğu El Kitabı”, *Uygulama Ve Araştırmaya İlişkin Temel Bir Kılavuz*, 1. Baskı, Sayı:3

Ünver, Y. Hakeri, H. “Ceza Muhakemesi Hukuku”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, 3. Basım

Üstündağ, Y. “*Medeni Yargılama Hukuku”* Cilt: I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016

Yargı Dünyası, Eylül 2008, Sayı 153

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, “Trafik Kazası Nedeniyle Tazminat Araçta Oluşan Değer Kaybı, Kaza Tarihindeki Hasarsız 2. El Piyasa Değeri İle Kaza Sonucu Onarılmış 2. El Piyasa Değeri Arasındaki Fark Dikkate Alınarak Tespit Edilmelidir”, 27.01.2016 Esas: 2015 / 11245 Karar: 2016 / 1045, S. 1-2

Yavuz, H. A., "Onarıcı Adalet Ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2015, yıl 6, sayı 23, s. 85-115

Yayla, M. "Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye Ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, 2013, sayı 3, s.290-313

Yener, Ü. Hakeri, H. "Ceza Muhakemesi Hukuku", 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010

Yenisey, F. "*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma"*, Beta Yayınları, İstanbul, 2022, sayı 45

Yaşar, T. N. "Sigorta Hukukunda Tahkim", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2018, cilt 9, sayı 36, s. 211-240

Yenisey, F. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma", I. Baskı, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 25-125

Yerdelen, E. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı", Adalet Yayınevi, Ankara, 2018

Yıldırım, O. "Uzlaşma Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Temel Özellikleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2017*, cilt 8, sayı 1-2

Yıldız, D. "Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Ve Uygulama Süreci", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2020, cilt 14, sayı 1, s.130-214

Zafer, H. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi Uzlaşma", İstanbul, 2003

Zafer, H. Çakmut E. "*Ceza Muhakemesi Hukuku"*, 19. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2021, s. 22-30

İnternet Kaynakları

Adalet Bakanlığı, Cezada Alternatif Çözüm Yöntemleri Konulu Bilgi notu. https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/ E.T. 05.03.2025

www.alternatifcozumler.adalet.gov.tr

Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı: https://adb.adalet.gov.tr/ www.adalet.gov.tr.

AHD Hukuk Danışmanlık, Bkz.https://www.ahddurakhukuk.com/ceza-hukuku/uzlasma-kapsaminda-suclar-nelerdir-2023/, E.T: 09.01.2025

Hakem Portal: "Tahkim Nedir? Geçmişi ve Bugünü" https://hakemportal.com/tahkim-nedir-gecmisi-ve-bugunu/

TOPLUMSAL KATKI

Hukuk Sistemine göre yaşanılan bir olayın karşılığı cezalandırmaktır. Bilimsel olarak kanunlar düzleminde kişiye ceza vermek kolaydır. Ancak, her ceza hukuki olsa da adil olmayabilir. Adil olmamakla birlikte, rehabilite edici de olmayabilir. Failin cezalandırılmasının çoğu zaman mağdura bir katkısının olmadığı gibi topluma da bir katkısının olmadığı bilinmektedir. Alternatif bir çözüm yöntemi olan Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma müessesesi tam da bu bağlamda devreye girmekte ve temelde toplumsal katkıyı hedeflemektedir. Onarıcı Adalet yaklaşımı ekseninde hukukun tecelli etmesi, özellikle mağdur tarafın yaşamış olduğu mağduriyetinin kendi istek ve talepleri doğrultusunda ve kısa sürede çözüme kavuşturulması bağlamında büyük kazanımlar sunmaktadır. Uzun yıllar süren yargılama süreçlerinin bertaraf edilerek, Uzlaşma müessesesi sayesinde çok kısa sürede sorunun çözüme kavuşması, mağdur üzerinde rahatlatıcı ve güven verici bir etki bırakması bakımından son derece önemlidir. Fail açısından ise, rehabilite edilmek, ceza almamak, cezaevine girmemek, sabıkalı duruma düşmemek, sosyal hayattan soyutlanmamak, pişman olmak, bilinçlenmek ve eğitilmek gibi bir çok hususta kazanım elde etmekte ve suçtan uzak bilinçli bir birey olarak topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Uzlaştırma, sadece hukuki olarak değil, bir çok yönden topluma katkı sunan bir çözüm yöntemi olarak hukuk sistemi içerisinde çok önemli bir yer edinmiştir.